

№1

кантар
январь

2022 (32)

ЗИАТ

Редактор бағаны

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан жолы - 2050»: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауында: «Біз үшін болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – Мәңгілік Ел идеясы» деп, халқымызды алда күтіп тұрған асқар асуларды, төтенше маңызды мақсат-міндеттерді атап көрсетіп берген еді. Осы Жолдауда Қазақстан Республикасындағы білім беру мәселесін айрықша атап көрсетіп (Қазақстан жолы – 2050. 4 бағыт. БІЛІМ ЖӘНЕ КӘСІБИ МАШЫҚ - ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ, КАДР ДАЯРЛАУ МЕН ҚАЙТА ДАЯРЛАУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒДАРЫ/Біздің жұмыстарымыздың білім беру саласындағы басымдықтары), бұл салаға жаңашылдық енгізіп, түрліше реформалауды баса айтып көрсеткен.

Кез-келген мемлекеттің болашағы оның білім және ғылым деңгейінің қаншалықты дамуына тікелей байланысты. «Ел болам десең - бесігіңді түзе» деп ұлы Мұхаң айтқандай, осы күні өсіп-жетіліп келе жатқан жас жеткіншектерге, оқушылар мен студенттерге білім берудің соңы тәсілдерін қолданып, олардың қоғамда толық азамат болып қалыптасуына ықпал ете білу керектігі күн тәртібінен түспеген мәселе.

Осы орайда «ZIAT» ғылыми-әдістемелік орталығы» ЖШС 2016 жылдың мамыр айынан бастап шығаратын «ZIAT» ғылыми-әдістемелік журналы білім беру және ғылым кеңістігіндегі инновациялық жаңалықтарды және педагогтар, студенттер, оқушылар мен мектепке дейінгі жастағы бүлдіршіндердің ғылым-танымдық еңбектерін жариялап отырмақ. Журналдың негізгі міндеті: оқушылар, студенттер және ұстаздардың түрлі тақырып бойынша жазған еңбектерін көпшілік назарына ұсыну, мұғалімдерге білікті педагог ретінде қалыптасуға жәрдемдесу, ғылымдағы әр деңгейдің арасында қарым-қатынасты нығайтуға әрекет ету. Журнал мектепке дейінгі мекемелерден бастап жоғары оқу орындарына дейінгі аралықтағы мәселелерді қамтиды.

ZIAT Ғылыми-әдістемелік журнал Научно-методический журнал

**№1 (32)
январь 2022**

Құрылтайшы/Учредитель

"ZIAT" Ғылыми-әдістемелік орталығы
Научно-методический центр "ZIAT"

"ZIAT" журналы 2016 жылы 25 мамырда
Қазақстан Республикасы Мәдениет және

Ақпарат министрлігінде тіркеліп,

№16000-Ж куәлігі берілген.

Журнал "ZIAT"

зарегистрирован 25 мая 2016г

в министерстве Культуры и информации

Республики Казахстан и выдано

свидетельство №16000-Ж.

ISSN: 2617-1937

Журнал Қазақстан Республикасының
мерзімді баспасөз тізіміне енгізілген.

МББ индексі 74926.

Журнал включен в список

периодических изданий

Республики Казахстан.

Индекс ППИ 74926.

Шығу жиілігі: Жылына 6 рет шығады

Мақалалар қазақ, орыс, ағылшын
тілдерінде басылады.

Периодичность:

Выходит 6 раз в год,

материалы публикуются на
казахском, русском, английском языках.

Адрес редакции:

010000

г.Нур-Султан,

ул. Иманова 50

E-mail:

ziat.journal@mail.ru

Сайт:

www.centeroir.kz

Журналды редакциядан
сатып алуға болады.

Жазыламын деушілер
жоғарыдағы мекен-жайға

хабарласа алады.

Таралымы/Тираж

1000

Редактор/ редактор:

Сергазина А.К.

Редактор орынбасары/Зам.редактора

Идрисов Б.Ш.

Беттеуші-дизайнер/Дизайн, верстка

Кимашева Г.Е.

Редакциялық алқа/Редакционный совет:

Жұманова Б.Қ. – ""ZIAT" ҒӨО-ғы" ЖШС директоры

Урынбасарова Э.А. – п.ғ.д., профессор

Орынбаев А. А. – п.ғ.к.,

ҚР білім беру ісінің құрметті қызметкері,

ҚазҰЖҒА корреспондент-мүшесі

Төрекұлова Д. М. – э.ғ.д., профессор,

ҚазҚЭЖХСУ "Менеджмент" кафедрасының меңгерушісі

Төрекұлова Ә. Н. – PhD докторы,

""ZIAT" ҒӨО-ғы" ЖШС ғылыми қызметкері

Үмбетпаева С. К. – жоғары категориялы ұстаз,

РФ-ның еңбек сіңірген қызметкері, Ресей құрметті ұстазы

Баймағамбет О.А. – педагог-әдіскер

Жуманова Б.К. – директор ТОО "НМЦ "ZIAT""

Урунбасарова Э.А – д.п.н., профессор

Орынбаев А. А. – к.п.н.,

Почетный работник образования РК,

член-корреспондент КазНАЕН РК

Турекулова Д.М – д.э.н., профессор,

зав. кафедрой "Менеджмент" КазУЭФимТ

Турекулова А.Н - доктор PhD,

научный сотрудник ТОО "НМЦ "ZIAT""

Умбетпаева С.К – учитель высшей категории,

Заслуженный работник РФ, Почетный учитель России

Баймағамбет О.А – педагог - методист

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

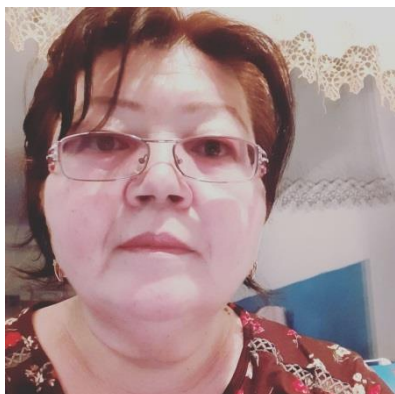
Педагогикалық тәжірибе/Педагогический опыт

Жумагулова А. Х. Ұлттық ойындарымыз.....	4
Кокаева И.А. Жемістер мен көкөністер.....	8
Саденова Л.С. Табысты мұғалім-табысты оқушы.....	11
Такисова Ж.К. Выдающиеся люди Казахстана.....	13

Ғылыми ізденістер/Научное обозрение

Андреева Е.Г. Время кризиса. О трудностях периода адаптации пятиклассников к средней школе.....	20
Андриянова М.В. Некоторые особенности современного музыкального образования в детской музыкальной школе.....	22
Аубакирова Д.С. Инклюзивтік білім беру – қайырымдылық пен адамгершілік бастауы.....	24
Ахмедова Д., Сарыбаева А.Х. Физиканы оқытуда сандық білім беру ресурстары құралдарын қолдану тиімділігі.....	27
Дузбаева Н.М., Ерниязова Б.Б. Биология сабағында проблемалық оқыту технологиясының элементтерін қолдану тиімділігі.....	30
Дүйсенбай Н.Д., Жумабаева З.Е. Блум таксономиясы жайлы түсінік.....	33
Жунусова Г.С. Современные подходы к преподаванию математики в начальных классах.....	36
Көкшеева З.Т., Қабақова М.Б. Кәсіби бағдар беру мен мамандық таңдау жүйесін ұйымдастыру мәселесі.....	40
Көкшеева З.Т., Нурова Қ. Білім берудегі жаңа бағыт- жаңартылған бағдарламаның ерекшелігі.....	43
Мухамедиева Д. ЛЕГО конструктордың бала дамуына маңызы зор.....	46
Мухаметкалиева Ш.Б., Нұрсапарова М.Қ. Көптілді білім беру ортасында мектеп жасына дейінгі балаларды психологиялық қолдау.....	48
Нургалиева К.М. Психикалық дамуы тежелген мектеп алды балалармен жұмыс жасауда дидактикалық ойындарды қолдану бойынша әдістемелік нұсқаулық.....	51
Suleimenov O. Development of management in the organization of the fields of sports in Kazakhstan.....	52
Юровник И.Г., Синякова С.А. Система работы учителя начальных классов по формированию читательской компетентности.....	56

Ұлттық ойындарымыз

Жумагулова Алтын Халеловна

Әуезов орта мектебі КММ

Бастауыш сынып мұғалімі

Солтүстік Қазақстан облысы, Уәлихан ауданы, Қулықөл ауылы

Мектеп: Әуезов орта мектебі КММ		
Сабақтың тақырыбы: Ұлттық ойындарымыз.		
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні: Жумагулова А.Х.	
Сынып:4	Қатысқандар саны	Қатыспағандар саны
Сабаққа негізделген оқу мақсаты	4.1.4.1 сөйлеу барысында мақал-мәтелдерді, өлең жолдарын, нақыл сөздерді, шешендік сөздерді және вербалды емес тілдік құралдарды қолдану 4.1.4.2 сөйлеу барысында иллюстрациялар, көрнекіліктер, фотосуреттер қолдану, презентация, видеоролик жасау 4.1.5.1 өз ойын, сезімін, көзқарасын өмірде болған, өзге шығармадағы ұқсас оқиғалармен салыстыра отырып білдіру	
Сабақ мақсаттары:	Барлық оқушылар: Ұлттық ойындар түрлерін айта алады, сөйлеу барысында суреттерді пайдаланып, таныстырылымын таныстырады. Оқушылардың басым бөлігі: Ойын ережесін құрастыра алады. Кейбір оқушылар: Ұлттық ойын түрлерін ажырата алады.	
Бағалау критерийлері:	Ұлттық ойын түрлерін біледі және ажыратады. Сөйлеу барысында ым-ишара, қимылды пайдаланады. Асықтың атаулары мен түрлерін атайды.	
Тілдік мақсаттар	Тілдік дағдылар: -асықтың атаулары мен түрлерін атай алады.	
	Терминология: Асық, асықтың түрлері	
	Сөз тіркестері: Талқылау сұрақтары: Асық ойынын ойнап көрдіңдер ма? Қазіргі кезде не себепті асық ойындары сирек ойналады?	
Алдыңғы оқу	Ұлттық ойын түрлерін еске түсіру	
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығулар	Ресурстар
Сабақтың басы-3мин	Ұйымдастыру <i>Шаттық шеңбері</i> «Дөңгелене тұрайық, Кереге болып керіліп.	

ҮТ 5 минут	Уықтар боп иіліп, Киіз үйді құрайық», – деп балалар бір ортақ шеңберде қол ұстасып тұрып, өзара жақсы тілектер айтады. Қызық, сары, көк түсті асықтар арқылы топқа бөлу. Қызық: «Аударыспақ» тобы Сары: «Көкпар» тобы Көк: «Теңге ілу» тобы «Кір жаю» әдісі өтілген тақырыпқа байланысты тапсырмалар орындау. «Аударыспақ» тобы: 1. Қарияның балаларына ризашылығын білдірген сөйлемді оқы. 2. Бірінші бөлімді әңгімелеп бер. «Көкпар» тобы: 1. Мәтіннің соңғы сөйлемін оқып, негізгі ойын анықта. 2. Екінші бөлімін әңгімелеп бер. «Теңге ілу» тобы: 1. Өтірік пен шындықтың арасы қалай өлшенеді? 2. Қарияның бақытты екенін қай жауабынан байқадың? «Бағдаршам» арқылы бағалау	Үш түрлі асықтар Киім суреттері, кір жаятын жіп, қыстырғышта р Бағдаршам түстері
Сабақтың ортасы-35мин	«Ой қозғау» әдісі Слайд № 1 Ребус шешу бойынша «Ұлттық ойындар» тақырып ашу, сабақтың тақырыбы мен мақсатымен таныстыру. Олардың қазіргі таңда маңызы қандай?» деп ойлайсыңдар? Сендер ұлттық ойынның қандай түрлерін білесіздер? - Көкпар, асық ату, қыз қуу, "Шапалақ" арқылы бағалау «Есіңе түсір» айдары бойынша оқулықта берілген суреттерге назар аудартамын. «Қай ұлттық ойындардан спорттық жарыстар өткізіледі? Басқа қандай ұлттық ойын түрлерін білесіңдер?» Есіңе түсір	АКТ Оқулық суреттер сызбалар Ұлттық ойындар жинағы папкасы

Топпен жұмыс.

«Сахналау» «Орамал тастау» ойыны

Қатысушылар екі топқа бөлінеді. Арасы бір-бірінен он адымдай жерде белгіленген екі сызықтың бойына қарама-қарсы тұрады. Жүргізуші орамалды бірінші топтың шеткі ойыншысына ұстатады. Ол орамалды қарсы беттегі ойыншының біріне қарай лақтырып жібереді де: «Қа...» деп дауыстайды. Қарсылас ойыншы орамалды қағып алып: «...ғаз» дейді немесе «...ла» дейді. Сонда екеуінің айтқандарынан бір сөз шығады. Ойынның шарты бойынша, айтылатын сөз екі буыннан аспауы керек.

Орамалды қағып алған ойыншы тиісті сөзді айта алмай қалса, ортаға шығып, өнер көрсетеді. Содан соң орамалды қарсы жаққа лақтырып, жұмбақ сөздің бірінші буынын дауыс тайды. Осылайша ойын жалғаса береді.

«Сахналау» «Хан ойыны»

"Қол соғу" арқылы бағалау.

ЖЖ. «Пікіріңді айт» айдары

Сұрақтарға қатысты пікірлерін айтады.

1. Асық ойындарын ойнап көрдің бе?

Ұлттық ойын, салт-ғұрыпқа бай халқымыздың көнеден келе жатқан дәстүрінің бірі-**асық ойыны**.

Слайд № 2

Асық ойыны – қазақ халқының ежелгі өте кең тараған ұлттық ойын түрлерінің бірі. Оны көшпелі этномәдени өмір тудырған төлтума өнер деп танимыз. Ойынның басты объектісі де, құралы да – асық. Аталмыш ойын әсіресе балалар арасында кең тараған. Оларды ептілікке, мергендікке, ұқыптылыққа, сергектікке баулитын тәрбиенің көзі

2. «Хан» ойыны ертедегі ұлттық ойын екенін қалай дәлелдер едің?

3. Қазіргі кезде не себепті асық ойындары сирек ойналады? Себебін түсіндір.

«Аударыспақ» тобы: Иіру

«Көкпар» тобы: Ату

«Теңге ілу» тобы: Көздеуді ым-ишара, қимылмен көрсетіп көрейікші. (Оқушылар көрсетіп береді)

«Басбармақ» арқылы бағалау

Асық атаулары Слайд № 3

АКТ

	Асық атаулары Сақа – ұсақ асықтарды ату үшін таңдалған, қорғасын құйылған, салмақты, ірі асық. Топай – сиырдың асығы. Кеней – ұпайға тігілетін кішкентай асық. Ешкімер – ешкінің асығы. Қойлақ – қойдың асығы. Асықтың түсуіне қарай атауы <table border="1"> <tr> <td> алшы</td> <td> тәйке</td> <td> шік</td> </tr> <tr> <td> бүк</td> <td> оңқа</td> <td> шоңқа</td> </tr> </table> Асық ойынының атаулары <table border="1"> <tr> <td>«Омпы»</td> <td>«Ұштабан»</td> <td>«Хан»</td> </tr> <tr> <td>«Бүк»</td> <td>«Қақпақыл»</td> <td>«Шік»</td> </tr> </table> "Сөйлемді толықтыр" «Аударыспақ» тобы: "Асық атаулары" Сақа – қорғасын құйылған салмақты сақа асық. Топай – сиырдың асығы. Кеней – ұпайға тігілетін кішкентай асық. Ешкімер – ешкінің асығы. Қойлақ – қойдың асығы. «Көкпар» тобы: «Сәйкестендіру» әдісі Асықтың түсуіне қарай атаулары: Алшы – асықтың тәйкеге қарама-қарсы жағы яғни алшы тұруы. Тәйке – асықтың алшыға қарама-қарсы жағы. Шік – асықтың қуыс жағының жоғары қарап түсуі. Бүк – асықтың дөңес жағының жоғары қарап түсуі. Оңқа – асықтың ашасы немесе мұртша жағы төмен қарап түсуі немесе тік тұрып қалуы. Шоңқа – асықтың омпға қарсы жағымен тік түсуі. «Теңге ілу» Асық ойынының атаулары. ҰЖ. «Өзің жасап көр» айдары бойынша өздері ұнатқан бір ойынға таныстырылым жасап көрсетеді. Дескрипторы: 1. Ойын аты. 2. Ойын ережесі. 3. Пайдаланылатын құралдары. 4. Ойынға жарнама көрсетеді. Дескрипторы: 1. Қазақтың ұлттық ойын түрлерін атай алады . 2. Қазақтың ұлттық ойын түрлерін ажырата біледі . 3. Асықтың атаулары мен түрлерін атай алады.	 алшы	 тәйке	 шік	 бүк	 оңқа	 шоңқа	«Омпы»	«Ұштабан»	«Хан»	«Бүк»	«Қақпақыл»	«Шік»	А 4 парағы Кесте
 алшы	 тәйке	 шік												
 бүк	 оңқа	 шоңқа												
«Омпы»	«Ұштабан»	«Хан»												
«Бүк»	«Қақпақыл»	«Шік»												
Сабақтың соңы-2 мин	Кері байланыс. "Білім қоржыны"	Қоржын стикерлер												

Жемістер мен көкөністер

Кокаева Индира Абзабекқызы

№ 64 «Асыл бөбек» арнайы балабақшасы МКҚК

Ұйымдастырылған ашық оқу қызметі

Білім беру саласы: Таным

Бөлімі: Жаратылыстану

Тақырыбы: «Жемістер мен көкөністер»

Мақсаты:

Білімділік: Жемістер мен көкөністер туралы түсініктер беру, білімдерін толықтыру. Көкөністер мен жемістерді сипаттай білуге үйрету.

Түзету – коррекциялық: Балалардың ойлау және сөйлеу қабілетін, ұсақ қол моторикасын дамыту. Сөздік қорларын жетілдіру.

Тәрбиелік: Адамдар еңбегін құрметтей білуге және табиғатқа деген сүйіспеншілік сезімін тәрбиелеу.

Қолданылатын көрнекіліктер: Интерактивті тақта, слайд, үлестірмелі материал, мнемокесте.

Үштілділік компонент: жемістер-фрукты-fruit, көкөністер-овощи-vegetables.

ҰОҚ әдіс - тәсілдері: түсіндіру, сұрақ-жауап, дидактикалық ойын, интеллект карта, мнемокесте.

I. Ұйымдастыру кезеңі: Сәлеметсіңдер ме балалар ұйымдастырылған оқу қызметімізді қане шаттық шеңберінен бастайық.

Шаттық шеңбер:

Армысың шапағатты Күн Ана
Армысың қайырымды Аспан-Ата
Армысың мейірімді Жер-Ана!
Армысыңдар достарым.
Сәлеметсізбе апай.

Артикуляциялық жаттығулар:

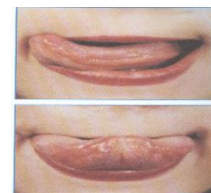
Мақсаты : сөйлеу тілі аппаратының бұлшық еттерін шынықтыру, оның мүшелерінің қимыл-қозғалыстарын қалыптастырады.

Балалар енді тілге арналған жаттығуын жасап алайық. Мен сендерге қалай жасалатынын айтып түсіндіремін, ал сендер менімен бірге қайталаңдар.

1. «Тәтті тосап»

Анам екеуміз құймақты қаймақпен және тәтті тосаппен жедік, тосап еріндерімізге жұғып қалды, кәне, ерніміздегі тосапты тілімізбен жалайық.

Жаттығуды сипаттау: жымиямыз, ауызды ашамыз, жоғарғы ернімізді, сосын төменгі ернімізді, сосын айналдыра жалаймыз.

2.«Кесе»

- Балалар тіл тосаппен құймақты жеп болған соң, шай ішуге кірісті. Тілдің кесесі қандай әдемі! Қане, тілдің кесесін көрсетейік.

Жаттығуды сипаттау: жымиямыз, ауызды ашамыз, тілді сыртқа шығарып, мұрынға қарай көтереміз, шайымыз төгіліп қалмас үшін тілдің бүйірлерін көтереміз.

Жақсы балалар тілге арналған жаттығуды жасап болдық, енді тыныс алу жаттығуын жасайық. Мен сендерге лимонның суретін таратып берем сендер менімен бірге қайталаңдар.

Тыныс алу жаттығуы: «Лимонды иіскейміз»

Мақсаты: Балаларға мұрынмен демалуды үйрету, күрделірек демалу жаттығуларына дайындау.

Шарты: Терең дем алып, лимонның иісін иіскейміз.

II. Негізгі бөлім:

1. Интерактивті тақтамен жұмыс: Балалар бүгінгі ұйымдастырылған оқу қызметіміздің тақырыбы жемістер мен көкөністер жайлы әңгімелейміз.

Балалар енді тақтаға назар аударамыз.

Балаларға сұрақтар:

- Нурали тақтадан қандай жемісті көріп тұрсың?
- Сәмина сәбіз көкөніспе, әлде жеміспе?

2. Интеллект картамен жұмыс : Балалар мен сендерге жемістер мен көкөністердің суреттерін таратып беремін сол арқылы өсу жолдарын ретімен айтып беріндер.

Балаларға сұрақтар:

- Марс көкөністер қайда өседі?
- Айша тағы қандай жемістерді білесін?
- Алинур жемістер қайда өседі?

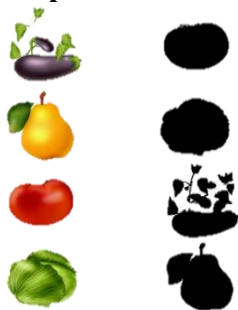

Тапсырма: «Көлеңкесін тап»

- Ал, балалар, енді тапсырманы орындайық. Суреттегі жеміс пен көкөністердің көлеңкелерін сызық арқылы қосамыз.

Мақсаты: Ойлау қабілетін, ұсақ қол моторикасын дамыту.

Тапсырма: Көкөністер мен жемістердің көлеңкелерін сызық арқылы қосу.

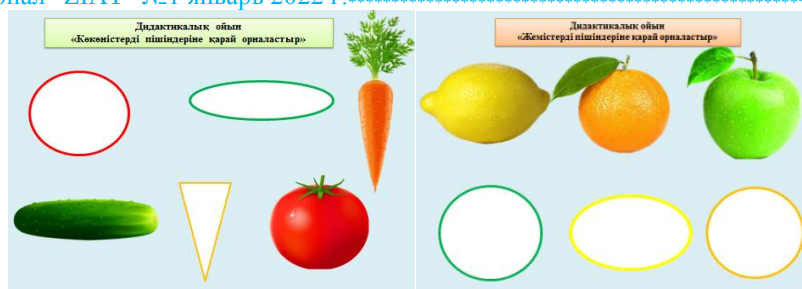
Дидактикалық ойын:

«Көкөністер мен жемістерді пішіндеріне қарай орналастыр»

Мақсаты: Көлемдерін көру арқылы ойлау, есте сақтау, танымдық қабілетін дамыту.

Шарты: Жемістер мен көкөністерді ажыратып, түсін, пішінін айту.

- Балалар, тақтаға мұқият қараймыз. Тақтада көкөністер мен олардың пішіндері көрсетілген. Көкөністер қандай пішіндерге сәйкес келетінін тауып, айтайық.

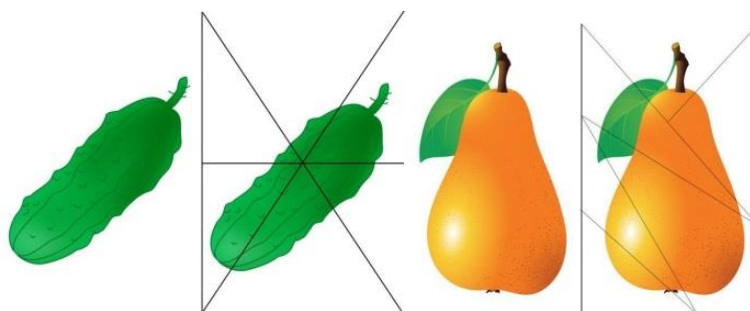

«Сиқырлы суреттер»

- Балалар, сендерге қиылған суреттерді беремін, оларды жинап, қандай жеміс немесе көкөніс суреттелгенін айтып беріндер.

Мақсаты: Қиылған бөліктерден жемістер мен көкөністерді құрастыру арқылы жылдамдыққа баулу.

Шарты: Қиылған суреттерден көкөністер мен жемістерді құрастыру.

Саусақты жаттығуы. «Салат»

Қане балалар енді саусақ жаттығуын жасайық.

Мақсаты: Баланың ұсақ қол моторикасын дамытумен қатар баланың танымдық қабілетін, ойлауын, есте сақтауын дамыту.

Сәбізді алып тазалаймыз (оң қолды жұдырыққа түйіп, сол қолдың алақанына ысқылайды)

Үккішпен үгіп майдалаймыз (екі қолды жұдырыққа түйіп кеудеге ұстап, жоғары-төмен қозғайды)

Қанттан сеуіп дәмдейміз (саусақтардың ұшымен қант себеді)

Міне дайын нәр тағам (екі қолын алдына жайып көрсетеді).

Дәруменге байыған (алақанымен іштерін сипалап, тойғандықтарын көрсетеді).

Балалар, қане орнымыздан тұрып сергіту сәтін жасап алайық.

Сергіту сәті: Балаларды сергітуге арналған видео.

Балалар ойын ойнағыларың келеме?

Дидактикалық ойын «Суретші нені шатастырды»

Мақсаты: Балалардың ойлау қабілетін дамыту, суреттегі сәйкессіздікті таба білуге үйрету.

Шарты: Суреттен өз өсу орнына сәйкес келмейтін көкөністер мен жемістерді табу.

- Балалар, енді тақтаға назар аударамыз, бұл жерде суретші нені шатастырғанын көріп, айтып берейік.

- Ағашта көкөністер өсе ме?

- Ал, жемістер жерде өсе ме?

Балалар, дұрыс айтасындар! Әрине, жемістер бақта - ағашта, ал көкөністер бақшада - жерде өседі.

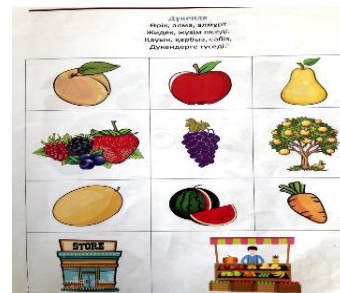
- Балалар, жемістер мен көкөністерді атауды үйрендік, енді тақтаға назар аударамыз.

Мнемокесте арқылы тақпақ жаттау.

Өрік, алма, алмұрт
Жидек жүзім піседі
Қауын, қарбыз, сәбіз
Дүкендерге түседі

III. Рефлексия Қорытынды:

Көкөністер мен жемістердің түстерін, пішіндерін ажыратты. Балалардың ойлау, есте сақтау, танымдық қабілеттері дамыды. Жемістер мен көкөністер туралы түсініктерді меңгерді. Алған білім дағдыларын қолдана отырып, меңгерген білімдерін көрсете білді.

Табысты мұғалім-табысты оқушы

Саденова Ляйля Сагатбековна

Бастауыш сынып мұғалімі

«Бозанбай орта мектебі» Коммуналдық мемлекеттік мекемесі

Коучинг сессия тақырыбы	"Табысты мұғалім-табысты оқушы"	
Жалпы мақсаты:	1."Табысты мұғалім","Табысты оқушының" бесекеге қабілетті тұлға ретіндегі сәйкес келетін қасиеттерді талқылау,қай кезде "табысты" деп атауға болатынын анықтау; 2.Табысты мұғалім мен табысты оқушы моделін құрастыру; 3. Қатысушы мұғалімдерге бірлескен топтық жұмысты жүргізу арқылы коучинг сапасын көтеру және өзара әрекеттестікті нығайту. 4. Мұғалімдерге ақпараттық технологияларды тиімді қолдана отырып, заман ағымына сай өзгеру керектігін жеткізу.	
Оқыту нәтижесі:	1.Мұғалімдер табысты мұғалім мен табысты оқушы туралы өз көзқарастарын топтық талқылауға сала отырып,тұжырымды ой қорытады. 2.Мұғалім бойындағы кәсіби-педагогикалық сапаларды арттыру,жетілдіру жөнінде ой қорытады.	
Түйінді идея	XX ғасырдың мұғалімі XXI ғасырдың оқушысын оқыту үшін ұстанымын өзгерту қажет! Бірлескен топтық жұмыс - мұғалімдер үшін ынталандырушы күш.	
Ресурстар:	Компьютер, интербелсенді тақта,фипчарт, плакат, маркер, стикер,тақырыптық үлестермелі материалдар, видеожазба	
Коучинг-сессияның өту барысы		
Коучинг сабағының өтілу кезеңдері	Уақыты-40-45 мин	Коуч пен коучингке қатысушылардың іс-әрекеті.
Сәлемдесу	2 мин	«Мен үшін жақсы мұғалім бәрінен де артық, өйткені

		мұғалім - мектептің жүрегі» деп Ы.Алтынсарин айтқандай бүгінгі коучингтің тақырыбы: "Табысты мұғалім-табысты оқушы" деп аталады.
Мұғалімдерге психологиялық ахуал туғызу	3-5 мин	Қатысушыларды «Ұмытылмас әріптес» шаттық шеңберіне шақыру(кезекпен көршісінің есте қалатын бір ерекшелігін айту).
Рефлексия	2 мин	Қатысушыларға сұрақтар қою: - осы жаттығуды орындай отырып, өздеріңізді қалай сезіндіңіздер? -Топта жұмыстану қиындық келтірген жоқ па? -Сізде барлығы ойдағыдай шықты ма? -Сіз қалай ойлайсыз,бұл кімге немесе неге байланысты болды?
Топтастыру 	2 мин	Киндер сыйлық қорбынан алған конфеттердің түсіне орай топтастыру . (қызыл,жасыл,сары)
«Миға шабуыл»	5 мин	Видео көрсету "Мұғалім екеніңіздің 13 белгісі" Сіздер қалай ойлайсыз бұл видеоны бүгінгі тақырыппен қалай байланыстыруға болады? *Сіз табысты мұғалімсіз ("Иә", "Жоқ") Егер "Иә" болса,сіздің табыстылығыңыздың 3 белгісін жазыңыз Егер "Жоқ" болса,сіздің табысты емес екеніңіздің 3 белгісіні жазыңыз Тақырыпты анықтау "Табыс таразысы" <u>"Мұғалімге"</u> тән және <u>"табысты мұғалімге"</u> тән негізі қасиеттерді саралай отырып, тақырыпты ашу
Топтық жұмыс. Постер қорғау	15 мин	Әр топқа түрлі тақырып беріледі. 1-топ "Табысты мұғалімге" тән қасиеттерді саралап шығады. 2-топ "Табысты мұғалім"сөз тіркесіндегі әр дыбысқа жекелеген қасиеттерді жаза отырып,тақырып мазмұнын ашады. 3-топ "Табысты оқушыға" тән қасиеттерді жаза отырып,жай оқушы мен табысты оқушы ара жігін ажыратып көрсетеді. Әр топ тақырыптық постерлерін қорғап, соңында төмендегідей қорытынды шығарылады: "Табысты мұғалім" -оқушының сабақтағы және сабақтан тыс уақыттағы оқу әрекетін тиімді ұйымдастыра алады. -өз ісін жанымен сүйетін шебер маман -оқушылар өздері жоспарлағандай жасау үшін, мұғалім төзімді,ұстамды, шыдамды болуы шарт -оқушылармен ынтымақты қарым-қатынаста болуы керек. -үнемі жинақы,белсенді,ұйымдастырушылық қабілеті

		жоғары, жұмысқа деген дайындығы болуы керек - оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуын, дамуын, тәрбиесін өзінің негізгі мақсаты ретінде санауы керек. -білім берудің технологияларын түсіндіре білу, сұрау, оқушымен жұмысты ұйымдастыру, әр түрлі әдісті қолдана білуі шарт. Табысты оқушы -мектеп ұсынып отырған білім беру бағдарламасын меңгеру қабілеті жоғары болу керек -өз білімі мен дағдысын оқыту барысында көрсету қабілеті жоғары болуы керек -мектептегі жоғары баға-мектеп табыстылығының басты критеріі болып табылады -мектеп қабырғасында алынған БДД алдағы өмірде тиімді қолдана білу икемділігі жоғары болуы керек
Презентация	5 мин	Бүгінгі айтылған құнды пікірлерден ой түйіп, негізгі ұғымдар мен түсініктерді саралау мақсатында тақтаға назар аударулаарыңызды сұраймыз.
Кері байланыс	5мин	Бүгінгі пікір алмасудан қандай ой түйдіңіз? Сонымен "Жаңа мазмұндағы табысты мұғалім" тақырыбына "синквейн" әдісін қолдана отырып, тұжырымдап постерде бейнелеп шығайық.
Қорытынды рефлексия	2 мин	Бүгінгі пікір алмасудан қандай ой түйдіңіз? Коучинг сессиядан алған әсерлеріңіз? Сізге не ұнады немесе ұнамады? Қатысушылар «Еттартқыш, чемодан, себет» әдісі бойынша коучингтен алған керекті ақпараттарын чемоданға, керек емес ақпаратты қоқыс себетіне, ақпараттың ішінде әлі оқуым керек дегендерін еттартқышқа сәйкесінше жапсырады.
Қорытындылау Коуч сөзі		Сіздердің белсенділіктеріңіз бен ұшқыр қабілеттеріңіздің арқасында бүгінгі кездесуіміз әдемі мәресіне жетіп отыр. Барлықтарыңыздың еңбектеріңізге толағай табыс, дарынды оқушылар тілеймін !

Выдающиеся люди Казахстана

Такисова Жулдусай Конысбековна

воспитатель

КГУ "Центр поддержки детей находящихся в трудной жизненной ситуации"

г.Нур-Султан

Цель: научить учащихся поиску необходимой информации, регулярно посещать библиотеку.

Задачи:

- научить владеть полученной суммой знаний, применяя их в нестандартных ситуациях.
- развивать интеллектуальные, творческие способности детей;
- воспитать любовь к историческому прошлому родного края, Родине.

Форма: игра – викторина

Предварительная подготовка: подбор материала, вопросов, музыкальное сопровождение, выставка книг.

Материальное обеспечение: название мероприятия, фотографии выдающихся людей Казахстана, секторы с четырьмя цветами (красный, синий, зеленый, желтый), белые листы, цветные карандаши.

План мероприятия:

1. Вступительное слово
2. Игра – викторина
 - 1 тур "Биологический"
 - 2 тур "Достижения"
 - 3 тур "Кто быстрее"
 - 4 тур "Изобразительный"
3. Подведение итогов

Ход мероприятия:

1. Вступительное слово

Добрый день, дорогие участники, болельщики, жюри. Сегодня мы с вами проведем игру – викторину «Выдающиеся люди Казахстана». В нашей игре принимают участие две команды, которые проявят свой интеллект, смекалку, знание.

Наша игра состоит из четырех туров, в каждом туре команда выбирает один из цветных секторов с определенными баллами, чем выше балл, тем труднее вопрос.

Красный сектор – ханы, правители

Синий цвет – композиторы, акыны

Зеленый сектор – писатели, поэты

Желтый сектор – исследователи, геологи

2. Игра - викторина

Итак, мы начинаем нашу игру – викторину. Желаю всем удачи!

1 тур «Биографический»

Красный сектор

- **50 баллов.** Его дед, имел славу храброго и яростного воина. Отец Коркем Уали-султан унаследовал воинскую доблесть славного рода. В 1711 году рабыня-туркменка султана родила ему наследника, названного Абильтансуром. Но в 12 лет он осиротел: воин-отец пал на поле боя во время очередного джунгарского нашествия. По преданию, для подростка наступил тяжелый период. Он нанимался к зажиточным кочевникам на работу. И хотя за убогий внешний вид его называли Сабалак ('нищий'), вел он себя с большим достоинством. (Абылай хан)

- **40 баллов.** Точной даты рождения этого хана историки не знают. Ученые предполагают, что он появился на свет в период 1445–1455 гг. Мальчик был сыном основателя Казахского ханства Жанибека. Если проследить родословную этой семьи, то можно найти родственные связи с великим Чингисханом. (Касым хан)

- **30 баллов.** В настоящее время существует две версии происхождения династии первых казахских ханов. По одной из них они происходили из дома Орда-Эджена, по другой — они являлись потомками тринадцатого сына Джучи-хана —Тука-Тимура. (Керей и Жанибек)

- **20 баллов.** В 20 лет юноша показал себя умелым бойцом. Перед Анракайской битвой он по традиции вышел на поединок с могучим джунгарским батыром Шарышем и победил его. С этого события к Сабалаку вернулось имя деда, его узнали, как наследника знатного рода. Вскоре в роду Атыгай его избрали султаном. (Абылай хан)

- **10 баллов.** К сожалению, детские и юношеские годы правителя окутаны тайной. Впервые о нем упоминают в 1470 году. Казахский летописец Кадыргали Жалаири в своих трудах упоминал Касыма как самого известного сына Жанибека.

Синий сектор

- **50 баллов.** Согласно легенде, мать сказителя носила его в утробе три года. Один раз в год он сжимается. До рождения его было темно на небе всего мира три дня и три ночи. (Коркыт ата)

- **40 баллов.** Она родилась в 1861 году в небольшом казахском городке. Ее отец был музыкантом - играл на домбре. Музыка домбристки впечатлила не только родственников. Весть о талантливой домбристке из глубинки разнеслась по всей стране. Вскоре посмотреть на нее приехали известные кюйши. Курмангазы Сағырбауылы стал наставником и учителем ее (Дина Нурпеисова)

- **30 баллов.** Он родился и рос в небогатой семье. С самого детства мальчик увлекался игрой на домбре, что не нравилось его отцу. В 6 лет он начал пасти скот, чтобы прокормить себя и близких, с увлечением слушал путешествующих кюйши. Когда ему исполнилось 18, он покинул родной дом и стал бродячим музыкантом. (Курмангазы)

- **20 баллов.** После голодомора 1930-х годов, который забрал несколько детей, за ней приехал известный кюйши и забрал ее в Алматы. На конкурсе народных талантов она заняла первое место. Уже в 1939 году казахская домбристка выступила на конкурсе в Москве. Из 2-х тысяч участников первое место заняли 9 самых талантливых. (Дина Нурпеисова)

- **10 баллов.** Юноша учился мастерству у знаменитых домбристов. Постепенно он смог стать выдающимся исполнителем и даже одержать победу в соревнованиях над одним из своих учителей. (Курмангазы)

Зеленый сектор

- **50 баллов.** Мальчик рано остался сиротой. Первым покинул этот мир отец (1900), а через 12 лет умерла мать. Воспитанием и образованием подростка занялся дядя Касымбек: устроил племянника в медресе; затем было русское училище в Семипалатинске; позже писатель получил начальное педагогическое образование. В 1919 году вступает в большевистскую партию. Казаха назначают на руководящие должности. (Мухтар Ауэзов)

- **40 баллов.** Семья поэта, писателя принадлежала к местной знати; дед (Оскенбай) и прадед (Иргизбай) главенствовали в своём роду в качестве правителей и биев. (Абай Кунанбаев)

- **30 баллов.** Он родился 20 октября (1 ноября) 1841 года в Аракарагайской волости Николаевского уезда (Костанайской области). Рано лишился отца, и воспитывался у своего деда — известного бия Балгожи Жанбуршина.. (Ыбрай Алтынсарин)

- **20 баллов.** Начатое в детстве домашнее обучение у муллы было продолжено в медресе у муллы Ахмет-Ризы в Семипалатинске, где преподавали арабский, персидский и другие восточные языки. Одновременно посещал русскую школу. (Абай Кунанбаев)

- **10 баллов.** Областное правление поручило ему открыть начальную школу для казахских детей в Оренбургском укреплении, (г. Тургай) в которой он назначался учителем русского языка. Открыть школу в глухом городке было делом нелегким: не было средств, не было поддержки областного правления и местных властей. Однако, трудности не остановили его. (Ыбрай Алтынсарин)

Желтый сектор

- **50 баллов.** На выбор профессии юноши повлиял профессор из Томска Михаил Антонович Усов, приехавший в 1921 году лечиться в Баянаул. Он разбудил в юноше желание исследовать недра родной земли, отдать их Родине и людям. (Каныш Сатпаев)

- **40 баллов.** Мальчик хоть и рос в степи, но с малых лет ему прививали любовь к наукам, да он и сам тянулся к образованию. Казахский, арабский и персидский языки, рисование и восточную поэзию он освоил еще в местной школе. (Шокан Валиханов)

- **20 баллов.** Мухаммед-Ханафия — такое имя получил при рождении мальчик, которого мать позже нарекла другим именем. (Шокан Валиханов)

2 тур «Достижения»

Красный сектор

- **50 баллов.** Благодаря этому мудрому военачальнику и государственному деятелю в 18 веке во время противостояния джунгарам, произошло объединение казахских племен. Хан собрал земли, принадлежавшие казахам и установил на них централизованное управление. (Абылай хан)

- **40 баллов.** Продолжая дело отца, он много сделал для обретения казахами независимости, укрепляя их государственную, военную и политическую мощь. Во времена его мудрого правления казахи как отдельный этнос стали известны в Европе, а казахское государство слыло как сильное и могучее политическое объединение. (Касым хан)

- **30 баллов.** Потомки Джучи-хана правили в XV столетии. Для казахских племен это был золотой век. В тот период произошло объединение значительной части кочевых племен (около 200 тыс.), которые обосновались в землях Моғулистана. Это было важнейшее звено становления государственности казахов. (Керей и Жанибек)

- **20 баллов.** К власти этот хан пришел, избежав кровопролитных междоусобных конфликтов. В 1510 году Бурундука изгнали из Степи, а хана официально провозгласили верховным ханом. Благодаря мудрости его годы правления в XV веке стали для Казахского ханства эпохой расцвета. (Касым хан)

- **10 баллов.** В период крестьянской войны 1773—1775 годов этот хан встречался с Емельяном Пугачёвым, обещая ему поддержку. Одновременно вёл переговоры с представителями российского правительства, уверяя в своей верности ему. В 1778 году он был утверждён императрицей Екатериной II ханом лишь Среднего жуза. (Абылай хан)

Синий сектор

- **50 баллов.** Она сочиняет произведения о советской молодежи и праздничные композиции. В том числе она пополняет свой репертуар, такими произведениями, которые навсегда останутся в сердцах казахского народа. Это "Булбул", "Жигер", "Байжума" и другие. Свой последний концерт дала в возрасте 91. (Дина Нурпеисова)

- **40 баллов.** Вершиной творчества является күй "Сары-Арка" ("Широкая степь"), наполненный светлой тональностью, рисующий картину бескрайних просторов казахской степи. Особые приемы игры, во многом развивающие музыкальную технику того времени, бережно восприняли и разработали его ученики и последователи. (Курмангазы)

- **30 баллов.** Она родилась в небольшом казахском городке. Ее отец был музыкантом - играл на домбре. Именно у него девочка и взяла первые уроки игры на музыкальном инструменте. Заняться музыкой ей предложил отец, который и сам не подозревал, что его дочь так далеко пойдет. (Дина Нурпеисова)

- **20 баллов.** Музыкальное наследие куйши творчески используется в оперных, симфонических, инструментальных, песенно-хоровых и фортепианных произведениях композиторов Казахстана. (Курмангазы)

- **10 баллов.** Легендарный тюркский поэт-песенник и композитор IX века, выходец из степей вдоль реки Сыр-Дарья. Создатель кобыза, акын, сказитель, покровитель поэтов и музыкантов. (Коркыт ата)

Зеленый сектор

- **50 баллов.** Многие его поэтические импровизации превратились в народные песни: «Сегиз-аяк», «Қорболды жаным», «Айттым сәлем, Каламқас», «Көзімнін қарасы», «Тунде жарык ай», «Ата-анаға көз қуаныш». Благодаря ему классики русской литературы Пушкин и Лермонтов зазвучали на казахском языке (Абай Кунанбаев)

- **40 баллов.** Положил начало светскому образованию казахского народа. Открыл четыре двухклассных центральных русско-казахских училища, одно ремесленное училище, первое в Казахстане женское училище, пять волостных школ, два училища для детей русских поселенцев. (Ыбрай Алтынсарин)

- **30 баллов.** Основоположник современной письменной казахской литературы и её первый классик. Реформатор культуры в духе сближения с русской и европейской культурами. (Абай Кунанбаев)

- **20 баллов.** Ему принадлежит свыше 20 пьес, в том числе: «Айман-шолпан», «Абай» (Мухтар Ауэзов)

- **10 баллов.** Обучал молодёжь новым специальностям и достижениям. Своими произведениями поддерживал образование и науку. Осуждал невежество. Создавал варианты алфавита на основе русской графики. (Ыбрай Алтынсарин)

Желтый сектор

- **50 баллов.** Императорское географическое общество высоко оценило его исследования. На них были основаны научно-практические сведения о Средней Азии. Благодаря ему стало возможным создание новейших географических карт этих территорий для дальнейшего освоения региона. (Чокан Валиханов)

- **40 баллов.** Знаменитый геолог открыл богатейшие залежи меди в Дзезказгане. Велик его вклад в развитие тяжелой металлургии в Казахстане и Советском Союзе, в строительство канала Иртыш — Караганда. (Каныш Сатпаев)

- **30 баллов.** Является первым составителем школьного учебника алгебры на казахском языке, первым профессиональным инженером-геологом среди казахов, первым казахом-академиком. (Каныш Сатпаев)

3 тур «Кто быстрее»

1. Своим творчеством он стремился объединить казахскую, российскую и европейские культуры. (Абай)

2. Как звали Абая Кунанбаева? (Ибрагим), а «Абай» — кто дал ему это имя? (бабушка) Что оно означает? («внимательный»)

3. Свои первые серьёзные стихотворения Абай Кунанбаев написал в зрелом возрасте, во сколько лет? (около 40 лет).

4. У самого Абая Кунанбаева было сколько жён? (3) и сколько детей? (20)

5. Крупный музей, посвящённый жизни и творчеству Абая Кунанбаева, расположен в каком городе? (Лондоне, столице Великобритании)

6. Где в Москве установлен памятник Абаю? (на Чистых прудах)

7. Абай Кунанбаев перевёл на казахский язык ряд произведений каких русских писателей? (Ивана Крылова, Александра Пушкина и Михаила Лермонтова (интересные факты о Лермонтове).

8. В честь Абая Кунанбаева назван город Абай, где он расположен? (на севере Казахстана)

9. Какие человеческие качества Абай считал худшими? (лень и нежелание стремиться к чему-то новому)

10. В каком возрасте Ибрай Алтынсарин был принят учеником в школу? (9 лет)

11. И. Алтынсарин получил назначение на должность инспектора школ Тургайской области в каком году? (1879 г)

12. Самое известное стихотворение Алтынсарина, прочтите строчки. ("Давайте, дети, учиться")

13. Басни И. Крылова, переведённые Алтынсариным на казахский язык и опубликованные в «Киргизской хрестоматии» («Ворона и Лисица», «Стрекоза и Муравей», «Колосья», «Добрая Лисица»)

14. О чем говорится в сказке И. Алтынсарина «Спор животных» (О пользе животных для человека и о том, с какого животного должен начинаться двенадцатилетний цикл)

15. Звание, присвоенное И. Алтынсарину 1 мая 1889 года, с обращением к данному чину «Ваше высокородие» (Статский советник)

16. Первым и самым ранним произведением Ауэзова была какая пьеса? («Енлик-Кебек»)

17. Мухтар Ауэзов қанша жазған естелері? «Судьба беззащитных» (1921), «Кто виноват?» (1923), «Женитьба» (1923), «Образованный гражданин» (1923), «Красавица в трауре» (1925), повесть «Выстрел на перевале» (1927), «Айман-Шолпан» (1934), «Абай», «Каракоз» (1926), «Кара кипчак Кобланды» (1943—1944), «Зарница» (1934), «На границе» (1937), «В час испытаний» (1942), сценарий кинофильма «Песни Абая» (1945) и другие.

18. Первая экспедиция Валиханова исследовала восточное побережье какого озера? (Иссык-Куль)

19. Что названо именем Чокана Валиханова? (улицы, учебные заведения)

20. В каких городах есть памятники Чокана Валиханова? (Алматы, Кокчетау, Семипалатинске, Омске, Бишкеке)

4 тур "Изобразительный"

Выберите сектор, ваша задача - изобразить на бумаге то, что вы представляете читая отрывок.

Красный сектор - Тогда Касым хан оставил свою ставку под Сыганаком на берегу Сырдарьи, куда вторгся противник. Воины Мухаммеда Шайбани посчитали, что враг бежал, и предались празднованию. А когда собрались выдвигаться назад, дорогу им преградили отряды казахского батыра Мойынсыз-Хасана. А с другой стороны по мангытам и шайбанидам ударил Касым хан. Бой длился недолго и закончился полной победой Касым хана.

Синий сектор - Перед рождением Коркыта началась страшная по своей силе буря, засверкали молнии, и землю окутала тьма. Все это было настолько страшно, что люди уже поверили в пришествие нечистой силы, однако когда Коркыт родился, засияло солнце и природа успокоилась, будто ничего и не было. И решили люди: "Он пришел в этот мир в тот момент, когда все были напуганы, он напугал всех нас, поэтому назовем его Коркыт".

Зеленый сектор - «Давайте, дети, учиться!»

Дитя, когда учиться станешь ты,
То знание средь полной темноты
Светлее лампы осветит путь тебе,
И станут явью все твои мечты.
Давайте же, дети, учиться начнем
И знания светлые нити навек
В свою благодарную память вплетем!
Богат скотом ты, но как дым пройдут
Твои богатства, если грянет джуг.
Ученому ж не страшен джуг любой:
Его богатства с каждым днем растут.
Твою рубашку ткач учился ткать.
Сорока пищу учиться искать.
И всем искусствами наукам всем
Возникнуть помогло ученье мать.
Кто вовсе не хотел тебя учить,
Тот никогда не сможет умным быть,
Как черного от белого вовек
Баран иль бык не сможет отличить.
Давайте же, дети, учиться начнем
И знания светлые нити навек
В свою благодарную память вплетем!

Желтый сектор - Сатпаев, как главный геолог треста, отправился туда, чтобы осмотреть местность и узнать о продвижении строительных работ. Специалисты, занимавшиеся месторождением, и руководство завода относились к перспективе развития добычи меди в регионе очень скептически. Они считали, что её запасов хватит на ближайшие 10-15 лет, не более. Однако, осмотрев местность, Сатпаев с ними не согласился. Он считал, что в районе

Джезказгана имеются огромные запасы меди, которые прежде не были обнаружены. Добившись от Геолкома выделения одного станка, Сатпаев начал исследование местности на наличие металла. Руководство Геолкома и эксперты, которые были знакомы с Джезказганским регионом, считали идею Сатпаева обречённой на провал. Тем не менее, уже через год после начала работ, Сатпаев наткнулся на крупный пласт руды мощностью более десяти метров.

3. Подведение итогов. Награждение.

Время кризиса. О трудностях периода адаптации пятиклассников к средней школе

Андреева Елена Геннадьевна

Педагог-психолог КГУ «Мамлютская школа-гимназия №1»,
СКО, г.Мамлютка, Мамлютский район

«От того, как будет чувствовать себя ребёнок,
поднимаясь на первую ступеньку лестницы познания,
что он будет переживать,
зависит весь его дальнейший путь к знаниям».
(В.А. Сухомлинский)

***Аннотация:** Тема сложности и значимости периода, связанного с адаптацией пятиклассников в школе в условиях обновленного содержания образования, освещаемая в данной статье актуальна. Поэтому своевременное выявление и решение проблем адаптации детей к средней школе определяют в дальнейшем успешность его школьного обучения, возможности личностной реализации в школьной среде. В статье обозначены основные трудности периода адаптации учащихся к средней школе для выявления особенностей психолого-педагогической адаптации каждого школьника, своевременной профилактики и эффективного решения проблем, возникающих в начале обучения в пятом классе.*

Государственная политика Республики Казахстан по укреплению взаимодействия семьи и школы, повышению их роли в воспитании детей направлена на обеспечение образовательной, социальной и культурной преемственности поколений, стабильного и устойчивого развития общества. В связи с этим становится актуальным положение Государственной программы развития образования Республики Казахстан, в котором отмечается, что казахстанское образование в рамках политики модернизации находится на этапе поиска новых моделей организации учебно-воспитательного процесса, призванных обеспечить подготовку подрастающих поколений к жизни в условиях постиндустриальной цивилизации, гражданского общества, демократического государства, динамично развивающейся наукоемкой экономики, информационных технологий. Некоторые родители, неудовлетворенные учебой и поведением ребенка в начальной школе, возлагают большие надежды на переход в среднюю школу, полагая, что именно в пятом классе все начнется по-настоящему. И эти родительские ожидания вольно или невольно передаются детям. Ребенок тоже начинает ждать «новой жизни». Принято считать, что младший школьник, становясь учеником среднего звена, испытывает сильнейший психологический стресс, едва ли не равный по своей силе стрессу первоклассника, пришедшего в школу первого сентября. Младшие школьники, привыкшие к «своему учителю», к его манере работы, к его требованиям (к концу начальной школы ученики понимают своего учителя едва ли не с полуслова), сталкиваются в средней школе с таким количеством преподавателей, с таким различием их требований и многообразием методов работы, что просто не в силах сразу же к ним приспособиться. Порой камнем преткновения может стать даже темп речи учителя: если в начальной школе учитель говорил быстро, темпераментно, то теперь его выпускникам сложнее воспринимать медленную, спокойную речь. На перестройку младшим школьникам нужно время. Порой этот процесс может занять не один месяц. Обучение в средней школе происходит более интенсивно и требует от учащихся большей самостоятельности. Однако не следует ожидать от перехода в среднюю школу слишком многого. Обучение в пятом классе опирается на базу навыков и знаний, полученных в начальной школе.

Переход учащихся из начальной школы в среднюю справедливо считается кризисным периодом. Многолетние наблюдения педагогов и школьных психологов свидетельствуют о том,

что этот переход неизбежно связан со снижением успеваемости, хотя бы временным. Учащимся, привыкшим к определенным порядкам начальной школы, необходимо время, чтобы приспособиться к новому темпу и стилю жизни. Часто внешние изменения совпадают по времени с началом физиологических изменений в организме детей. Все это в первую очередь отражается на качестве успеваемости (например, отличник в начальной школе вдруг в пятом классе начинает получать четверки и тройки). Хотя бывает и так, что ребенок, еле-еле учившийся в начальных классах на тройки, вдруг становится твердым хорошистом. Можно ли избежать серьезных проблем с учебой при переходе в среднюю школу?

Г.А. Цукерман отмечает, что возраст 10-12 лет оказался «ничей землей» в возрастной психологии. С одной стороны, находясь в предкритической фазе, дети становятся неуправляемыми. Но одновременно они удивительно гибки, пластичны, готовы к переменам и открыты для сотрудничества. Переход из начальной школы в основную, как правило, до сих пор связан: с переходом на предметное обучение с «чувством взрослости пятиклассников» и отношением педагогов к ним как к маленьким детям, что является причиной конфликтов и непонимания между обеими сторонами с переходом на кабинетную систему, что ограничивает детей в возможностях организации их образовательного пространства. Предпосылкой успешной адаптации к обучению в школе является решение главной задачи учения школьника – стать субъектом собственной учебной деятельности: принять и понять смысл учения для себя, научиться осознанно осуществлять волевые учебные усилия, целенаправленно формировать и регулировать учебные приоритеты, заниматься самообразованием и др. Ведущим учебным мотивом в этом случае станет мотив собственно познавательный. Поэтому одним из важных пунктов диагностики является изучение мотивации учебной деятельности. Вывод об успехе и эффективности образовательного процесса возможен в том случае, если в выборах учащихся явно преобладают познавательный и социальный мотивы. У школьника, стоящего на пороге средней школы, отмечается переход от стадии конкретных операций к стадии формальных операций, характеризуемой способностью вырабатывать стратегии поиска и организации информации. Хотя мышление учеников этого возраста еще не столь абстрактно и системно, как у более старших школьников, оно заметно отличается от мышления младших школьников. В этом возрасте мышление у детей 10-12 лет рефлексивно, т.е. ученики способны осознавать процессы своего мышления, умственные, речевые и мнемонические стратегии.

Новое отношение к школе – это прежде всего ответственная **осознанная позиция субъекта внутришкольных отношений**. Другое отношение к педагогам заключается в переходе от чисто ролевых, конформных со стороны ребенка отношений к отношениям межличностным. Начинает формироваться и развиваться автономно от влияния взрослых внутригрупповая жизнь класса. Проведение социометрии дает полную картину взаимоотношений в классе, покажет стадию развития коллектива. Это поможет вовремя скорректировать отношения участников группы между собой. Социальная зрелость, конструктивность во взаимоотношениях поможет занять школьнику устраивающее его статусное положение, наладить социальные связи со сверстниками. В результате нашего исследования определились ученики, обнаружившие лидерские качества и дети, испытывающие трудности во взаимоотношениях со сверстниками. Это позволило нам создать вторую коррекционную группу для проведения коммуникационных игр и занятий.

Закончить я хотела бы отрывком из книги Зденека Матейчека: «Родители и дети». В одной из глав книги он приводит интересное сравнение: «Переходный возраст – это как будто гусеница становится куколкой, а потом из этой окукленной гусеницы вылетает прекрасный и совершенный мотылек. Переходный возраст и есть куколка, в которой совершается таинство превращения. Все предшествующие стадии развития данного организма служили подготовкой к этой последней ступени – зрелости».

Список использованной литературы:

1. Разогревающие игры и психотехники // Основы технологии группового тренинга. Психотехники - И.В. Вачков. Учебное пособие. Издательство «Ось-89», 2016г

2. Смирн Р. Групповая работа с детьми и подростками. - Генезис, М., 1999.
3. Электронное пособие. В помощь школьному психологу. Психологическая работа в школе. Выпуск 2. – М.: Изд-во «Учитель», 2021.
4. Интернет-ресурс <http://potencial-brn.com/index.php/2012-09-13-02-11-28/roditelyam-shkolnikov?start=10> (Готовность обучения младших школьников в среднем звене школы)
5. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. М.: Просвещение, 1968. 464 с.

Некоторые особенности современного музыкального образования в детской музыкальной школе

Андриянова Марина Вячеславовна

Коммунальное государственное казенное предприятие «ДМШ» отдела образования города Лисаковска» Управлении образования акимата Костанайской области

Преподаватель ДМШ по классу виолончели

Массовое музыкальное воспитание и образование, помимо учреждений общеобразовательного типа (школы, гимназии, лицеи), осуществляется в системе детских школ искусств (ДШИ) и детских музыкальных школ (ДМШ).

Целью обучения детей в ДМШ и ДШИ является подготовка в большинстве своей любителей музыки, которые обладают навыками музыкального творчества, могут самостоятельно разобрать и выучить музыкальные произведения, владеть инструментом, подобрать мелодию, аккомпанемент к ней. Научить музицировать можно любого ученика, имеющего даже весьма средние данные. Все это требует от педагога высокого профессионализма, творческого подхода к обучению ребенка и большой к нему любви и уважения.

Родители часто отдают детей в музыкальную школу вовсе не для того, чтобы вырастить из него профессиональных музыкантов, а для того, чтобы дети приобщились к миру классической музыки, полюбили её.

И вот ребенок, приступивший к занятиям музыкой, на протяжении долгих лет ежедневно приобщается к этой классической музыке, изучает нотную грамоту, осваивает технику игры на музыкальном инструменте, знакомится с произведениями различных жанров, и слушает, слушает музыку. В общем, он живет в этом мире. Музыка становится для него естественной средой обитания. Тогда почему же часто случается так, что этот самый ребенок, даже успешно окончив музыкальную школу, часто после этого за инструмент вообще не садится? И на концерты не ходит? И вообще, классическую музыку не любит?

А не потому ли, что за эти долгие годы музыкального образования музыки ему давалось слишком много: он должен был слушать ее, когда ему вовсе этого не хотелось. Он был вынужден часами просиживать за инструментом, разучивая сложные пассажи. В общем, вместо того, чтобы наслаждаться музыкой, ребенок от нее страдал.

Занятия музыкой – это тяжелый труд. Он по силам только тем, у кого есть стремление заниматься музыкой, кто не мыслит себя без музыки. Таких детей сразу видно их не надо заставлять заниматься из под палки. Им это все просто очень нравится. Но ведь большинство детей посещающих музыкальную школу, не собираются становиться профессиональными музыкантами. У них есть другие интересы, не связанные с музыкой. Им тоже нравится музыка, им нравится ею заниматься, но не в таких количествах, как требует программа музыкальной школы, они не готовы часами просиживать за инструментом и разучивать то, что у них не получается.

К сожалению, слишком часто еще в стенах ДМШ у детей гаснет первоначальный импульс заинтересованности в музыке и желание музицировать: возникают противоречия между ограниченным набором педагогического репертуара и приемов и актуальными повседневными музыкальными потребностями и интересами современного школьника. В этих условиях резко возрастает роль творческой активности педагога: его репертуарных и методических поисков. Принципы и методы современной творческой педагогики должны способствовать решению многообразных задач воспитания музыканта в процессе обучения: стимулирования активного, заинтересованного отношения к музыке, желанию музицировать и творчески само выражаться, развивать художественный вкус и эрудицию во всем разнообразии жанров и стилей музыки народной, академической и популярной.

Музыка и искусство уже в силу своей внутренней природы должны быть главной частью любого воспитания, а для этого они должны стать частью образования каждого будущего учителя. Ведь музыкальная педагогика – искусство, требующие от людей, посчитавших себя этой профессии, громадной любви и безграничного интереса к своему делу.

Сегодня в музыкальной педагогике начинает происходить обоснованная требованиями времени смена привычных приоритетов, традиционных способов работы с ребенком, считавшихся надежными и естественными как мир. Этот процесс сопровождается не только заменой традиционных педагогических технологий на инновационные. Прежде всего это пересмотр целей и ценностей образования, смена технократических отношений в системе "учитель – ученик" на гуманистические, переход от авторитарной позиции преподавателя к сотрудничеству с учениками как активными субъектами образовательного процесса. Выглянуть во внутренний мир каждого ребенка и раскрыть его творческие способности – задача преподавателей ДШИ и ДМШ, решить которую помогают современные образовательные технологии.

Внедрение в учебный процесс компьютерных технологий повышает эффективность и результативность обучения, создает активные условия для воспитания личности ребенка. Применения компьютерных технологий в сфере музыкального образования позволяет педагогу качественно изменить содержание, методы и формы обучения, модернизировать некоторые виды работы. Эти технологии усиливают интеллектуальные возможности учащихся. Новые информационные технологии оптимизируют учебный процесс, позволяют найти индивидуальный подход к каждому ребенку. Реализуется не только индивидуальный подход в обучении, но и дифференцированный.

В заключении хочется еще раз сказать и подчеркнуть, что сама система обучения ДМШ, основанная на индивидуальные занятия, кроет в себе огромные возможности, основное достоинство которых заключается в гуманистической направленности, личностно-ориентированных аспектах.

Инклюзивтік білім беру – қайырымдылық пен адамгершілік бастауы

Аубакирова Динара Саимбековна

ШҚО ББ «№8 арнайы мектеп- интернаты» КММ

Бастауыш сынып мұғалімі

«Бала кемістігінің даму деңгейі неғұрлым төмен болса, соғұрлым мұғалімнің білім деңгейі жоғары болу керек».

Неміс педагог-дефектологы П.Шуман

Мақала жұмысына аңдатпа:

- Бұл мақалада инклюзивтік білім беру - барлық балаларды, соның ішінде мүмкіндіктері шектеулі балаларды жалпы білім үрдісіне толық енгізу және әлеуметтік бейімдеуге, жынысына, шығу тегіне, дініне, жағдайына қарамай, ата-аналарын белсенділікке шақыруға, баланың түзеу-педагогикалық және әлеуметтік мұқтаждықтарына арнайы қолдау, яғни, жалпы білім беру сапасы сақталған тиімді оқытуға бағытталған мемлекеттік саясат;

-Психологиялық және физиологиялық дамуындағы мүмкіндіктерінің шектелуіне, қандай да бір кемшіліктермен туылған балаларды дені сау балалармен бірге оқыту, білім беру және тәрбиелеу;

-Инклюзивтік білім беру негізінде балалар арасында дискриминацияны болдырмау;

-Арнайы білім беруді қажет ететін балаларға арнайы жағдай жасау

-Әр сыныптағы мүмкіндігі шектеулі оқушыларды бір сыныпқа топтастырып, әр оқушыға жекелеп сыныбы мен оқу бағдарламасына сай білім берудің маңыздылығы баяндалған.

Тірек сөздер:

1.Инклюзивті оқыту-инклюзивное обучение- inclusive education

2. Жеке оқу бағдарламасы- индивидуальная программа обучения- individual training program

3. Арнайы жағдай жасау- создание специальных условий- creating special conditions

4. Компенсаторлық құралдар- компенсаторные средства- compensatory tools

5. Мүмкіндігі шектеулі- с ограниченными возможностями- with disabilities

Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі Заңында «Даму мүмкіндігі шектелген барлық балалар психологиялық- медициналық-педагогикалық кеңестің қорытындысына сәйкес арнайы түзету мекемелерінде және мемлекеттік білім жалпы беретін мектептерде тегін оқуға құқылы» делінген.

Атап айтсақ, мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы білім беретін ортаға кіріктіру мақсатында 2009 жылғы ҚР «Инклюзивті білім беруді дамыту» Тұжырымдамасының жобасы әзірленген, сонымен қатар 2010 жылдың 1 ақпанында бекітілген ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында да бұл мәселе қарастырылған.

Бұл бағдарламаның басты міндеттерінің бірі – елімізде инклюзивті оқытуды дамыту болып саналады.

Инклюзив (латын тілінен «өзімді қосқанда») тәжірибе мен стратегияда, өзінің құндылығын нақтылы түрде көрсетеді, яғни оның мүмкіндігіне қарамастан, әр адамның құқығын қолдайды, қоғам мен қоғамдастық, отбасының толық құқылы мүшесі ретінде қызмет ету түріндегі кең ортаға қатысады.

Мұғалімдер, бала- бақшадағы тәрбиешілер мен мұғалім-логопедтер, мұғалім-дефектологтар, педагог-психолог мамандарының жұмыс арасындағы шекарасын өшіріп, арнайы білім беру мен жалпы білім беру, жаппай балабақшалар арасындағы қарым-қатынасты құруға тәрбиелеу мен оқыту (инклюзивті) интеграциялық дамытуға жеткізеді.

Жалпы инклюзивті білім беру – мүмдігі шектеулі балаларды оқытып-үйретудің бір формасы. Нағыз инклюзия білім берудің 2 жүйесін : жалпы және арнаулы жүйелерді бір-біріне қарама-қайшы етіп қоймай, қайта жақындатады. Инклюзивті оқыту – мүгедек пен дамуында сәл бұзушылығы мен ауытқулары бар балалардың дені сау балалармен бірге олардың әлеметтендіру және интеграция процестерін жеңілдету мақсатындағы бірлескен оқыту.

Қазіргі таңда барлық әлем жұртшылығының назарын аударып отырған мәселе-балалардың жеке сұраныстары мен ерекшеліктеріне ортаның, отбасының қатысуымен білім беру үрдісіне толық қосуды қарастыратын инклюзивті білім беру. Осы жаһандық мәселеге әлем ғалымдары мынадай анықтама береді: инклюзивтік білім беру дегеніміз - барлық балаларды, соның ішінде мүмкіндіктері шектеулі балаларды жалпы білім үрдісіне толық енгізу және әлеуметтік бейімдеуге, жынысына, шығу тегіне, дініне, жағдайына қарамай, ата-аналарын белсенділікке шақыруға, баланың түзеу-педагогикалық және әлеуметтік мұқтаждықтарына арнайы қолдау, яғни, жалпы білім беру сапасы сақталған тиімді оқытуға бағытталған мемлекеттік саясат. Инклюзивті білім беру немесе «білім баршаға» бағдарламасы - барлық балаларға мектепке дейінгі оқу орындарында, мектепте және мектеп өміріне белсене қатысуға мүмкіндік береді. Бұл бағдарламаны Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы мақұлдап, БҰҰ-ның Конвенциясына 2006 жылдың 13 желтоқсанында енгізілді.

Инклюзивті білім беру мәселесі шет елдерде 1970 жылдан бастау алады, ал 90 жылға қарай АҚШ пен Еуропа өздерінің білім беру саясатына осы бағдарламаны толық енгізді. Ал біздің елімізде инклюзивті білім беру жүйесінің дамуы туралы ресми дерек «Қазақстан Республикасының Білім беруді дамытудың 2010-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында» көрсетілді. Осы бағдарлама төңірегінде инклюзивті білім беруде мына міндеттерді шешу көзделген:

- мүмкіндіктері шектеулі балаларды біріктіріп оқытудың модульдік бағдарламалары жасалады;

- мүмкіндіктері шектеулі балаларды жалпы білім беретін ортада біріктіріп оқыту ережесі әзірленеді;

- түрлі кемістігі бар балалар үшін бірігу нысандары анықталады;

- мүгедек балаларға қашықтықтан білім беруді ұйымдастыру қағидалары әзірленеді;

Мемлекеттік бағдарлама негізінде 3030 мектепте мүмкіндіктері шектеулі балаларды оқытуға және тәрбиелеуге тең қол жеткізу үшін жағдайлар жасалу міндеті (мектептерде педагог-дефектологтардың, балаларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің, арнайы жеке техникалық және компенсаторлық құралдардың болуы) алға қойылған. Үйде білім алатын мүгедек балалар жеке мүмкіндіктері мен қажеттіліктері ескеріле отырып, компьютерлік техникамен қамтамасыз ету сияқты істері жүзеге асырылмақшы. Осылайша мемлекетіміз мүмкіндігі шектеулі жандарды әлеуметтік қорғау, олардың қоғамға етене араласуына, оларды оңалту, жұмысқа орналастыру және жаңа жұмыс орындарын құру, білім алу, оқыту, қайта мамандандыруда қолдан келгенше жағдай жасамақшы.

Саламан Декларациясына сәйкес инклюзивті білім беру саясатының міндеттері мынадай:

- Әрбір бала білім алуға құқылы және оны алуға тиіс;

- Әрбір баланың дара қабілеттері, қызығушылықтары, қажеттіліктері және оқуға деген мұқтаждықтары болады;

- Білім беру жүйесіне оң өзгерістер, яғни осы мұқтаждықтарды қанағаттандыру мақсатына орай өзгерту;

Осыған орай, инклюзивті білім берудің негізгі 8 принципі туындайды:

1.Адам құндылығы оның мүмкіндігіне қарай қабілеттілігімен, жеткен жетістіктерімен анықталады.

2. Әрбір адам сезуге және ойлауға қабілетті.
3. Әрбір адам қарым-қатынасқа құқылы.
4. Барлық адам бір-біріне қажет.
5. Білім шынайы қарым-қатынас шеңберінде жүзеге асады.
6. Барлық адамдар құрбы-құрдастарының қолдауы мен достығын қажет етеді.
7. Әрбір оқушы үшін жетістікке жету- өзінің мүмкіндігіне қарай орындай алатын әрекетін жүзеге асыру.

8. Жан- жақтылық адам өмірінің даму аясын кеңейтеді.

Инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс жүргізетін мектептерде білім мазмұнын үш түрлі бағдарлама бойынша реттеген абзал. Атап айтқанда, жалпы мектептерге арналған типтік оқу бағдарламалары: мүмкіндігі шектеулі балалардың ақаулық типтеріне сәйкес арнаулы білім беру бағытындағы оқу бағдарламалары, мүмкіндігі шектеулі балалардың психофизикалық ерекшеліктерін есепке ала отырып әзірленетін оқытудың жеке бағдарламасы.

Сонымен, қорыта айтқанда, инклюзивті оқыту- оқушылардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс-әрекетіне қатысуға, адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқыту арқылы барлық балалардың мұқтаждықтарын ескеріп, ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алуын қамтамасыз ететін жалпы білім үрдісін дамытуға болады. Мұндай оқыту түрі арнаулы білім беру жүйесінде дәстүрлі түрде қалыптасқан және даму үстіндегі формаларды ығыстырмайды, қайта жақындатады. Инклюзивті бағыт арқылы мүмкіндігі шектеулі балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіншілігін қалыптастырады. Осы бағытты білім беру жүйесіне енгізу арқылы оқушыларды адамгершілікке, ізгілікке, қайырымдылыққа тәрбиелей аламыз. Сонымен қоса, инклюзивті оқыту үрдісі балаларды толеранттылыққа тәрбиелеудің бастауы болмақ. Әр оқушыға арналған жеке даму бағдарламасы олардың өзіндік дарындылығын ашып, өмірдегі өз орнын, өз мамандығын табуға көп көмек болар еді. Осындай орталықтар жұмысын жүйелеп отыратын, мүмкіндіктері шектеулі балалармен жұмыс істейтін медициналық - педагогикалық орталықтарды көптеп ашса, кемтар балаларды зор қуанышқа бөленіп, мүмкіндігі шектеулі балалар да басқа балалардан қалыс қалмайтыны хақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Руководящие принципы политики в области инклюзивного образования. Париж, ЮНЕСКО, 2009г

2.Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы. ҚР 2002ж №343 заңы

3.Саламан Декларациясы ЮНЕСКО 1994 ж

4. ҚР- ның білім туралы Заңы, 2008 ж Мектептегі психология, №3 2010 ж

5. Әлеуметтік педагогика, №3, 2011 ж.

6. Бгажнокова И.М. «Школа для детей с нарушениями интеллекта: тенденции перспективы развития» Дефектология 2004ж

7. «Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылға арналған Мемлекеттік бағдарламасы» Астана, 2010 ж

Физиканы оқытуда сандық білім беру ресурстары құралдарын қолдану тиімділігі

Ахмедова Дилдора

2-курс магистранты

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті,

Түркістан қ., Қазақстан

Ғылыми жетекшісі: Сарыбаева Алия Хожанкызы

«Цифрландыру» термині ақпараттық - телекоммуникациялық технологиялардың күшеюіне байланысты пайда болды. Ал кейбір ғалымдар, мысалы, Е. Л. Варганова, М. И. Максименко, С. С. Смирнов бұл тұжырымдаманы ақпаратты санға аудару және сонымен бірге білім мазмұнының инфрақұрылымдық, басқарушылық, мінез-құлық, мәдени компоненттері ретінде қарастырады [1, 17 б.].

А.Марейдің көзқарасы бойынша цифрландыру өзара қарым-қатынас пен әрекеттесу парадигмасының өзгеруі деп қарастырады. Осылайша, білім беруді трансформациялауда цифрландыруды негізгі тәсілдердің бірі деп санайды. Бұл тек цифрлық ресурстарды пайдалануға ғана емес, сонымен қатар ақпараттық-білім беру ортасын жетілдіруде көп пайдасын тигізуде. Цифрландыру өндірістік процестерді қарқындатуға негіз болады [2].

Н.П. Петровтың «Білім берудегі цифрландыру» атты мақаласында оның негізгі элементтерінің бірі цифрлық сауаттылық болып табылады деп қарастырды. Ғалымның пайымдауынша цифрлық сауаттылық пен білім берудің басты басымдығы, бұл сандық мазмұнды жобалау және пайдалану мүмкіндігі компьютерлік бағдарламалауды, графикалық техниканы қолдана отырып, онлайн курстарды визуализациялау, компьютерлік графика, мультимедиялық дамыту және т.б., ақпарат іздеу және алмасу, басқа білім алушылармен байланыс деп атады [3].

Сандық сауаттылыққа, мысалы, Генри Дженкинстің көзқарасы бойынша компьютермен жұмыс жасау бұл темірмен жұмыс жасағанмен тең, яғни білім алушы білуі тиіс: сандық технология мен адамның өзара әрекеттесуі қалай жүреді; құрылғылар мен қалай жұмыс жасалынады; сандық ақпарат қалай таратылады және желілік қауымдастық дегеніміз не, сонымен қатар әлеуметтік медиа ерекшеліктерінде түсіну керек [4].

Даг Белшоу сияқты ғалымдар цифрлық сауаттылықтың сегіз элемент бар деп санайды, оның ішінде интернет-ортаның мәдени мәнмәтініне ерекше орын беріледі. Сонымен қатар онлайн-режимде жұмыс істей білу, дағдыларды меңгеру өзін-өзі дамыту үшін "сандарды" қолдану деп түсіндіреді [5].

Цифрлық сауаттылықтың әртүрлі тұжырымдамаларының барлық авторлары әрбір оқушы цифрлық шындық деген не екенін білуі керек деп санайды ол адамға стресс емес даму көзі болатындығын аңғарту қажет. Цифрлық технология білім беруде таптырмас құрал ретінде қарастыруға болады.

Цифрлық сауаттылық бойынша біз оның әртүрлі түрлерін қарастырамыз: медиа сауаттылық, инновацияға көзқарас, коммуникативті, компьютерлік, ақпараттық сауаттылық. Цифрландыру міндеттерін шешу үшін біздің біліміміз сандық трансформациядан өту керек. Ғалымдардың пікірінше, білім беруді цифрлық түрлендіру – бұл әлемде болып жатқан жаһандық ақпараттық сын-қатерлерге жауап болмақ.

Л. В. Орлова білім алушылардың өз бетінше білім алып, өзіндік инновациялық білім алуына мүмкіндігі болуы тиіс екенін атап өтті, осылайша, ХХІ ғасырдың жаңа құзыреттерін қалыптастыру төрт нәрсе керек: шығармашылық, қарым-қатынас, сыни ойлау, ынтымақтастық [6].

Өз зерттеулерінде А. Ю. Уваров, білім берудің цифрлық трансформациясы білім беру сапасын түбегейлі жақсартуға әкелетін мазмұнның «синергетикалық» жаңаруымен бірге жүруі керек екенін атап өтті. Білім беруді цифрлық трансформациялау жүйесі қоғамның талаптары мен мүмкіндіктеріне сәйкес келетін болса, қоғамды цифрлық экономикаға әкеледі деген пікірімен келісеміз [7].

Физиканы оқытуда әр түрлі білім беру ресурстарын қолданылады.

Білім беру ресурсы - білім беру үдерісінде оқушы мен мұғалім тікелей білім беру функциясында қолданатын орта элемент.

Ақпараттық білім беру ресурсы - білім беруде қолданылатын ақпараттық ресурстардың әртүрлі түрлерін (материалдық ресурстардан айырмашылығын) қамтитын ең кең ұғым.

Сандық білім беру ресурстары (СББР) - білім беру мақсатында пайдаланылатын сандық, электрондық, «компьютерлік» нысанда ұсынылған ақпараттық-мазмұнды объектілер.

Физика оқыту үдерісінде сандық білім беру ресурстарын қолдануға арналған көптеген Интернет сайттары бар, олар атап айтқанда:

<https://itest.kz/kz> Физиканың барлық тақырыптары қамтылған, барлық физикалық құбылыстар толық түсіндірілетін керемет сайттардың бірі. Мұғалімдер, студенттер, оқушылар үшін таптырмас ақпарат көзі. Бұл сайтта кері байланыс үшін әр тақырыпқа сұрақтар, есептер және тесттер қарастырылған. Бітіруші сынып оқушылары үшін ҰБТ-ға дайындалуға тиімді сайт.

<http://uchitelya.kz> - сайттың мұғалімдерге тигізер пайдасы мол. Өйткені, мұнда сіз өзіңіз қалаған пәннен, қалаған тақырыптан дайын сабақ жоспарларын, дайын презентацияларды ала аласыз.

<http://blimland.com> Физика сабақтары қызықты, ал оқыту нәтижелі болу үшін тиісті бағдарламаны және көрнекілікті дұрыс таңдау жеткілікті. Курстың басты артықшылықтары: кешен сабақтары пәнді үйренуге көмектесетін интерактивті жаттығулардан, үшөлшемді модель түрлерінен, презентациялардан құралған.

<http://www.phys.fobr.ru/> физика бойынша анықтамалық материалдан және есептерді шешудің жан-жақты процесінен тұрады.

<http://shat.ee.saog.ac.ru/T-phisd> - мәселелерді өз бетінше шешуге арналған керемет тренажер. Сайтта мектеп оқушылары мен талапкерлерге арналған материалдар, типтік есептерді шешу әдістері, мектеп физика курсының барлық тақырыптары мен бөлімдері бойынша қарапайым және жоғары дәрежелі бақылау тестілерінің жинақтары ұсынылған.

<http://www.edu.ione.ru/apple/> - «Ньютон» физиканың виртуалды клубы. 2001 жылы РҒА А.Ф. Иоффе атындағы физика-техникалық институтының «Ғылыми-білім беру орталығы» жанынан «Қашықтықтан білім беру» бағдарламасы аясында құрылған.

Физика сабақтарында құбылыстарды СББР құралдары арқылы көрсеткен дұрыс. Өйткені осы құралдар арқылы физикалық үдерістердің ерекшеліктері түсінікті түсіндіріледі.

1) *Электрондық оқулықтар* – қолданушыға ақпаратты жүйелі ұйымдастырып қолдануға мүмкіндік беретін интерактивті жүйе. ЭО теориялық, анықтамалық-ақпараттық, практикалық материалдар мен тапсырмалардың, білімді меңгеруді бақылау және бағалауды, арнайы бағдарламалардың көмегімен қалыптастырылатын, ақпараттық мәтіндік, графикалық бейнесі және мультимедиялық видео және дыбыстық эффекттерімен берілетін ақпарат.

2) *Бейнекөрініс және сандық фотосуреттер* (физикалық тәжірибенің бейнекөріністері, оқу, деректі, көркем және мультипликациялық фильмдердің үзінділері). Басқа әдістер мен әдістік тәсілдермен көрсете алмайтын физикалық объектілерді, үдерістерді, құбылыстар мен эксперименттерді көрнекі түрде көрсететін бейне үзінділер.

3) *Компьютерлік модельдер*: Нақты объектілердің компьютерлік демонстрациялары:

а) құрылғының сыртқы көрінісін немесе құрылысын оқып үйрену құралы ретінде (3D Max, Adobe Flash және т.с.с. жасалған үш өлшемді модельдер);

ә) физикалық объектілердің жұмысы процессін (анимация), оның негізгі бөліктерінің жұмысының кезеңдерін, физикалық процесстердің өту реттілігін оқып үйрену құралы ретінде;

б) компьютер көмегімен есептеулер жүргізуге арналған бағдарламалау тілдерін қолдану (Pascal, Delphi т.б.)

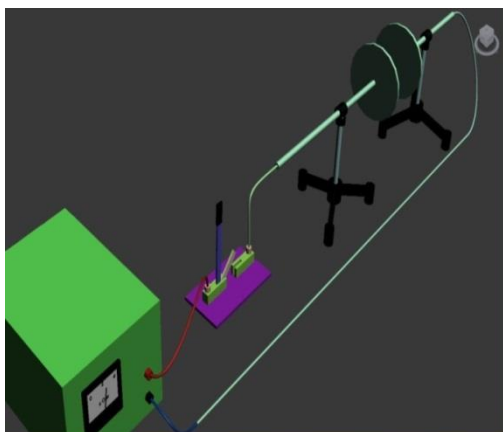
3) *Дәрістер мен сабақтарды өткізуге болатын аудиоақпарат* (бейнеге түсіндіру жүргізу, модельдер, фотосуреттер, аудиосюжеттер).

4) *Компьютерлік тесттер* (оқу іскерліктерін өңдеу, білім сапасы мен іскерліктің қалыптасу деңгейін бақылау үшін) .

5) Физикалық процестер мен құбылыстарды *компьютерлік модельдеу* - оқу процесін дамыту мен жетілдірудің болашағы болып табылады, әсіресе оқушылардың шығармашылық белсенділігін арттыруда, зерттеу жұмыстарын дамытудағы ролі ерекше болып табылады.

Ал, физикалық эксперименттерді модельдеу – оқытушыға сабақта физикалық ұғымдардың мағынасын тереңірек ашуға, оқушыларды физиканың қазіргі эксперименттік базасымен таныстыруға, физикалық құбылыстармен зерттеу әдістерін толық түсіндіруге мүмкіндік береді.

Мысалы, газдардағы электр тогы тақырыбын компьютерлік модельдеу арқылы түсіндірейік. Оқытушы жаңа тақырыпты жан-жақты түсіндіреді. Дәстүрлі әдіс бойынша оқытушы газдардағы электр тогы туралы түсіндірген кезде, студенттер сабақ барысында түрлі-түсті плакаттар мен құбылыстың жай ғана статикасын көреді (физика оқулығындағы иллюстрациялық, материалдар өтіліп отырған құбылыстың динамикасын көрсете алмайды). Бұл кезде студенттер оқытушыны тыңдап, сұрақтарға жауап беріп, ойлап, тақырыпты ұғуға көңіл бөліп қана отырады. Ал, біз ұсынып отырған әдіс бойынша сабақты толық, жан-жақты түсіндіргеннен кейін студенттерге компьютерлік модельдерді пайдаланып, газдардағы электр тогы, газдардың ионизациялануы, газдардың рекомбинациялануы, газдағы токтың табиғаты құбылыстарының динамикасы көрсетіледі (1-сурет).

Сандық жүйе – бұл жеке тұлғаның әртүрлі ақпаратты қабылдау, табу, сақтау, оны жүзеге асыру және цифрлық ресурстардың мүмкіндіктерін жан-жақты қолдану қабілеті.

Қорыта айтатын болсақ, кез келген әдіс, технология және сайт оны қолданушыға байланысты, сондықтан бұл сандық білім беру ресурстарын пайдалана біліп нәтижеге қол жеткізу мұғалімнің шеберлігімен ғана анықталады.

Сурет 1 - Газдардағы электр тогын тасымалдайтын бөлшектердің компьютерлік моделі

Физиканы оқытуда цифрлық ресурстарды қолданып оқытудың құралдары (электрондық оқулықтар, бейнекөрініс және сандық фотосуреттер, видеоматериалдар, компьютерлік модельдер т.б.) көмегімен білімгерлердің бағдарлама бойынша берілген білімдері, практикалық икемділіктері мен дағдылары қалыптастырылады.

Әдебиеттер

1.А. В. Кешелава, В. Г. Буданов, В. Ю. Румянцев и др. Введение в «Цифровую» экономику / А. В. Кешелава, В. Г. Буданов, В. Ю. Румянцев и др. –М.ВНИИ Геосистем, 2017. — 28 с.

2. Марей А. Цифровизация как изменение парадигмы [Электронный ресурс]. – 2018. – URL: <https://www.bcg.com/ru-ru/about/bcg-review/digitalization.aspx> (дата обращения: 15.03.2018).

3. Н. П. Петрова, Г. А. Бондарева. Цифровизация и цифровые технологии в образовании //Мир науки, культуры, образование. -2019, №5(78). –С.353-355

4. Henry Jenkins. Participatory Culture. – 2015. – URL: https://prezi.com/o_v1hp4igqsj/henry-jen-kins-and-participatory-culture. (дата обращения 19.01.2015)

5. Belshaw Doug. The Essential Elements of Digital Literacies. – 2011. – URL:: <https://gum-road.com/l/digilit>(дата обращения 21.05.2011)

6. Орлова Л.С. Концепция открытых инноваций: понятие, инструменты и эффективность их применения // Стратегические решения и риск-менеджмент. Т. 10. № 4. С. 396–408. DOI: 10.17747/2618-947X-2019-4-396-408

7. А. Ю. Уваров, Дворецкая И.В., Фрумин И. Д. Трудности и перспективы цифровой трансформации образования. -М.:Государственный университет-Высшая школа экономики, 2019. Гл.4. –С.239-282

Биология сабағында проблемалық оқыту технологиясының элементтерін қолдану тиімділігі

Дузбаева Назира Маткеримовна,

б.ғ.к., қ.профессор,

Ерниязова Бибижан Бахытжановна,

техника және технология магистрі, аға оқытушы

Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті

Аннотация: Мақалада проблемалық оқытудың психологиялық-педагогикалық сипаты қарастырылады. Педагогикалық эксперимент арқылы биологияны оқыту үрдісінде проблемалық жағдаяттардың элементтерін қолданып, оқушыларға білім алуға тиімділігі және проблемалық іздену дағдыларын қалыптастыруға бағытталған білім беру технологиясы ретінде қарастыруға болатындығы көрсетіледі.

Түйінді сөздер: проблемалық оқыту, проблемалық жағдаят, оқу мәселесі, танымдық қызығушылық, проблемалық сұрақ қою, сабақ жоспары.

Жаңа келешекті педагогикалық технологияларды пайдалану әлемдік өркениетке енуге талпыныс береді. Бұл ретте, ерекше орынды білім беру саласында заманауи ақпараттық және педагогикалық технологияларды енгізуге міндеттер қойылған. Соған сәйкес жан-жақты және үйлесімді дамыған, белсенді ойлана алатын, оқуға саналы түрде қарайтын, өзін-өзі тәрбиелеуге қабілетті, сонымен қатар өз ұстанымдарын дамыта алатын, ақпараттық дүниетанымды жеке тұлғаны қалыптастыру қажеттілігі анықталады. Қойылған міндеттерді орындаудың бір бағытын проблемалық оқытудың келешектерімен байланыстыруға болады. Себебі, проблемалық оқыту ғылыми танымның нәтижелерін, сонымен қатар осы нәтижелерді алу жолдарын игеруді, оқушының танымдық тәуелсіздігін қалыптастыруды және оның шығармашылық қабілеттерін дамытуды қамтиды.

Педагогикалық әдебиеттерде проблемалық оқыту технологиясының әртүрлі аспектілері, проблемалық оқыту әдістері, проблемалық жағдаятты құру тәсілдері танымдық қызығушылықты және шығармашылық қабілеттерді дамыту ретінде қарастырылады. Дистервегтің пайымдауынша, «Жаман ұстаз ақиқатты айта салады, жақсы ұстаз оны іздеп табуды үйретеді» деп жазып, баланы дайынға емес, мәселелерді шешу үшін ізденуге үйрету керек екендігін айтады. Мұғалім проблемалық оқытудың барысында оқушының өз ойына, пікір қайшылықтарына дұрыс бағдар жасай отырып, қойылған мәселенің жауабын табу әдістерін үйретеді. Әдетте, оқытудың бұл түрі жаңа оқу материалын түсіндіру кезеңінде қолданылады. Сонымен бірге, проблемалық оқытудың ерекшелігі: оқушыға дайын білім берілмей, одан ізденіс арқылы шешу талап етеді [1].

Проблемалық оқытудың қазіргі теориясында проблемалық жағдаяттар екі түрге бөлінеді: психологиялық және педагогикалық. Біріншісі, оқушылардың іс-әрекеттеріне қатысты, екіншісі - оқу үрдісін ұйымдастыруды білдіреді. Проблемалық жағдаят пен оқу мәселесі проблемалық

оқытудың негізгі ұғымдары болып табылады. Оқу мәселесі ақыл-ой ізденісінің бағытын анықтайтын, белгісіздің мәнін зерттеуге қызығушылықты оятатын және жаңа тұжырымдаманы немесе жаңа іс-қимыл режимін игеруге әкелетін ықпалдау үдерісінің логикалық және психологиялық қайшылықтарының көрінісі ретінде түсініледі. Оқу мәселесінің бірінші атқаратын қызметі: ақыл-ой ізденісінің бағытын, яғни мәселені шешудің жолын табу үшін оқушының іс-әрекетін анықтау. Екінші қызметі - жаңа білімді игеруде оқушының танымдық қабілеттерін, қызығушылығын, іс-әрекетінің мотивтерін қалыптастыру. Мұғалім үшін бұл құрал, яғни оқушының танымдық әрекетін басқару және оның ойлау қабілеттерін қалыптастыру. Оқушының іс-әрекетінде - ойлауды белсендіруге ынталандыру ретінде қызмет етеді, ал оны шешу үрдісі - білімді сенімге айналдыру тәсілі. Проблемалық жағдаят - проблемалық оқытуды ұйымдастырудың құралы, бұл оқытудың танымдық қажеттілігін тудыратын және жаңа білім мен іс-әрекет әдістерін белсенді игеруге ішкі жағдайды жасайтын ойлаудың бастапқы сәті [2].

Проблемалық оқытуды ойдағыдай іске асыру үшін оқушыларға ұсынатын проблемалық сұрақтар жүйесі болуы маңызды. Ескеретін жайт: кез келген сұрақ мәселелі бола бермейді. Проблемалық сұрақтың жауабы дайын болмайды, оны оқушы міндетті түрде өзі іздеуі шарт. Ол сұрақ баланың сана-сезімінде қиындық туғызуы қажет. Проблемалық сұрақ, бір жағынан, қиын болуы, екінші жағынан, оқушының шамасына лайық болуы шарт [3].

Проблемалық сұрақ қою – проблемалық оқытудың алғашқы кезеңі. Келесі кезеңінде бала іштей өз білімін талдап, таңдап, олардың жауап алуға жеткіліксіз екенін анықтайды да ізденіс жолына белсенділікпен түседі. Үшінші кезеңінде ол сұрақтың жауабын дұрыс шеше білу амалдарын және жаңа білімдерді меңгереді. Кейінгі кезеңдерінде дұрыс жауапты тексереді, алғашқы гипотезамен салыстырады, алынған білім мен білікті қорытындылайды, жинақтайды. Сондықтан оқушыларды болашақта шығармашылық белсенділікке дайындайтын білім мен дағдыларын қолдануға үйрету керек. Оқу іс-әрекеті мүмкіндігінше шығармашылық болуы тиіс. Бұл проблемалық оқытуға сәйкес келеді. Проблемалық жағдаяттар, атап айтқанда, ғылыми және оқу үрдістерінде көрініс беретін объективті шындыққа қандай да бір қайшылықтардың болуын көрсетеді. Педагогикалық проблемалық жағдаят білім объектісінің жаңалығын, маңыздылығын, ұшқырлығын және басқа да ерекше қасиеттерін баса көрсететін белсенді әрекеттер, мұғалімнің сұрақтары арқылы жасалады [4].

М.Махмутов пен Е.Мельникованың проблемалық оқыту әдістемесін негізге ала отырып, биология сабақтары бойынша «Адам анатомиясы» бөліміне проблемалық сабақтың негізгі кезеңдерін ескеріліп, сабақ жоспары жасалды.

Сабақ тақырыбы: «Адамның тыныс алу жүйесі». Сабақ мақсаты: адамның тыныс алу жүйесінің құрылымы мен қызметі туралы білімді жалпылау және тыныс алу жолдарының ауруларының алдын-алу қажеттілігін түсіну. Білім беру міндеттері: адамның тыныс алу жүйесінің құрылымы мен жұмыс істеу ерекшеліктерін, дауыс қалыптастыру механизмдерін жалпылау. Дамытушылық міндеттері: өз бетінше сұрақтар қою, диалог жүргізу, проблемалық жағдаят жасау және оларды шешу жолдарын табу, тақырып бойынша жалпы қорытынды жасап, қабілеттерін дамыту. Тәрбиелеушілік міндеттері: денсаулық жағдайы үшін жауапкершілікті тәрбиелеу. Жабдықтар: «Тыныс алу мүшелері», «Тыныс алу гигиенасы» слайд-перзентациялар; «адамның тыныс алу жүйесі» оқу бейнефильмінің фрагменттері.

Сабақтың барысы: 1. Ұйымдастыру кезеңі.

2. *Проблемалық жағдаят жасау:*

- тірі табиғат пен өлі табиғаттың басты айырмашылығы - тыныс алу, неге екенін түсіндіріңіз?

- жануарлардың әртүрлі типтері мен кластарының өкілдеріне қандай тыныс алу тән? Сіздің ұсыныстарыңыз, балалар! Оқушылардың пікірлері нәтижесінде ортақ қорытындыға келуі: тыныс алу жүйесінің нәтижесі - оттегінің ағзаға жетуі, содан кейін қан айналымы жүйесінің көмегімен оттегінің жасуша цитоплазмасына еніп, онда ол ағзаны энергиямен қамтамасыз ететін реакцияларға қатысуы. Тыныс алу үшін ауа тиімділігі мен көлемі неғұрлым көп болса, ағзалар соғұрлым көп энергия алады. - Энергия не үшін қажет? Қарама-қайшылықты

түсінуге итермелейтін диалог - бұл оқушылардың диалогында сұрақты түсінуге ынталандырады - Сонымен, бүгінгі сабақтың тақырыбы...? «Адамның тыныс алу жүйесі» тақырыбы бойынша білімді жалпылау. Бүгін біз осы тақырып аясында алынған барлық білімді қорытындылауға тырысамыз.

3. «Адамның тыныс алу жүйесі» оқу фильмінің үзінділерін көрсету. «Тыныс алу мүшелері», «Тыныс алу гигиенасы» слайд-перзентациялармен жұмыс: сыныппен проблемалық диалог құру. Оқушыларға назофаринс, көмей, трахея, бронхтар мен өкпенің суреттерін көрсетіп, алдында көрсетілген бейне үзіндіде естігендерін бекіту және кестені толтыру.

4. *Оқу міндетін қою.* № 1 шарт: Неліктен күзгі-қысқы маусым кезеңдерінде жылыту жүйесі қосылған кезде тыныс алу жүйесі ауруларының саны артады? (Жылытылған құрғақ ауа! Ағзадағы ұлпаларда жақсы өткізгіштік пен газ алмасу үшін тыныс алудың барлық жолдары ылғалды болуы керек).

№2 шарт: Ер адам мен әйел адам денесінің тыныс алу жүйесінде құрылысы бірдей ме? Неліктен әйелдерде төмен тембр, ал ер адамдарда жоғары дауыс тембрі бар? (Бұл дыбыс сіңірлерінің ұзындығы мен жуандығына қатысты: ерлердегі қалқанша шеміршек алға қарай шығып тұрады, сондықтан дыбыс сіңірлері ұзындау және жуандау, сондай-ақ көмейдің үшбұрышты құрылысының болуы).

№ 3 шарт: Адам аузындағы тағамды шайнап болған кезде қалыпты тыныс алу мүмкін бе? Тағамды жұту кезінде? (ауыздағы тағамды шайнап болған кезде тыныс алу мүмкін. Жұтылу кезінде тыныс алу тоқтайды, өйткені көмей бөбешік арқылы жабылып, кеңірдекке кіруге тосқауыл қойылады).

5. *Шешімді іздеу* (жетекші диалог). Оқушылар проблемалық сұрақтарға жауап іздейді, гипотезалар арқылы алуға болатын жаңа білім алынады. Алдымен гипотеза ұсынылады, содан кейін тексеріледі. Дәлелдер гипотезаны жокқа шығару үшін немесе керісінше ұсынылады.

6. *Шешімді білдіру.* Оқушылар ойларын тікелей талқылайды, содан кейін мұғалім олардың талқылауларын қорытындылайды.

7. Оқулықпен өздік жұмыс: мақсаты: тақырыпты игеру деңгейін тексеру: тақырып мәтінінен тыныс алу жүйесінің аурулары туралы ақпаратты табыңыз, дәптерге осы ауруларды сипаттайтын кесте жасаңыз.

8. Қорытындылау.

9. Рефлексия: Сөйлемді жалғастырыңыз бүгін сабақта ...; Қызықты болды ...; Мен қаладым ...; Сабақ маған өмірім үшін ... берді; Қиын болды

10. Үй тапсырмасы.

Проблемалық жағдаяттарды қолдану әдістемесінің тиімділігін анықтау үшін әзірленген сабақ жоспарын Қарағанды қаласындағы М.Жұмабаев атындағы №39 гимназиясының 8 «ә» сыныбында биологияның «Адам анатомиясы» пәні бойынша бірнеше сабақтар өткізілді.

Экспериментке 30 оқушы қатысты, оның ішінде 15 оқушы бақылау тобын және 15 оқушы эксперименттік топты құрады. Эксперименттік топтың оқушылары биология сабақтарында проблемалық оқыту элементтерін қолдана отырып оқыды.

Экспериментке дейін эксперименттік топта 15 оқушысының биология пәні бойынша қосымша өздік жұмыстарды орындағандары 6 оқушы (40%) ғана болса, эксперименттен кейін биология пәніне қызығушылықтары артуына байланысты 13 оқушыны (86,6%) құрады, соның ішінде тақырып бойынша сабақта қысқаша баяндамалар орындағандар экспериментке дейін 4 оқушы (26,7%) болса, ал эксперименттен кейін 6 оқушыға (40%) артты. Реферат түрінде жазып қорғағандар 2 оқушы (13,3%) ғана болса, ал эксперименттен кейін 5 оқушыға (33,3%) артты. Жобалық жұмыспен айналысқан 2 оқушы (13,3%) болды. Сөйтіп, педагогикалық эксперимент нәтижелері биология сабақтарында проблемалық жағдаяттарды қолдану әдістемесінің пәнге деген қызығушылығын дамыту ретінде тиімділігін растады.

Қорытындылай келе, педагогикалық эксперименттен алынған нәтижелер мен әдебиеттерді талдау проблемалық оқыту технологиясының элементтерін биология сабақтарында қолдану оқушыларға білім алуға тиімділігін және проблемалық ізденуге

дағдыларын қалыптастыруға бағытталған білім беру технологиясы ретінде қарастыруға болатындығын көрсетті.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Махмутов М.И. Мектептегі проблемалық оқытуды ұйымдастыру. – М.: Білім, 2002. – 82 б.
2. Проблемалық оқыту: өткен, қазіргі, болашақ: Ұжымдық монография: 3 кн. / Ковалевская Е.В. ред. — Нижневартовск: Нижневарт баспасы. гуманитар. ун-т, 2010. – 301 б.
3. Фурьева Т. В. Проблемалық оқыту. – М.: Білім, 2015. – 162 б.
4. Астафьева Ф. П. Ойлау мен оқытудағы проблемалық жағдаяттар. - М.: Білім, 2011. – 223 б.

Блум таксономиясы жайлы түсінік

Дүйсенбай Нұршат Дүйсенбайқызы

*«Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу» мамандығының 1-курс магистранты,
«Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Көкшетау қ.*

Ғылыми жетекші:

Жумабаева Зайда Ефимовна., п.ғ.к., профессор,

Аннотация. Бұл мақалада «Білім берудегі жаңа технологиялар» қарастырылып, соның ішіндегі Блум таксономиясы жайлы түсінік беріледі. Блум таксономиясының 6 қадамын игерудегі тиімділіктер, әрі оны білім беруде тиімді пайдалану жайындағы ақпараттар жинақталып, қарастырылады.

Қазіргі «білімдендіру кезеңінде қазақстандық жоғарғы оқу орындарының мақсаты да, «Білім берудегі жаңа технологиялар» оқып - үйренудің мақсаты да - жаңа педагогикалық технологияларды меңгерген, оларды өз тәжірибесінде шығармашылықпен қолдана алатын мамандарды даярлау [1, 5б.]. Яғни, жаңа технологияды меңгерген маман - әдіс-тәсілдерді өз жұмысында қолданып, алдына келген шәкірітін шығармашылыққа бейімдей отырып, өзімен де, өзгелермен де үйлесімді өмір сүре алуға икемді тұлға қалыптастыра алатындай болуы қажет.

Тұңғыш елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан - 2030» стратегиясы жолдауында, Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңында көрсетілгендей, қоғамның экономикалық және әлеуметтік жағынан ілгерілеуінің маңызды факторы ретінде білім берудің ұлттық моделін дамыту, шығармашыл тұлғаны қалыптастыруға дағдылану, ақыл- ой қорын жинау сияқты мақсаттарды көздейді [2.]. Онда Қазақстан Республикасы жарияланған білім беру басымдылығына, «жалпыға білім беру» моделін «әр адамға таңдау бойынша білім беру» моделіне көшуге негізделгенде жүзеге асатыны байқалады. Бүгінгі таңда елімізде білімдендірудің жаңаланған жүйесі қабылданып, отандық білім беру жүйесі әлемдік білім беру порталына енуге бағыт алып отыр.

Блум таксономиясы дегеніміз- табысты нәтижеге жетудің 6 сатысынан тұратын осы бүгінгі таңда білімді жетілдірудің негізгі тиімді құралы болып отыр. Блум таксономиясын педагогикалық іс- әрекеттердің бірізді орындалуына бағытталған мақсатты жүйе деп қарастырсақта болады.

Бенджамин Блум - америкалық оқыту әдістемесінің психологі, Блум таксономиясының авторы. Пенсильванияда Ленсфорд қаласында туылған, 1935 жылы Пенсильван университетін бакалавр және магистр деңгейлерімен бітірген, 1942 жылы Чикаго университетінде докторлық деңгейін қорғады. «Блум таксономиясы» атты кітабында өз теориясын дамытқан. 1956 жылы Бенджамин Блумның төрағалық етуімен білім беру комитеті әзірлеген Блум таксономиясы сын

тұрғысынан ойлауды қарастыруға болатын ойлау дағдыларының кеңінен қолданылатын иерархиялық моделі болып табылады. Блум таксономиясының мақсаты – оқытудың неғұрлым тұтас нысанын құру [3].

Біршама уақыт өтседе Блум таксономиясының өзгермегей келе жатқан өзіндік сызбасы бар. Уақытты тиімді падалану, сабақты жүйелі өткізу, баланың өзін- өзі дұрыс бағалай алуы барлығы Блум жүйесінің 6 ойлау деңгейлерінде көрсетілген.

1. Білу деңгейі. Бұл ең көп төменгі, бастапқы деңгей. Барлық осы деңгейге қатысты мақсаттар көбею тұрғысынан тұжырымдалады. Мысалы, атау, тізім. Мұнда оқушыларды тиісті ақпаратпен таныстыру жеткілікті, олар оны қайталай алады.

2. Түсіну деңгейі. Осы деңгейдің жетістігін көрсету үшін оқушы зерттелетін материалды өз сөзімен айтуы керек. Ақпаратты өз сөзімен баяндау қабілеті оқушылардың оны меңгергенін растайды (ақпаратты түсіру және оны өңдеу орын алды).

3. Қолдану деңгейі. Бұл деңгейде мақсаттар терминдерде тұжырымдалады, алынған білімді зерделенген және жаңа (ішінара өзгертілген немесе жаңа) жағдай қалыптасады.

4. Талдау деңгейі. Бұл деңгейдің мақсаттары оқушылар жағдайы бөлуге оқылған материал жекелеген құрамдас бөліктері.

5. Синтез деңгейі. Жеткен мақсаттары осы деңгейдегі оқушылардың мүмкіндіктерін тиімді ұштастыруға және соның арқасында игерілген білімдерді қалыптастыру, оның ішінде жаңа конструкциялары.

6. Бағалау деңгейі. Бұл оқушылар қарым-қатынасты көрсететін, зерттелген материал туралы, зерттелген салаға қатысты жаңа мәліметтер туралы мазмұнды бағалау туралы ең жоғары, алтыншы деңгей [4, 8б.].

Сурет 1. Блум таксономиясының деңгейлері

Блум таксономиясы жай жіктеу сызбасы емес. Бұл әртүрлі ойлау процестерін иерархия ретінде ұйымдастыруға тырысу. Бұл деңгейдің әрқайсысы оқушының осы деңгейде немесе одан төмен деңгейде жұмыс істеу қабілетіне байланысты. Мысалы, білім алушы білімді қолдана алуы үшін (3- деңгей), оның қажетті ақпараттың болуы (1- деңгей) және оны түсінуі (2- деңгей). Оқыту туралы айта отырып, Блум оқыту және бағалау процесі кезінде мұғалім оқушылардың ойлау процестерін жоғары деңгейге көтеруге тырысуы керек деп санайды. Бұл «ақыл- ой» саласы көбінесе танымдық (танымдық) сала деп аталады, өйткені ол ойлау процестерін қамтиды.

Білім беру қызметін ұйымдастыру кезінде жобалау ретінде сіз келесі құралдарды пайдалана аласыз:

- "блум таксономиясының деңгейлері" педагог көмекшісі;
- мұғалімнің көмекшісі "етістіктер-әрекеттер";
- сабақтың мақсатын құрастырушы;
- тапсырмаларды құрастырушы Л. С. Илюшина;
- ойын әдістері (Блум таксономиясы негізінде) [5, 5б.].

Блум таксономиясын қолданып білім берудің ерекшеліктері туралы қарастырайық:

- оқушы сыни ойлай білуге қалыптасады
- шығармашылық қабілеттерді дамиды;
- өзін- өзі бағалау қасиеті артады;
- сабаққа қатысқан әр оқушы ізденімпаз болады;
- деңгейлік тапсырмаларды мақсат қоя отырып, өздері шешіп үйренеді;
- тұлғааралық әлеуметтенуі арқылы қарым- қатынастық күзiреттiлiктерi артады;
- сабақ барысында жеке, жұптық және топтық жұмыстар орындалады;
- оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады.

Сабақ барысындағы тапсырмалар сабақта оқушының іс-әрекетін ұйымдастырудың құраушы бірлігі болып табылады. Блум таксономиясы бойынша оқу тапсырмаларын әзірлеу арқылы білім алушының ізденімпаздық дағдылары дамып отырады. Блум таксономиясының оқу мақсаттарының деңгейіне сәйкес оқу тапсырмалары әртүрлі дағдыларды қалыптастырады. Сонымен, таксономияның алғашқы үш деңгейі-білім, түсіну және қолдану – дайындық (репродуктивті) дағдыларды қалыптастырады. Талдау және жинақтау деңгейінің тапсырмалары танымдық (дамытушылық) дағдыларды қалыптастыруға бағытталған- танымдық талап ететін қызмет түрлері, айқын немесе жасырын ақпаратты түрлендіруге бағытталған дағдылар. Мұндай дағдылардың негізі- әрі қарай терең білім алу үшін қажет білім, пәннің білімі немесе одан әрі пәнаралық білімге айналатындар. Бағалау деңгейінің тапсырмалары мінез- құлық, мінез- құлықтың сыртқы және ішкі формалары дағдыларын қалыптастыруға бағытталған [5, 136.].

Мектептер кезең-кезеңімен жаңартылған бағдарламаларға өтуде, ол кең спектрлі дағдыларға баса назар аударады: білімді функционалдық және шығармашылық тұрғыдан қолдану, сыни ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, АКТ пайдалану, коммуникацияның әртүрлі тәсілдерін қолдану, топта және жеке жұмыс істей білу, проблемаларды шешу және шешімдер қабылдау. Техникалық және кәсіптік және орта білімнен кейінгі білім беру бағдарламалары білім алушылардың кәсіби құзыреттерін дамытуға бағытталған [6, 96.].

Қорыта келе, қазіргі таңда мұғалім оқушыға бағыт- бағдар беруші. Блум таксономиясы арқылы өткізілген сабақтар арқылы оқушы өзі ізденіп, өзіне көптеген ақпараттарды қабылдайды. Өз бетімен жұмыс жасап мәселелерді шешіп үйренеді. Бұл арқылы оқушы өзіне шешім қабылдау дағдысын игереді, басқа оқушылармен бәсекеге, ой таластыру, пікір алмастыру қабілетін арттырады. Жаңашылдық әрқашанда алға жетелейді. Жаңа білім беру технологиялары сабақта оқушының ақпаратпен толық таныса алуына көптеген жағдайлар жасайды. «Бүгіндегі жастарға оқу міндет, тек кана оқуменен өнер білмек, өнер- білім, адалдық, ар-намысты, жоятын надандық қой емсіз індет», - деп акын Сұлтанмахмұт Торыайғыров айтқандай, жастардың білім алуы, және оларға жаңартылған білім беру мазмұнына сай білім беру бұл- тұлғаның жан- жақты дамуының бірден- бір жолы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Айтбаева А.Б. Білім берудегі жаңа технологиялар //Оқу құралы – Алматы, 2011.- 162б.
2. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан - 2030» Ел президентінің Қазақстан халқына жолдауы «Барлық Қазақстандықтардың өсіп өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы». Алматы, 1997.
3. Есмұқан М.Е. Студенттердің танымдық ізденімпаздығын қалыптастыру, Алматы, 2004.
4. Мурзагалиева А.Е., Утегенова Б.М. Сборник заданий и упражнений. Учебные цели согласно таксономии Блума, Астана, 2015.- 54с.
5. Бесчастнова А.И. Таксономия Блума в ДООУ. Методические рекомендации – Казань, 2019.- 102с.
6. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 988 қаулысы.

Современные подходы к преподаванию математики в начальных классах

Жунусова Гульмира Салимовна

УО «Тамос Эдьюкейшн Физико – Математическая школа»

Учитель начальных классов, магистр педагогических наук

В общем объеме знаний, умений и навыков, получаемых учащимися в средней школе, важное место принадлежит математике, которая широко применяется при изучении других предметов. Главная задача каждого преподавателя – не только дать учащимся определенную сумму знаний, но развить у них интерес к учению, научить учиться. Обучение должно идти впереди развития, и педагог должен помочь ребёнку сформировать ещё не оформленные способности и тем самым способствовать его развитию. Для этого требуется специальное искусство. Отбор методов и технологий – это основные задачи деятельности учителя. В связи с быстрым развитием науки и техники актуальна потребность в разработке и введении в процесс обучения современных подходов и методов организации процесса обучения, которые бы соответствовали современным требованиям общества. Прежде чем дать комплексное определение понятию «современный подход к преподаванию», надо дать определения его составляющим понятиям: «преподавание», «подход» и «современный». Преподавание – педагогическое управление учебно-познавательной деятельностью обучаемых; один из компонентов процесса обучения. Обучение — 1) целенаправленный процесс взаимодействия учителя и учащихся, в ходе которого осуществляется образование человека; 2) планомерная и систематическая работа учителя с учащимися, основанная на осуществлении и закреплении изменений в их знаниях, установках, поведении и в самой личности под влиянием учения, овладения знаниями и ценностями, а также собственной практической деятельности. Подход - совокупность приемов, способов (в воздействии на кого-нибудь, в изучении чего-нибудь, в ведении дела). Что же такое «подход к обучению»? Подход к обучению - базисная категория методики, определяющая стратегию обучения и выбор метода обучения, реализующего такую стратегию; представляет собой точку зрения на сущность предмета, которому надо обучать. Современный - 1.Относящийся к одному времени, к одной эпохе с кем чем-нибудь. 2. Относящийся ко времени существования того, о ком - идет речь. 3. Относящийся к настоящему времени, к текущему моменту, к настоящей эпохе, теперешний. Характеризующий настоящее время, текущую действительность, характерный для настоящей эпохи. 4. Стоящий на уровне своего века, не отсталый, отвечающий материальным потребностям, общественным, культурным запросам настоящего времени. Значит, современный подход к преподаванию – это подход, который отвечает требованиям современного общества, общественным, культурным запросам настоящего времени. Цель современного подхода к обучению: становление индивидуальной личности, добросовестного гражданина, человека, и главное, способного самостоятельно и быстро решать возникшие проблемы. Чем характерны современные подходы

Личностно-ориентированный подход Личностно-ориентированный подход в преподавании - концентрация внимания педагога на целостной личности человека, забота о развитии не только его интеллекта, гражданского чувства ответственности, но и духовной личности с эмоциональными, эстетическими, творческими задатками и возможностями развития. Цель личностно-ориентированного образования - создание условий для полноценного развития следующих функций индивидуума: способность человека к выбору; умение рефлексировать, оценивать свою жизнь; поиск смысла жизни, творчество; формирование образа “Я”; ответственность (в соответствии с формулировкой “Я отвечаю за всё”). В личностно-ориентированном подходе ученик — главное действующее лицо всего образовательного процесса. Интерактивный подход Интерактивный подход — это определенный тип

деятельности учащихся, связанный с изучением учебного материала в ходе интерактивного урока. Костяком интерактивных подходов на уроках математики являются интерактивные упражнения и задания, которые выполняются учащимися. Основное отличие интерактивных упражнений и заданий от обычных в том, что они направлены не только и не столько на закрепление уже изученного материала, сколько на изучение нового. Современная педагогика богата целым арсеналом интерактивных подходов, среди которых можно выделить следующие: творческие задания; работа в малых группах; обучающие игры (ролевые игры, имитации, деловые игры и образовательные игры); использование общественных ресурсов (приглашение специалиста, экскурсии); социальные проекты и другие внеаудиторные методы обучения (соревнования, радио и газеты, фильмы, спектакли, выставки, представления, песни и сказки); разминки; изучение и закрепление нового материала (интерактивная лекция, работа с наглядными пособиями, видео- и аудиоматериалами, «ученик в роли учителя», «каждый учит каждого», использование вопросов); обсуждение сложных и дискуссионных вопросов и проблем («Займи позицию (шкала мнений)», «Один — вдвоем — все вместе»); разрешение проблем («Дерево решений», «Мозговой штурм»). Учащийся становится полноправным участником учебного процесса, его опыт служит основным источником учебного познания. Педагог (ведущий) не даёт готовых знаний, но побуждает участников к самостоятельному поиску. В процессе такого обучения учащиеся выступают не пассивными обучаемыми, а активными деятелями, полноправными участниками процесса, их опыт не менее важен, чем опыт ведущего. Каждому ученику предоставляется возможность найти свой способ решения. Дети - соавторы учителя в создании урока. По сравнению с традиционным обучением в интерактивном обучении меняется взаимодействие педагога и учащегося: активность педагога уступает место активности учащихся, а задачей педагога становится создание условий для их инициативы. Педагог отказывается от роли своеобразного фильтра, пропускающего через себя учебную информацию, и выполняет функцию помощника в работе, одного из источников информации. Именно такой подход не «прессует» личность, а помогает ей развиваться в творческом плане. Игровой подход Игровое обучение — это форма учебного процесса в условных ситуациях, направленная на воссоздание и усвоение общественного опыта во всех его проявлениях: знаниях, навыках, умениях, эмоционально-оценочной деятельности. Признаки и особенности методики: игровому обучению присущи те же черты, что и игре: - свободная развивающаяся деятельность, предпринимаемая по указанию учителя, но без его диктата и осуществляемая учениками по желанию, с удовольствием от самого процесса деятельности. - творческая, импровизационная, активная по своему характеру деятельность. - эмоционально напряженная, приподнятая, состязательная, конкурентная деятельность. - деятельность, проходящая в рамках прямых и косвенных правил, отражающих содержание игры и элементов общественного опыта - деятельность, имеющая имитационный характер, в котором моделируется профессиональная или общественная среда жизни человека - деятельность, обособленная местом действия и продолжительностью, рамками пространства и времени. К важнейшим свойствам игры относят тот факт, что в игре и дети и взрослые действуют так, как действовали бы в самых экстремальных ситуациях, на пределе сил преодоления трудности. Причем столь высокий уровень активности достигается ими, почти всегда добровольно, без принуждения. Высокая активность, эмоциональная окрашенность игры порождает и высокую степень открытости участников. Человек приоткрывается, отбрасывает в игре психологическую защиту, теряет настороженность, становится самим собой. Игровое обучение отличается от других педагогических технологий тем, что игра: хорошо известная, привычная и любимая форма деятельности для человека любого возраста. Например, для формирования навыков устного счета можно использовать различные варианты следующих ролевых игр: «Рыбалка», круговые примеры, «Кто быстрее», «Найди ошибку», «Закодированный ответ», «Математическое домино», «Собери карточку», «Эстафета». Компетентность — это готовность (способность) ученика использовать усвоенные знания, учебные умения и навыки, а также способы деятельности в жизни для решения практических и теоретических задач. Компетентностный подход — это подход, акцентирующий внимание на результате образования,

причём в качестве результата рассматривается не сумма усвоенной информации, а способность человека действовать в различных проблемных ситуациях. Компетентностный подход в обучении математике предполагает освоение учащимися различного рода умений, позволяющих им в будущем действовать эффективно в ситуациях профессиональной, личной и общественной жизни. Коммуникативный подход - суть этого подхода означает, что обучение носит деятельностный характер, поскольку реальное общение на занятиях осуществляется посредством речевой деятельности, с помощью которого учащиеся стремятся решать реальные или воображаемые задачи. Методическим содержанием коммуникативного подхода являются способы организации учебной деятельности, связанные в первую очередь с широким использованием коллективных форм работы, с решением проблемных задач, с сотрудничеством между преподавателем и учащимися. Конечной целью обучения в рамках названного подхода является формирование и развитие коммуникативной компетенции, т.е. готовности и способности, учащихся к общению. Например, работая в группе, дети вместе обсуждают решение заданий на развитие логического мышления. Системно - деятельностный подход при системно - деятельностном подходе учащиеся овладевают умением формулировать и анализировать факты, работать с различными источниками, выдвигать гипотезы, осуществлять доказательства правильности гипотез, формулировать выводы, отстаивать свою позицию при обсуждении учебной деятельности. Психологи давно доказали, что люди лучше всего усваивают то, что обсуждают с другими, а лучше всего помнят то, что объясняют другим. Именно эти возможности предоставляет на уроке групповая работа. Самый простой вид групповой работы – это работа в парах. Например, можно использовать карточки на этапе устной самостоятельной работы, которая выполняется в паре под условным названием «Ученик - учитель». Каждый играет то роль учителя, то роль ученика в определенный момент времени. Роль настоящего учителя в этот момент заключается в выслушивании ответов и объяснений обоих участников пары. Он может корректировать ошибки в момент их возникновения, оценивать не только отвечающего, но и качественную работу «учителя». Затем перед всем классом одна из групп даёт ответы, опираясь на карточки. Плюсы парной работы общеизвестны, а вот результаты такой работы напрямую перекликаются со стандартами нового поколения. В них мы находим обоснование коммуникативных УУД, ведь именно они развиваются в процессе групповой работы: - сотрудничество и кооперация; - учет чужой позиции; - адекватная передача информации; - контекстная речь и постановка вопросов. В результате этой деятельности, обучающийся должен почувствовать себя успешным, даже слабый ученик может понять, что в паре выступать не страшно, если ошибёшься – тебя поправит не учитель, а одноклассник. Интегрированный подход Интеграция – это процесс сближения и связи между учебными процессами, слияние школьных наук, но не механическое их соединение, а взаимопроникновение. Интегрированный урок – это специально организованный урок, цель которого может быть достигнута лишь при объединении знаний из разных предметов, направленный на рассмотрение и решение какой-либо пограничной проблемы. Он позволяет добиться целостного, синтезированного восприятия учащимися исследуемого вопроса. Интегрированные уроки вносят в привычную структуру школьного обучения новизну и оригинальность, и имеют определённые преимущества для учащихся: повышают мотивацию, формируют познавательный интерес, что способствует самообразованию, повышению уровня обученности и воспитанности учащихся; способствуют формированию целостной научной картины мира, рассмотрению предмета, явления с нескольких сторон: теоретической, практической, прикладной; позволяют систематизировать знания. Методика интегрированного урока обеспечивает деятельность учителя и ученика на уровне субъективных отношений, в результате которых возникают возможности для совместного творчества и саморазвития участников образовательного процесса. Использование интегрированного подхода на уроке математики способствует эмоциональному развитию личности, самообразованию, повышению мотивации, уровня обученности и воспитанности учащихся, а также формированию познавательного интереса, в большей степени общеучебных умений и рациональных навыков учебного труда. Например, орфографическая подготовка к

записи ответа задачи (математика и русский язык), составление задач на тему «Дикие и домашние животные» (математика и окружающий мир) и т.п. Здоровье сберегающий подход Для того, чтобы дети не уставали на уроке, проводятся физкультминутки и специальные упражнения для снятия напряжения с мышц опорно-двигательного аппарата, упражнения для рук и пальцев, упражнения для формирования правильного дыхания, точечный массаж для повышения иммунитета, точечный массаж для профилактики простудных заболеваний, упражнения для укрепления мышц глаз и улучшения зрения, комплекс физических упражнений для профилактики заболеваний органов дыхания. Наблюдения показывают, что использование здоровьесберегающих технологий в учебном процессе позволяет учащимся более успешно адаптироваться в образовательном и социальном пространстве, раскрыть свои творческие способности, а учителю эффективно проводить профилактику асоциального поведения. Формирование ответственного отношения к своему здоровью – необходимое условие успешности современного человека. Здоровьесберегающий подход необходим на всех этапах урока, поскольку предусматривает четкое чередование видов деятельности. На уроках математики можно применять физкультминутки в виде физических упражнений, связанных с темой урока. Например, на уроке во 2 классе по теме: «Числовые и буквенные выражения» при показе карточки с буквенным выражением - дети приседают, с числовым выражением – хлопают в ладоши над головой. Проблемный подход Если человека постоянно приучать усваивать знания и умения в готовом виде, то можно таким образом «разучить» его думать самостоятельно. Проблемный метод обучения - обучение, протекающее в виде снятия (разрешения) последовательно создаваемых в учебных целях проблемных ситуаций. Под проблемной ситуацией понимают осознанное затруднение, порождаемое несоответствием между имеющимися знаниями и теми знаниями, которые необходимы для решения предложенной задачи. Задача, создающая проблемную ситуацию, называется проблемной задачей, или просто проблемой. Признаками проблемы являются: 1) порождение проблемной ситуации; 2) определенная готовность и определенный интерес решающего к поиску решения; 3) возможность неоднозначного пути решения, обуславливающая наличие различных направлений поиска. Проблема должна быть доступной пониманию учащихся, а ее формулировка должна вызывать интерес и желание учащихся ее разрешить. Например, на уроке математики во 2 классе при знакомстве с темой «Письменное сложение вида $36+27$ » перед детьми при решении примера «в столбик» возникает проблема в записи ответа при сложении единиц. Дифференцированный подход Дифференциация – означает расчленение, разделение целого на различные формы и ступени. Основные критерии дифференциации младших школьников: готовность к обучению, обученность и обучаемость. По мнению психологов, обученность — это определенный итог предыдущего обучения, т.е. характеристики психического развития ребенка, которые сложились у него к сегодняшнему дню. Показателями обученности могут служить достигнутый учеником уровень усвоения знаний, уровень усвоения навыков и умений, качества знаний и навыков (например, осознанность, обобщенность), способы и приемы их приобретения. Организация учителем внутриклассной дифференциации включает несколько этапов. 1.Определение критерия, на основе которого выделяются группы учащихся для дифференцированной работы. 2.Проведение диагностики по выбранному критерию. 3.Распределение детей по группам с учетом результатов диагностики. 4.Выбор способов дифференциации, разработка разноуровневых заданий для созданных групп учащихся. 5.Реализация дифференцированного подхода к школьникам на различных этапах урока. 6.Диагностический контроль за результатами работы учащихся, в соответствии с которым может изменяться состав групп и характер дифференцированных заданий. Например, на уроке при решении задач, учитель распределяет детей по группам с учетом результатов диагностики, дает каждой группе дифференцированное задание: решить задачу, решить задачу и составить обратную данной, решить задачу и составить задачу подобную данной. Индивидуальный подход учить работать самостоятельно, развивать воображение, творческое мышление, умение наблюдать, анализировать, сравнивать, обобщать, проявлять инициативу, дифференцировать свои интересы, рационально использовать время. Преимущество

индивидуальной формы обучения в том, что есть контакт с учеником и всегда можно исправить ошибки и отметить успехи. Индивидуальный подход позволяет глубже изучить особенности личности ученика и его познавательные интересы. Каждый ребенок индивидуален, поэтому надо помнить о том, что требуется создать такие условия, в которых наиболее полно может осуществиться развитие индивидуальности ребенка. Например, при закреплении темы «Решение уравнений» ученик, успешно усвоивший материал, получает индивидуальное задание повышенной сложности. А ученик, имеющий затруднения при решении уравнений, получает карточку с алгоритмом решения. Рассмотрев современные подходы к организации процесса обучения, мы можем сделать вывод: современные подходы к преподаванию математики в начальных классах формируют самостоятельность в добывании знаний, свободное развитие каждого ученика как субъекта учения и как личности, способность самостоятельного решения поставленных проблем и овладение универсальными способами учебной деятельности.

Список литературы:

1. Архипова О.А. Уроки математики с применением информационных технологий. 1-4 классы. – М.: Издательство «Глобус», 2010
2. Будунов Г.М. Компьютерные технологии в образовательной среде «за» и «против». - М.: Аркти, 2006.
3. Воробьева О.Я. Коммуникативные технологии обучения. - Волгоград: Учитель, 2008

Кәсіби бағдар беру мен мамандық таңдау жүйесін ұйымдастыру мәселесі

Көкшеева З.Т., Қабақова М.Б.

Педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор

Ш. Есенов ат. Каспий технологиялар және инжиниринг университеті,

«Педагогика және психология» кафедрасы

Кәсіптік бағдарды басқарудың міндетті қызметі - кәсіптік бағдар жұмысын тек мектеп ішінде ғана емес сондай-ақ, мектеп пен басқа да әлеуметтік институттар арасында жеткіншектердің мамандық таңдауын үйлестіру. Бұл жұмысты кәсіптік бағдар кеңесі басқарады, ал оның жұмысшы органы - оқу әдістемелік кабинет. Кәсіптік бағдар жөніндегі оқу-әдістемелік бөлменің негізгі қызмет бағыттары - кәсіптік бағдар беру жұмысындағы озат тәжірибелерді көру, оны мұғалімдер арасында насихаттау, кәсіптік бағыттың түрлі мәселелері бойынша конференциялар, курстар мен семинарлар өткізу, түрлі кәсіп иелерімен кездесу ұйымдастыру. Бұл жұмыс жалпы кәсіптік бағдар жоспарына енгізіледі. Жеткіншектердің мамандық таңдау әрекеттерін ұйымдастыру кәсіптік бағдарға басшылық етудің маңызды кезеңі болып табылады. Адамның ерекше қасиеттері мен жеке басының дамуы қоғамның тәжірибесін бойға сіңіріп, әр түрлі іс-әрекеттерге қатысу деңгейіне байланысты.

Оқу-тәрбие процесінің негізгі бөлігі ретінде жеткіншектердің қабілетін жан-жақты дамыту жолында олардың іс-әрекеттерін төрт түрге бөлеміз, білім алу, қоғамға пайдалы еңбек, өнімді еңбек қарым-қатынас. Іс-әрекеттердің бұл түрлері мамандық таңдау туралы консультация беру, мамандыққа бой үйрету сияқты бағыттармен ұштасып жатыр.

Мамандық таңдауда жеткіншектердің іс-әрекеттерін ұйымдастырудағы негізгі шарт - олардың белсенділігі және қызығуы, тек осы жағдайларда ғана өз мүмкіндіктерін іс жүзіне асыруға жағдай туады әрі әрекеттерінде мақсатты себеп туындайды. Әр түрлі кезеңдегі кәсіптік бағдар жұмыстары бақылауда мазмұндығымен анықталады. Кәсіптік бағдар жұмысында жиынтықты бақылау маңызды рөл атқарады, атап айтқанда, идеялық-адамгершілік, психология жағынан жеткіншектерді өздерін қалаған мамандығына даярлау. Бақылаудың негізгі

түріне жататындар: ағымдағы, кезеңді, қорытынды бақылаулар. Ағымдағы бақылау мұғалімдер әр түрлі үйірмелер мен бірлестік жетекшілері, дәрігерлік қызметкерлер, кітапхана, жоспарларының жұмысын қадағалаумен байланысты. Кезеңдегі бақылау әдеттегідей кәсіптік бағдар айлығы экскурсия, ең жақсы мамандық конкурсы жүргізіліп, оның қорытындысына байланысты "Мен және менің мамандығым", "Менің кәсіптік жоспарым", т.б. тақырыптағы шығарма, сол сияқты жеткіншектердің активінің жоспарына өзгеріс енгізуі мүмкін. Ағымдағы және кезеңді бақылаулардың нәтижелеріне орай қорытынды бақылау жасалады.

Ол жоғарыда айтылған тәсілдермен жүргізіліп, жастарға қандай мамандық алу туралы нақты ақыл-кеңестер беріледі. Қорытынды бақылау кәсіптік бағдарда саналық әрі сандық көрсеткіш бола алады. Әр жылда жазылатын кәсіптік бағдар мінездемелеріне сапалы көрсеткіштер, атап айтқанда, білімі, қызығуы, тиімділігі, қабілеттілігі, кәсіпті бағалауы енгізіледі. Сандық көрсеткіш жеткіншектердің кәсіптік ниетін білдіреді.

Жоғары сыныптағыларға мамандық таңдау туралы шешім қабылдаудың жалпы кестесі (сызбасы) төмендегідей міндеттерді ұсынады:

1. Мамандық әлеміне жалпы шолу жасау.

2. Қоғамда жақын адамдар тобымен (санасуға болмайдындармен, санасу дұрыс деп ойлайтындармен, ұнатпайтын адамдармен) жағдайға байланысты мүмкіндіктер мен шектеулерді бөліп қарастыру.

3. Таңдаудың қосалқы нұсқасының мүмкіндіктерін ескере отырып, өз мамандығының формулаларына сәйкес мәліметтер жинау.

4. Қажет жағдайда өзі үшін өз мамандығының формуласын анықтау.

5. Жаңа мамандықты меңгеру жолында қадамды ойлану.

6. Оны маңызды адамдарға жариялау, толық шешім қабылдау. Мамандықты таңдау мәселесі мектептің жоғарғы сыныптарында толық

талқыланады және сезіледі. Басты автономиялы, әлеуметті институт отбасы жоғары сынып оқушысының кәсіп таңдауына үлкен ықпалын тигізеді.

Бұл туралы кәсіби қадамды жобалау мәселелері шеңберінде отбасы мүшелерінің үлкендері мен кішілерінің арақатынасының мүмкіндіктерінің әр түрлілігі туралы мәліметтер куәландырады.

1. Оқушыға таңдауда толық ерік беріледі, оның шешіміне араласпайды. Бұл жерде өмірлік және кәсіптік тәжірибелерінің үрдісін бұзып, үлкендер мәселеге араласпайды. Сол арқылы олар өздеріне өмірдің қиын жағдайларын туғызатын балаларын өз бетінше қалдырады.

2. Ата-аналар, үлкендер болашақта кәсіп таңдау мәселесіне араласады, бірақ олар таңдаған кәсіптерімен келіседі, әрі оны іске асыруға әрекет етеді.

3. Үлкендер баланың таңдауымен келіспейді, әрі төмендегідей позициялар ұстанады:

а) Өзінің жеке тәжірибесінен білетіндіктен бала таңдаған мамандыққа барынша қарсы әрекет етіп, жоғары сынып оқушысына өзі ұсынған немесе нақты мамандықты таңдауына бар мүмкіндігін жасайды.

б) Бала таңдаған мамандықты өз тәжірибесінен өте жақсы білетіндіктен, бұл мамандықты таңдауына өте қарсы болып, қандай мамандықты қаласа да, тек бұл "мамандық емес" деп қарсы әрекет ету.

в) Ата-аналар балаларының мамандық таңдауына шек қоймайды, бірақ басқа кәсіби білім беру варианттарын жоққа шығарып, білімнің маңызына баса назар аударады.

Е.А.Климов ата-аналар ұстанған позициялардың бірде-бір варианты балаларының мамандықты дұрыс таңдауына мүмкіндік бермейді деп көрсетеді. Үлкендер жоғарыда аталған жағдайларды жасау үшін балаларды мамандық түрлерімен таныстырады. Баланың назарын мамандықтың түрлі жақтарына өз бетінше талдау жасауға аударады

Сонымен қатар, олар еңбекке құрметпен қарауға, қоғамға, адамдарға дұрыс қарауға тәрбиелейді, түрлі кәсіби бағыттарда күш сынап байқауға бағыт береді, балалармен кәсіби жоспарды талқылап, ақыл-кеңес береді, қалаған мамандықтары кәсіби білім беру орындары туралы түрлі қосымша мәліметтер табуға көмектеседі. Бұл үлкендердің идеалдандырылған

варианты екені түсінікті. Оны іске асыру "Отбасы - мектеп - кәсіби білім - денсаулық сақтау - еңбек сферасы жүйесінде күшті. Бірақ біздің еліміздің қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдайын ескерсек, берілген жүйеге қарама-қайшылықтар кездеседі.

Мамандық таңдауды психологиялық тұрғыда зерттеген Е.А. Климов т.б. біраз зерттеушілердің еңбектеріне талдау жасаған. «Оқушыларға кәсіби бағдар беру жүйесін ұйымдастырудың психологиялық негіздері» атты бөлімінде білім беру мекемелерінде оқушыларға кәсіптік бағдар беру, мамандықты дұрыс таңдау, арнайы еңбек дағдыларын үйретіп, кәсіптік даярлықтан өткізудің негіздерін қарастырады.

Кәсіптік бағдар – бір-бірімен тығыз байланысты салалардан тұратын біртұтас жүйе екендігі белгілі. Оқушыларға кәсіптік бағдар беруде, олардың әр саладағы кәсіптік бағдар беруде, қызығушылығы мен бейімделуі сәйкес келуі үлкен орын алады. Жалпы білім беретін мектепте кәсіптік білім беру бірнеше мақсатты қамтиды:

1. кәсіптік ағарту, яғни оқушылардың әлеуметтік-экономикалық, физиологиялық ерекшеліктері бар түрлі мамандықтар туралы білім жиынтығы туралы мәліметтермен таныстыру.

2. оқушылардың жеке басын зерттеу, олардың қызығуы, бейімділігі, ынтасы ескеріледі.

3. кәсіптік ақыл-кеңес беру арқылы оқушылардың өздері таңдаған кәсіптерінің талаптарына баса назар ауддарылады.

Мамандық туралы кеңес берудің келесі сатысы – жиналған мәліметтермен танысу және талдау жасау.

Мектепте кәсіптік бағдар беруді алдыменен жоспарлау, жүргізу, жылдық жоспарға енгізілуі – жеткіншектердің кәсіптік бағдар алуының қалыптасуын айқындауға, нәтижелерін мұқият қадағалауға мүмкіндік беретіндігімен сипатталады. Мамандық таңдау туралы өзін-өзі айқындау қиындық тудыратыны белгілі, сондықтан бұл жерде міндетті түрде жалпыға бірдей принциптерді басшылыққа алу керек.

Мектепте кәсіптік бағдар беруді мектеп кезінен бастап қолға алумен қатар, болашақ кәсіп иелерін, әсіресе, педагогикалық мамандар дайындауда ЖОО ұйымдасқан үгіт-насихат тобының студент жастарды кәсіби мамандыққа шындауда үлесі зор екенін айтқымыз келеді. Оның құрамында кафедраның тәжірибелі мамандары, профессор-оқытушылары мен студенттер де бар.

Осы бағытта үгіт-насихат тобының мүшелері Ш.Есенов атындағы Каспий Технологиялар және Инжиниринг университеті, «Білім беру мектебі» факультеті, «Педагогика және психология» кафедрасының ұйымдастыруымен жыл сайын Ақтау қаласында орналасқан барлық жалпыға бірдей білім беретін мектептермен қоса, Маңғыстау облысындағы барлық аудан-ауылдарды аралап мектеп бітіруші түлектермен кездесулер өткізеді.

Қоғамдағы жаңа әлеуметтік-экономикалық жағдай әлемнің мәдени жаңа білім кеңістігіне ену, өркениетті елдердегі ғылым мен білім беру жүйесі дамуының қазіргі кездегі тенденциялары, қазіргі ҚР білім беру бағытындағы реформалар мен жаңартылған бағдарламалардың ерекшелігі, әлемдік деңгейдегі ғылымдағы жинақталған тәжірибелерді талдау нәтижесі – мұғалім мамандығын сапалы етіп дайындауды қажет ететіні ақиқат.

Осы орайда бүгінгі күннің мұғалімі, жан-жақты кәсіби маманданған, қазіргі өзгермелі әлеуметтік жағдайға тез бейімделіп, шығармашылықпен ойлай білетін білімді, педагогикалық процесті жүйелі түрде алдын-ала болжай алатын, жаңашыл, басқалармен ынтымақтаса отырып, кәсіби педагогикалық қызметті дара шығармашылық тұрғыда жасауға бағытталған болуы керектігін түсіндіреді.

Мысалы: кәсіптік бағдарлама бойынша «Мен таңдаған мамандық» немесе «Психолог болу арманым» атты тақырыптарда пікірталас ұйымдастырып, өздері қалаған мамандықтарына деген қызығушылық пен сүйіспеншіліктерін қалыптастыру бағытында ашық тәрбие сағаттар мен тренингтер өткізіп, мамандар қажетті психологиялық кеңестерін береді. Бұл дегеніміз - қандай жолды таңдарын білмей дағдарысқа түскен мектептің бітіруші түлектері үшін үлкен

көмек, олар әртүрлі сұрақтар қою арқылы өздеріне қажетті пайдалы ақпараттарды жинақтайды, пікір бөліседі.

«Адам мен адамды теңестіретін – білім» деп М.Әуезов айтқандай, ғұлама да, данышпан да, қарапайым адам да өз өмір баспалдағын мектеп табалдырығынан бастайды, ұстаз ұсынған білім нәрімен сусындайды.

«Адам өмірінде екі нәрседен қателеспеуі керек: біріншісі – жар таңдау болса, екіншісі – мамандық таңдаудан» екенін ескерсек, осы жолда мектеп бітіруші түлектерге дұрыс жол сілтеп, бағыт-бағдар беру – ұстаздардың, яғни сіз бен біздің парызымыз болып қала бермек. Осы жолда қызығы мен қиындығы қатар жүретін ұстаз мамандығына баулу, оның қыр-сырын меңгерту жоғары сынып оқушыларының мамандық таңдауы мен ЖОО педагогикалық мамандықта оқитын студенттерге кәсіби бағдар беру жүйесін дұрыс ұйымдастыруға тікелей байланысты екені даусыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Климов Е.А. "Как выбрать профессию", 1990г.
2. Самоукина Н.В. "Активизация школьников профессиональным самоопределением", 1990г.
3. Симоненко В.Д. "Профессиональная ориентация учащихся трудового обучения", М., 1986г.
4. Түрікпенов Ж. Кәсіптік бағдар. Алматы, 1995

Білім берудегі жаңа бағыт- жаңартылған бағдарламаның ерекшелігі

Көкшеева З.Т., Нурова Қ.

Педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор

Ш. Есенов ат. Каспий технологиялар және инжиниринг университеті,

«Педагогика және психология» кафедрасы

ҚР білім беру жүйесінде 2017-2018 оқу жылынан бастап білім берудің жаңартылған мазмұнына көшіп, осы бағдарламасының негізінде оқушылардың бойында тілдік дағдылардың дамытуға, функционалдық сауаттылықты арттыруға, адами құндылықтарды дамытуға баса назар аударылып, көптеген жаңартулар оң нәтижелерін беріп те жатыр. Бір қуантарлығы, жаңартылған білім беру мазмұны аясында оқушылар әр түрлі дереккөздердегі ақпараттарға зерттеу жұмыстарын жүргізіп, яғни, бастауыш сыныптан ғылыми жұмыстармен айналысуды бастады.

Жаңартылған білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты – дәстүрлі білім мазмұнын жаңарту, бағалаудың жаңа түрін (критериалды бағалау) енгізу, оқушының тілдік дағдыларын дамыту, оқытудың түрліше, жаңаша әдіс-тәсілдерін қолдану, ең маңыздысы сапалы білім беру және оқушылардың оқу нәтижелерін көтеруге бағытталған және білім, білік, дағдылармен қатар оқушылардың бойында қалыптастыру көзделетін төмендегідей құндылықтар мен дағдылар анықталған. *Кесте 1*

Құндылықтар

- ☐ шығармашылық және сын
- тұрғысынан ойлау;
- ☐ қарым-қатынас жасай білу қабілеті;
- ☐ басқалардың көзқарасына құрметпен
- қарау;
- ☐ кез-келген іске жауапкершілік

Дағдылар

- ☐ алған білімді шығармашылық
- тұрғыда қолдана білу қабілеті;
- ☐ мәселелерді шешу білу қабілеті;
- ☐ ғылыми-зерттеу дағдылары;
- ☐ қарым-қатынасқа түсу дағдылары

(тілдік дағдыларды қоса алғанда);

таныту;

☐ жеке-дара және топтасып жұмыс

☐ денсаулық, достық және өзгелерге істей білу қабілеті;

қамқорлық көрсету;

☐ АКТ саласындағы дағдылар.

☐ өмір бойы білім алу.

Қысқаша тоқтала кететін болсақ, жаңартылған білім беру бағдарламасы оқушылардың төрт тілдік дағдыларын жетілдіруге бағытталған. Олар: тыңдалым, оқылым, айтылым, жазылым. Осы негізгі төрт дағдыны оқушылардың бойында қалыптастыру қажет және бұл дағдылардың әрқайсысы ерекше түсінікке ие.

Тыңдалым дағдысы – қосылған аудиожазбаны немесе айтылған ақпаратты, негізгі ойды құлақпен есту арқылы қабылдау.

Айтылым дағдысы – қандай да бір тақырыпқа қатысты өз ойын айту, жеке пікірін білдіру, дәлелдеу.

Оқылым дағдысы – мәтіндегі негізгі ойды түсіне отырып оқу.

Жазылым дағдысы – грамматикалық сауаттылық, өз ойын сын тұрғысынан дәлелдей отыра қорытып, жазбаша түрде жеткізу.

Тыңдалым, оқылым, айтылым, жазылым – бұл сөйлеу әрекетінің түрлері бастауыш сыныптардағы барлық пәндер үшін тілдік қатынастың маңызды дағдылары. Сондықтан оқушыларға осы дағдыларды барынша жетілдіруге мүмкіндік беру маңызды. Нақты бір дағдыларды дамыту тәсілдерінің бірі – әр дағдыға жеке ерекше көңіл бөле отырып, бірнеше тілдік дағдыларды қамтитын жаттығуларды біртіндеп енгізу. Сонымен қатар, тілдік қатынасқа түсу арқылы ғана біз осы дағдыларды жетілдіре аламыз.

Білім беру мазмұнын жаңарту білім берудің қазіргі заманғы үрдістерін және қазақстандық білім берудің үздік практикасын кіріктіруге бағытталған. «Баланды өзің өмір сүріп отырған кезеңге емес, болашаққа қарай тәрбиеле» деп ғұламалар айтып кеткендей, білім беру мазмұнын жаңарту шеңберінде оқу бағдарламаларын әзірлеу кезінде қазақстандық педагог-практиктердің және ғалымдардың қазіргі заман талаптарына сай ұсыныстары ескеріліп жасалды. Білім беру жүйесіндегі әлемдік өзгерістер әсіресе мұғалімдерге өзгерістің қажеттігін дәлелдейді. Себебі мұғалімдер болашақты дайындайды, ал болашақ -қазіргі мектеп оқушылары болып табылады.

Қазіргі таңда пәнді жақсы, терең білетін, күнделікті сабақтағы тақырыпты толық қамтитын, оны оқушыға жеткізе алатын, әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды білу іскерлігі, оқытудың дәстүрлі және ғылыми жетілдірілген әдіс-амалдарын, құралдарын еркін меңгеретін, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып дарындылығын дамытудағы іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну. Ендеше, «Білімнің бастауы – мектеп болса, келешек ұрпақтың алғашқы баспалдағы – бастауыш білім беру саласы» екені ақиқат. Сондықтан да бастауыш сыныпта әр сабаққа әр түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың білім сапасын арттыру ең басты мәселе. Осындай әдіс-тәсілдерді тарката кетсек:

Құндылықты-бағдарланған тәсіл – оқушының құндылықтар жүйесін қалыптастырушы оқу-тәрбиелік үдерістің сәйкесінше формалары арқылы тұлғаның өзін-өзі танытуы үшін алғышарттар құруды көздейді.

Орта білім беру құндылықтары: қазақстандық отансүйгіштік және азаматтық жауапкершілік; құрмет; ынтымақтастық; еңбек және шығармашылық; ашықтық; өмір бойы білім алу.

Тұлғалық-бағдарланған тәсіл— педагогтің назарын оқушы тұлғасының тұтастығына, оның тек ақылойы, азаматтық жауапкершілік сезімінің ғана емес, сондай-ақ эмоционалдық, эстетикалық, шығармашылық нышандары мен даму мүмкіндіктерімен қоса рухани дамуы туралы қамқорлыққа шоғырландыруды көздейді.

Жүйелік-әрекетті тәсіл— оқу-тәрбие үдерісінде оқушының өз бетінше білім алуына бағытталып, осы мақсатта мұғалімнің тиімді іс-әрекеттің түрлі формаларын қолдануын көздейді.

Коммуникативтік тәсіл–бірінші кезекте оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын дамытуға, қарастырып отырған мәтін, қатысып отырған әңгіме мазмұнын түсініп, туындаған жағдаятқа сәйкес тілді қолданып үйренуге бағытталған.

Интегративтік тәсіл – оқу үдерісін жобалау және өткізу кезінде әр түрлі оқу пәндерінің мазмұнын өзара кіріктіру есебінен оқушыда әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға жәрдемдеседі.

Бастауыш білім беру мазмұнына ортақ тақырыптарды енгізу әр түрлі пәндік салалардан білімдерді кіріктіруге және сол арқылы алынатын білімдердің функционалдығына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Зерттеу тәсілі — зерттеушілік әрекет дағдыларын дамытуға, ғылыми таным әдістерімен танысуға жәрдемдеседі, оқушыларда танымдық қызығушылық қалыптастырады.

Интербелсенді әдіс

Интербелсенді әдіс– үйретуші мен үйренушілердің өзара әрекеттесуін оқытудың негізі деп танитын және сондай қатынасқа жағдай жасайтын әдістер. (inter – аралық, бірнеше, action- әрекет дегенді білдіреді) Өзара әрекеттестік әдетте, белгілі бір мәселені шешу, ол шешімнің тиімділігі

Бүгінгі күні барлық елдер жоғары сапалы білім жүйесімен жұмыс істеуде. Өйткені қазіргі заманда елдің бәсекеге қабілеттілігі оның азаматтарының парасаттылығымен анықталады, сондықтан білім беру жүйесі болашақтың талабына сәйкес дамуы тиіс. Оқушыларды заманауи әдіс –тәсілдермен оқытып, ой –өрісі кең, саналы, еркін азамат етіп тәрбиелеу қажеттілігі де осы себептен туындап отыр. Зерттеулік білік пен дағдылар адамға тек ғылыми жұмыспен айналысқанда ғана емес, сонымен бірге оның басқа да қызмет аясында қажет. Шығармашыл - зерттеушілік ізденіс кез-келген кәсіптің ажырамас бөлігі болып табылуда. Баланы зерттеушілік іс-әрекетке дайындау, зерттеулік ізденістің біліктері мен дағдыларына үйрету қазіргі кезде білім берудің маңызды міндеті болып отыр.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы сол – оқушы тұлғасының үйлесімді, қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АҚТ-ны қолдану, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді (бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары) қолдана білу.

Жаңа бағдарлама мұғалімдерге қазіргі заманға оқыту әдістерін жеті модуль арқылы ұсынады:

1.Білім беру мен білім алудағы жаңа тәсілдер. 2. Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету. 3. Білім беру үшін бағалау және оқуды бағалау. 4. Білім беруде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаоану. 5. Талантты және дарынды балаларды оқыту. 6. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай білім беру және оқыту. 7. Білім берудегі басқарушы және көшбасшылық.

Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты-білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериялды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді. Білім алушылардың күтілетін оқу нәтижелері жетістігін бағалау жүйесі білім беру мазмұнының ажырамас бір бөлігі болып табылады.

Білім берудегі жаңғырту мен инновациялық үрдістердің жалғасуына ықпал етудің маңызды факторының бірі мұғалімнің кәсіби шеберлігі. Солай бола тұра «кәсіби шебер» түсінігіне пәндік, дидактикалық, әдістемелік, психология-педагогикалық білім мен дағды ғана емес, педогогтің жеке тұлғалық потенциалы, кәсіби құндылықтары да жатады. «Білімдіден не пайда, білгенін көпке айтпаса, үйреткеннен не пайда , қайырымы қайтпаса» деген екен А.Байтұрсынов.

Сондықтан үнемі кәсіби біліктілігін артып, жаңашылдыққа ұмтылған педагог қана шығармашылықпен, зор қуатпен еңбектенеді. Осы мақсатта өзіміз қызмет ететін Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университетінің жанынан құрылған педагог-профессор қызметкерлердің біліктілігін арттыруға арналған институт (БАИ) әртүрлі

курстар ұйымдастырып, білім беру жүйесінде педагогтардың алдына жаңа міндеттер жүктеп, оларға үн тастады деуге болады. Мақаламызға арқау болып отырған жаңартылған бағдарлама бойынша да педагогикалық мамандықтардың бітіруші топ студенттері мен магистранттары жыл сайын осындай курстарға қатысып, кәсіби маман-тренерлерден үйреніп, тәжірибе жинап, білімдерін шындап келеді. Олай дейтініміз, білім мазмұнын жаңарту тікелей шығармашылық ізденістегі мұғалімдердің кәсіби шеберлігіне байланысты.

Ағартушы-ғалым А.Байтұрсынов: «Мұғалім көп әдісті білуге тырысуы керек. Оны өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдануы керек», -десе, Лев Толстой «ұстаз үнемі жаңалыққа ұмтылып, ізденісте жүруі тиіс. Егер ол ізденісін тоқтатса, онда мұғалімдігінің де тоқтағаны.. » деп айтқандай, ұстаздар да қазіргі заман талабына сай жаңарып, сол қоғам мүддесіне сай болуы керек.

Дамыған елдердің білім беру жүйесінде мынадай тенденциялар байқалып отыр: білім беру философиясы мен әдіснамасының жаңаруы; білім беру мазмұнын құру әдістерінің өзгеруі, білім беру жүйесінде жетілдірілген үлгілердің жасалуы; білім беруді басқарудың тиімді жолдарының қарастырылуы; оқушылардың танымдық белсенділігі мен өзіндік ойлауын қамтамасыз ететін дамытушы ортаның құрылуы. Әлемдік білім беру жүйесіне негізделген осындай басым бағыттар ұрпақты озық, саналы дара тұлға деңгейінде қалыптастырады демекпіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы (екінші басылым) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015
2. Жаңартылған оқу бағдарламасының басымдықтары [журн.ред.] // Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал. – 2018. - №9.
3. Жаңартылған оқу бағдарламасының басымдықтары Ж.Е.Есепбай // 12 жылдық білім беру = 12 летние образование. – 2018. - №1.

ЛЕГО конструктордың бала дамуына маңызы зор

Мухамедиева Динара

Ойын барысында баланың білім дағдыларын игеруі мен өзіндік қабілеттерін жетілдіруде ЛЕГО конструкторының маңызы зор. Бүлдіршіндер кішкентай кезінен бастап әртүрлі өлшемдегі және пішіндегі түрлі-түсті бөлшектермен ойнағанды жақсы көреді. Үлкенді-кішілі құрылыс бөлшектерінен тұратын ойын құралдарының бала шығармашылығын дамытуда ерекше орын алатындықтан, әлемге танымал Lego компаниясы жылдан-жылға олардың түрлерін жаңартып, үнемі ауқымын кеңейтіп келеді. Балалардың қай кезде болмасын, үйде де, балабақшада да, көшеде де жүзеге асатын кез-келген қызықты әрекеті олар үшін «ойынмен» тығыз байланысты. Міне, сондықтан атақты педагог А.Макаренко: «Ересек адамдардың ісі, жұмысы, қызметі сияқты ойын да бала өмірінде маңызды болып саналады. Бала ойында қандай болса, ол өскенде жұмыста сондай адам болады» деп бекер айтпаса керек.

Бүлдіршіндердің өзін қоршаған орта мен ондағы құбылыстарды танып білуге деген талпынысы жеке тұлға болып қалыптасудың алғашқы баспалдағы болып табылады. Осы орайда баланың білуге құштарлығы мен шығармашылық қабілеттерін танытып, өз туындыларын ойлап табуға және жасауға Lego құрылыс бөлшектерінің мүмкіндіктері көп. Мысалы атап өтсек: жобалау мен дизайнға қызығушылықты дамыту, балалардың ғылыми-техникалық шығармашылығын ынталандыру; кеңістіктікте ойлауды қалыптастырып, оны талдай білу; әрқайсысының өзіне тән белгілері мен негізгі бөліктерін бөліп көрсету және олардың арасында байланыс орнату; конструкцияларды жобалау және құрастыру кезінде алған білімдерін

тәжірибеде қолдану; ұсақ және жалпы моториканы, кеңістікте бағдарлауды дамыту; диалогтік және монологтық сөйлеуді дамыту, сөздік қорын молайту; балалардың жұппен, топпен жұмыс істеу, міндеттерді бөлу кезінде коммуникативті дағдыларын жетілдіру әрекеттерін үйренеді.

Сонымен қатар мектеп жасына дейінгі балалардың жеке тұлғалық дамуына қажетті білім беру бағыттарын қамтамасыз етеді. Мұғалімге оқыту, тәрбиелеу және дамыту әрекеттерін ойын арқылы іске асыруға көмектеседі. Әлеуметтік белсенді тұлғаны тәрбиелеуге пайдасы көп. Балалардың бірлескен шығармашылық дағдыларын жетілдіреді. Балаға өз бетімен тәжірибе жасауға және өз әлемін құруға жағдай туғызады.

Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыстанғанда олардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, әр түрлі конструкторларды қолдануға болады. Мысалға, әртүрлі бөліктерден, соның ішінде тікбұрышты және шаршы кірпіштерден, екі бөлікке бөлшектелген автокөлік құралдарынан тұратын ЛЕГО ДУПЛО жиынтығында баланы санауға, нұсқауларға сәйкес құрастыруға, әріптерге үйретуге арналған көптеген оқу жинақтары бар.

Ішінде үйлердің, көліктердің, маяктардың, құлыптардың және текшелері бар жәшіктердің, есіктері мен плиткаларының терезелері бар тақырыптық жүйені қамтыған ЛЕГО КРЕАТОР жиынтығы арқылы баланы ЛЕГО-ның классикалық шағын бастамасымен таныстырған жөн. Ал ЛЕГО СИТИ түрінде қалаға қатысты бөлшектер: полиция бекеттері, өрт сөндірушілер, жедел жәрдем, пойыздар және тағы басқалар бар.

Тақырыптық жиынтықтардың қай-қайсысын алсаңыз да, балалардың ең жақсы көретін кейіпкерлері мен әрекеттері алынған. Мұнда жеке фильмдер мен мультфильмдер, роботтардың барлық түрлері, құбыжықтар, трансформаторлар, ниндзялар және ғарыш кемелері бар. Сондай-ақ ЛЕГО РАКЕРС, ЛЕГО ТЕХНИК, ЛЕГО ВЕДА деген де түрлері көпке мәлім.

Конструктормен жұмыс жасау үшін алдымен ЛЕГО бөлшектерімен егжей-тегжейлі танысу қажет. Әрбір берілген жиынтықтың нұсқаулығына сәйкес керекті мәліметтерді таңдап, құрылыс нышандарын жасап үйренуге болады. Ересектер тарапынан жасалған ғимараттардың үлгісіне қарай отырып, салыстырмалы түрде соған ұқсатып, қажетті бөлшектерді пайдаланып, жұмыстануға дағдыландырған жөн. Қайта-қайта құрастыру нәтижесінде тәжірибе жинаған соң өз бетімен жаңа жоба құрастыруға бағыт берген абзал. Бұл ойын құралы құрылыс саласымен байланысты болғандықтан, үйренуде де, игеруде де қиындық тудырмайды. Керісінше балалардың ерте жастан өзіндік қабілеттерін шынықтырып, ой өрісін дамытуға өз үлесін қосары сөзсіз.

ЛЕГО ойыншықтары арқылы балалардың логикалық ойлау қабілетін дамытуда ерекше рөл атқарары анық. Мысалы, пішіні, түсі, көлемі бойынша таңдалған бөлшектердің тізбегін құрастыру үшін «Тізбекте» ойынын ойнатуға болады. Ал «Ойыншықтар бөлмесі» ойынында балалар жиһаз сызбалары көрсетілген нұсқаулықпен жұмыстана отырып, мұғалім әр нұсқа мен ондағы жиһаздың тізбегін талқылап, бірлесе жұмыстануға көмектеседі.

Сондай-ақ тәрбиеші балалардың жас ерекшеліктеріне қарай ертегі кейіпкерлерінің бейнелерін құрастырып жасауды балаларға ұсынады. Тапсырманы орындау барысында кейіпкерге мінездеме беріп, ой елегінен өткізіп, оның бейнесін жасайды. Кейіпкерлердің атынан сөздер айтады. Мұғалім балалардың жұмысын бағыттап, қажет болған жағдайда қосымша сұрақтар қойып көмектеседі. Француз ағартушысы Жан-Жак Руссоның: «Бала туғанда ақ қағаздай болып таза туады, оның үстінен шимай қалай салсаң, қағаз бетіне солай түседі, бала тәрбиесі сол сияқты, өзің қалай тәрбиелесең, ол да солай тәрбиеленеді» – демекші, нәтижесінде балалардың үйренген әрбір нәрсесін тез қабылдап, қайталап көруге тырысқанын байқауға болады.

Бүлдіршіндердің сөйлеу дағдыларын дамытуда «Лего кішкентай адамдар» жиынтығы өте ыңғайлы. Себебі қызыл киімдегі ерлер дауысты дыбыстарды, ал көк түстегі адамдар дауыссыз дыбыстарды білдіреді. Ал қызыл және көк түсті кірпіштерді алмастыру арқылы сөздер мен сөйлем сызбаларын жасауға болады. «Сиқырлы үлгілер» ойынында балалар пішіндерден әртүрлі өрнектерді жасау арқылы эстетикалық талғамдарын арттырса, «Екінші жартысын тап» ойынында симметрияны сақтап, оны бейнелеу әдісімен шығармашылық қабілеттерін жетілдіре түседі.

ЛЕГО ойыншықтары баланың тек отырған қалпында пайдаланып қоймайды. Сонымен қатар қимыл-қозғалысын дамытуда «Бөлшектерді жина» ойынының ықпалы зор. Балалар ойыншылардың екі тобына бөлініп, олардың әрқайсысында белгілі бір түстен тұратын бөлшектерді алады. Мысалы: екеуі бір-бір көк және қызыл түстен. Ойыншылар бөліктерді бір қораптан екіншісіне кезекпен ауыстыруы тиіс. Қай топ тапсырманы тез орындаса сол жеңіске жетеді. Аз қозғалысты талап ететін «Тепе-теңдік» ойынын да мысалға алайық. Бір бала басына Лего кірпішін қояды, басқа балалар оған «үш рет айнал, алға екі қадам жаса, шеңбер жаса» деген сынды тапсырмалар береді. Егер бала үш тапсырманы бұлжытпай орындаса, онда ол жеңіп, сыйлықпен марапатталады.

Қорытындылай келе, ЛЕГО ойыншықтары – баланың жан-жағын танып, оны зерттеп білуге септігін тигізетін құрал. Кез келген ойын әрекеті баланың туған күнінен бастап оның тұлғалық, психикалық және физикалық қасиеттерін дамытуға бағытталғандықтан, ойын кезінде баланың зейіні ашылып, қоршаған ортадағы заттарды бір-бірімен салыстыру, талдау, жіктеу, ұқсастыру, ара-жігін ажырату дағдыларын жетілдіруге негіз болады. Оларға ауызша айтқаннан гөрі көзімен көріп, қолымен ұстап көрген заттары әлдеқайда есінде қалады. Әрбір жасаған қадамдары олар үшін жаңа әлемдей көрініп, қуаныш сыйлары

Кішкентай балалардың ұсақ бөлшектерден ғажайып дүниелер жасап үйренуіне жағдай жасап қана қоймай, оларды шыдамдылыққа, табандылыққа, еңбекқорлыққа, талғампаздыққа тәрбиелейді. Өзгелердің ойымен санасып, бірлесе жұмыстануға баулиды. Болашақта алдына қойылған мақсатқа жету үшін белсенді болуға ықпал етеді.

«Ұрпақ – ұлттың жалғасы, елінің ертеңі» деп санаған әрбір тұлға балалардың болашағына жанашырлық танытып, саналы тәрбие мен сапалы білімге ден қойып, заман талабына сай балалармен ерте жастан жұмыстануы өте маңызды. Сондықтан баланың жеткен әрбір жетістігіне қуанып, алға жігерлендіре түсетін керемет мүмкіндіктерді тиімді қолдана білейік!

Көптілді білім беру ортасында мектеп жасына дейінгі балаларды психологиялық қолдау

Мухаметкалиева Шынар Бидахметовна

жоғары санатты педагог – психолог

Нұрсапарова Мақпал Қожаханқызы

екінші санатты тәрбиеші

Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің №1 «Балапан» балабақша-бөбекжайы» КМҚК

Мақалада көптілді білім беру ортасындағы мектеп жасына дейінгі балалардың мазасыздығы, мазасыздық кезіндегі баланы психологиялық қолдау, мазасыздық көрсеткіштері мен анықтау жолдары көрсетілген.

Түйін сөз: көптілділік, психологиялық қолдау, мазасыздану, тілдік барьер, түзету жұмыстары.

Елбасы, ҚР тұңғыш Президенті - Н.Ә. Назарбаев: «Қазақ тілін оқыту әрдайым басымдықта бола береді, ағылшын тілінің қажеттігі-бұл әлемдік бағыт. Ал орыс тілін жақсы білу-бұл біздің байлығымыз...», - деген. «Жаңа әлемдегі Жаңа Қазақстан» жолдауында бәсекеге қабілетті елді қамтамасыз ету мақсатында «Тілдердің үш бірлігі» мәдени жобаны кезеңдермен жүзеге асыруды ұсынып, үш тілді дамытуды тапсырды: қазақ тілі – мемлекеттік, орыс тілі –

ұлтаралық тіл және ағылшын тілі – жаһандану экономикасына табысты кіріктіру тілі. Тілдер саясаты жөніндегі барлық құжаттарда бірнеше тілді меңгеру көзделген.

Әлемдік экономикалық кеңістіктегі кіріктіру мәселесі әлемдік тілдерді (соның ішінде ағылшын тілі) меңгермейінше көрініс таппайды. Кез келген үш тілде өзекті мәселелерді қарастыру және әлемдік білім беру кеңістігінде табысты кіріктіруді қамтамасыз ету: қазақ, орыс және ағылшын тілі бүгінгі таңда мектепке дейінгі мекемелерден бастап, мектептерде тереңдету мақсаты көзделуде. Тәжірибе көрсеткендей шет тілдерін терең меңгеру балабақшада 3-4 жастағы балаларды оқыту мақсатты түрде басталуда. Бір емес бірнеше тілді білу өз пікірін білдіруде және қарым-қатынас жасауда тұлғаға еркіндік береді.

Балабақшадағы балалардың ата – аналарының сөйлеу тілі қазақ ұлтты ата – аналардың сөйлеу тілі орыс тіліне бейімделген. Сондықтан да мектеп жасына дейінгі балаларда тілдік барьер пайда болады.

Мектеп жасына дейінгі баланың мазасыздануы себепсіз сияқты? Жақсы көретін ата-анасы, балабақшада, балалар ойнайтын аулада. Бірақ егер мазасыздық байқалса, ол бала өміріндегі бір кедергіні білдіреді. Ол сізде ұл бала ма әлде қыз айырмашылығы жоқ. Балаға қалай көмектессек болады? Бұл сұрақтарға біз бүгін жауап беріп көрейік.

Мазасыздық түсі.

Мазасыз бала әрдайым көңіл күйі болмайды, қорқыныш сезімі баулаған, қоршаған ортасымен қарым-қатынасқа түсе алмайды. Өмірді қорқынышпен қабылдайды. Өзін – өзі бағалауы өте төмен.

Балада мазасыздықты анықтау критерилері:

1. Тұрақты мазасыздық
2. Зейінінің тұрақсыздығы.
3. Бұлшық ет қысымы.
4. Ашушандық
5. Ұйқының бұзылуы. [4.б.15]

Мазасызданудың негізгі себебі балалар мен ата-анасының қарым – қатынасы болып табылады. Мамандардың айтуы бойынша мектеп жасына дейінгі балалардың мазасыздануы тәрбиенің дұрыс болмауынан болады. Мазасыз баланың негізі ата-анасы да мазасыз болып келеді. Барлық өмірлік қатерлерден баланы сақтап қалу үшін, балада мазасыздық сезімін тудырады.

Мазасыз бала тек қана мазасыз ата-анада болуы ғана мүмкін емес өз-өзіне сенімді, өмірде белгілі жетістікке жеткен ата-аналарда да мазасыз бала болуы мүмкін. Олар балаларына шектен тыс талаптар қойып, соған сай болуын талап етіп, балада мазасыздықты тудырады.

Мазасыздану (үрейлену) дегеніміз - аландау және қорғануға жоғары бейімділікті сезінуді білдіреді. Кейбір жағдайларда мазасыздану (үрейлену) орынды және пайдалы болып табылады, өйткені қауіптен сақтайды немесе мәселені шешуге жетелейді. Бұл - жағдаяттағы мазасыздану (үрейлену) болып табылады. [6.с.32] Мазасыздану деңгейі жоғары баланы қалай анықтауға болады? 1. Бақылау әдісі. 2. Сұрақнама әдісі. 3. Диагностика арқылы. Ортаңғы топ балаларының мазасыздану диагностикасының нәтижесі бойынша: мазасыздануы жоғары деңгейді - 23%, орташа деңгейді – 68 %, төмен деңгейді - 9 % құрады.

Мен психокоррекциялық жұмысты мазасыздануы жоғары балалармен жүргіземін. Мазасыздану деңгейі орташа балаға қауіпті болып саналмайды, керісінше, біраз мазасыздану оны тәуекелден сақтайды, қауіптен арылтады, мінез – құлқын реттейді.

Өте ашық, ештеңеден қорықпайтын бала өмірдегі жағдайлардан қорғалусыз. Оған мазасыздануы төмен деңгейдегі балалар жатады.

Мазасыздануы жоғары (үрейлі) балалармен неліктен жұмыс жүргізу қажет? Мазасыздану 5-7 жасқа таяғанда дамиды. Егер мектеп жасына дейінгі балаларға үрейлену көзі отбасы болып табылса, ал жас жеткіншектерге отбасының атқаратын ролі азаяды да, мектептің ролі екі есеге артады.

«Мектеп жасындағы мазасыздану мектеп жасына дейінгі жаста пайда болады, бала оқуға қойылатын талаптармен танысады және балаға осы талаптарға сай келу мүмкін емес деген ой келеді».

Мазасыздану деңгейі жоғары (үрейлі) балаларға қалай көмектесуге болады?

Балалардың мазасыздануын психологиялық түзету үш бағытта жүргізіледі:

1. Баланың өзін – өзі бағалауын арттыру;
2. Баланы эмоциялық және бұлшық еттегі қысымды босатуға үйрету;
3. Баланы нақты жағдайда өзін – өзі басқаруға үйрету. [1.6.25]

Мазасыздануы жоғары балалармен психотүзету жұмысының негізгі әдістері: ойын терапиясы, арт-терапия, психоталдау, өзін – өзі жаттықтыру әдісі, мінез-құлық тренингі, психожаттығулар және баланы үрей туғызатын жағдайларға кірістіру, яғни десенсибилизациялау әдісі болып табылады.[2.6.45]

Мазасыздануы жоғары (үрейлі) балалармен түзету сабақтары ұзақтығы 20-25 минут тренинг түрінде, аптасына 2 рет жарты топтың балаларымен өткізіледі. Мазасыздану деңгейі жоғары (үрейлі) балалармен түзету сабақтары ойын түрінде өткізіледі, балада ойын кезінде өзінің мәселелерін «жариялауға», олардың кейбіреуінен арылуға, мінез-құлқын өзгертуге және ішіндегі қысымды шығаруға мүмкіндік туады, ол мазасыздануды төмендетуге болысады. [3.6.45] Тікелей үлкендердің тапсырмасына қарағанда, баланың ойын кезінде зейіні шоғырланады, көбірек есіне сақтайды.

Балалармен психотүзету жұмыстарының негізін талдай келе, көптеген авторлар мектеп жасына дейінгі балалармен бірден – бір нәтижелі әдістердің бірі ойын терапиясы болып табылатынын айтты. Болашақта мен балалардың мазасыздануын (үрейленуін) түзетуді интегративті ойын терапиясы әдісін қолдануды жоспарлаудамын. Аталған әдіс баланың қалауы бойынша психологтың қатысуынсыз еркін ойнауға бағытталған. Аталған ойынның мақсаты бала мен психологтың арасындағы қарым – қатынасты орнату болып табылады, бала жауапкершіліктің жартысын өзіне алуға негізделген. Бала мен психологтың өзара әрекеттесуін жаңа жағдайларда туғызу, баланың мазасыздану деңгейін төмендетуге ықпал етеді. Сонымен қатар, аталған әдісті қолдану ойын үрдісін бақылау арқылы баланың мазасыздануының ішкі және сыртқы себептері туралы ақпарат береді, қысымды төмендетеді және психолог пен бала арасында жағымды қарым – қатынас орнатады. Мазасыздануды (үрейлену) түзету жұмыстарын ата – аналармен және тәрбиешілермен тығыз өзара байланыста өткіземін. Осы мақсатта әртүрлі жұмыс түрлері мен әдістерін пайдаланамын. Ата – аналар мен тәрбиешілерді сұрақнама мен бақылау әдістерін пайдалана отырып, баланың мазасыздануын зерттеу мен бағалауға қатыстырамын. Кеңестер өткізілді: «Үй жағдайында мазасыздануы жоғары балалармен қалай жұмыс жасау қажет», «Баланың мазасыздануының алдын алу жолдары» және т.б. Ата – аналармен және тәрбиешілерге арналған мазасыздану деңгейі жоғары баламен жұмыс жасаудың ережелерін, ұсыныстар әзірлеймін, оларды ата – аналар бұрышына қоямын. Осылайша, ата – аналармен жұмыста көрнекі ақпараттар қолданамын. Мазасыздану деңгейі жоғары (үрейлі) балалардың ата – аналарының өздері бұлшық еттеріндегі қысымды сезінеді, сондықтан да босаңсуға арналған жаттығулар олар үшін де пайдалы болар. Бірақ, барлық ата – аналарға ең алдымен өзіне көңіл бөлуді, одан кейін ғана баласына талап қоюды ұсына алмайсыз. Осындай жағдайда болашақта бала жаттығуларды дұрыс орындау үшін ата – аналарға баламен жаттығуларды бірге орындауды ұсынуға болады. Айтылған ұсыныстарды орындайтын ата – аналар, біраз уақыт өткеннен кейін денелері жағымды әсер алғандығын, жалпы жағдайы жақсарғанын білдіреді. Олар әдеттегідей ары қарай бірлесіп жұмыс жасауға дайын. Осындай сабақтарды педагогтарға да ұсынуға болады. Баланың мазасыздану деңгейін төмендетуде оның өзін – өзі бағалауын арттыру аса маңызды. Сондықтан, тәрбиешіге осындай балаларға басқа балалардың көзінше көңіл бөлу, болымсыз жетістіктері үшін де мақтау, балаға атын атап шақыруды ұсынамын. Аптасына бір рет ата – аналар бұрышына немесе басқа қабырғаларға нақты осы балалардың жетістіктері туралы ақпарат қоюды ұсынамын.[6.6.35] Осылайша мазасыздану деңгейі жоғары бала айналасындағылардың жоғары назарында болуға мүмкіндік алады. Жоғарыда айтылған ақпаратты әртүрлі түсті картоннан қиып, «Жетістік гүлі» ретінде

көрсетуге болады. Гүлдің ортасына баланың суретін, ал желектеріне, гүл жапырақтарына мазасыздану деңгейі жоғары баланың жетістіктерін белгілеуге болады. Тәрбиешілермен және ата – аналармен бірлескен мазасыздану деңгейі жоғары балалармен психотүзету жұмыстары оң нәтиже көрсетті. Мазасыздану деңгейі жоғары балалардың мінез-құлқын бақылау, олармен қарым – қатынас жасау, балалардың өздеріне деген сенімдерінің артып, қысым мен қобалжудың төмендегенін, баланың өзін көрсету қабілеті дами бастағандығын байқатады. Психотүзету жұмыстарының нәтижесін балалармен қайталап жүргізілген диагностика қорытындысынан білуге болады, мазасыздану деңгейі жоғары балалармен жұмыс нақты қиындықтарға байланысты және ұзақ уақытты қажет етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Лютова Е.К., Монина Г.Б. Шпаргалка для взрослых: Психокоррекционная работа с гиперактивными, агрессивными, тревожными и аутичными детьми. - М., 2000.
2. Лаврентьева Г. П., Титаренко Т.М. Практическая психология для воспитателя. Киев, 1992.
3. Моралов В.Г., Фролова Л.П. Психологические основы коррекции личностного развития детей дошкольного возраста. Череповец, 1995.
4. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога. В 2 кн. Кн.1. М.:ВЛАДОС, 2006.
5. Слободяник Н.П. Психологическая помощь школьникам с проблемами в обучении.
6. Хухлаева О. Хочу быть успешным. Методическое пособие для школьных психологов, учителей начальных классов, воспитателей групп продленного дня.

Психикалық дамуы тежелген мектеп алды балалармен жұмыс жасауда дидактикалық ойындарды қолдану бойынша әдістемелік нұсқаулық

Нургалиева Куралай Мухтаровна

*Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы, МКҚК №8 «Сказка» бөбекжайы
мұғалім-дефектологы*

Ойын мектеп жасына дейінгі балалардың жетекші даму әрекеті болып табылады. Ойын барысында бала барлық психикалық функцияларды дамытады: ойлау, қабылдау, зейін, есте сақтау, ойын арқылы бала айналадағы шындықты біледі, әлеуметтік қатынастардың қатысушысы болады. Мектеп жасына дейінгі балалар үшін қызықты іс-шара бола отырып, ойын сонымен бірге оларды тәрбиелеу мен дамытудың маңызды құралы болып табылады. Бұл адамның өмір бойы бірге жүретін құбылыстарының бірі. Сол себепті мен психикалық дамуы тежелген балалармен фронтальды түзете- дамыту оқыту қызметтерінде де, жеке жұмыста да жұмыс жасаудағы ең сәтті және тиімді әдіс - дидактикалық ойын болып табылады деп санаймын. Дидактикалық ойын өз атымен анықталады - бұл оқыту, үйрету ойыны. Бұл балаға оңай, қол жетімді және еркін түрде білім алуға көмектеседі. Дидактикалық ойын арқылы, түзету жұмыстарының негізгі әдісі ретінде, бағдарламада қарастырылған және осы санаттағы балаларды мектепке дайындауға қажетті білім игеріледі. Психикалық дамуы тежелген балалармен жұмыс жасау барысында мен келесі ойын түрлерін қолданамын: ойыншықтар мен заттармен ойындар, үстел-баспа ойындары, ауызша ойындар.

Дидактикалық ойында мен әр баланың белгілі бір жағдайда және белгілі бір тақырыптарда өз бетінше әрекет етуге, өзінің нақты және сезімтал тәжірибесін алуға мүмкіндік беретін жағдайларды жасауға тырысамын. Бұл әсіресе психикалық дамуы тежелген балалар үшін өте маңызды, оларда объектілермен жұмыс істеу тәжірибесі едәуір нашар, тіркелмеген

және жалпыланбаған. Сондықтан әдістемелік нұсқаулықтарды ПДТ балалармен түзету жұмыстарында дидактикалық ойындарды әдістемелік тұрғыдан дұрыс қолданудан бастаймын, төменде берілген әдістемелік нұсқаулықтарды басшылыққа аламын:

Дидактикалық ойындарды қолдану бойынша әдістемелік нұсқаулық

1. Дидактикалық ойындарды фронтальды түзете -дамыта оқыту қызметтерінде, жеке ұйымдастырылған қызметтерде, сондай – ақ психикалық дамуы тежелген балаларға арналған түзету топтарындағы әртүрлі режимдік сәттерде мүмкіндігінше кеңінен қолдану ұсынылады.
2. Дидактикалық ойындар балаларға қол жетімді және түсінікті болуы керек, олардың жас және психологиялық ерекшеліктеріне сәйкес келуі керек.
3. Әр дидактикалық ойында ұйымдастырылған оқу қызметінің тақырыбы мен түзету кезеңіне сәйкес келетін өзіндік нақты оқыту міндеті қойылуы керек.
4. Дидактикалық ойынға дайындық кезінде жаңа білім алуға ғана емес, сонымен қатар ПДТ баланың психикалық жүйелерін түзетуге ықпал ететін мақсаттарды таңдау ұсынылады.
5. Дидактикалық ойын жүргізе отырып, мағыналық жүктемесі бар және эстетикалық талаптарға сай келетін әртүрлі көрнекілікті қолдану қажет.
6. ПДТ балалардың ерекшеліктерін біле отырып, дидактикалық ойынды қолдану арқылы оқытылатын материалды жақсы қабылдау үшін бірнеше анализаторларды (есту және көру, есту және тактильді) кірістіруге тырысу керек.
7. Ойын мен мектеп жасына дейінгі баланың жұмысы арасындағы дұрыс қатынасты сақтау керек.
8. Ойын әрекеттерін үйрету керек. Тек осы жағдайда ойын тәрбиелік сипатқа ие болады және мағыналы болады.
9. Ойында дидактика принципі ойын-сауықпен, әзілмен үйлесуі керек. Тек ойынның тірілігі ақыл-ой белсенділігін жұмылдырады, тапсырманы орындауды жеңілдетеді.
10. Дидактикалық ойын балалардың сөйлеу әрекетін белсендіруі керек. Балалардың сөздік қоры мен әлеуметтік тәжірибесінің толықтырылуы мен жинақталуына ықпал етуі керек.

Development of management in the organization of the fields of sports in Kazakhstan

Suleimenov Olzhas

First year graduate student, «Management» program

Eurasian National University named after L.N. Gumilyov

Scientific supervisor – Kurmanov Nurlan,

PhD doctor, Professor of the «Management» department

Abstract

The article considers management in the organization of sports, which is an independent type of professional activity aimed at achieving the goals of a sports and sports organization that operates in market conditions through the rational use of material, labor and information resources. The market mechanism of demand and supply of sports management specialists in the Republic of Kazakhstan is not fully formed. Optimism is added by the introduction of professional standards of sports industry workers and the procedure for mandatory certification of specialists. This will allow, on the one hand, to conduct an inventory of managerial personnel in the industry, and on the other hand, to identify the priorities of managerial specialties in the general list of sports management positions.

Keywords: management in the organization, management technologies, sports management, sports managers

Management in the organization of sports in Kazakhstan is a fairly new and specific science that explores the features of the application of management technologies and techniques in sports.

The term "management in sports" is most often used to refer to "intracompany" management of the activities of various sports organizations in the conditions of the formation and development of market relations. The subjects of the sphere in this case are complex open social systems, development is influenced by various factors of the internal and external environment.

The organization of the activities of sports organizations and the holding of spectacular sports events requires specialists in this field to have practical skills in making decisions, carrying out analysis and control in the process of personnel management and production of goods.

Management in the organization of the field of sports is the theory and practice of effective management of sports-oriented organizations in modern market conditions.

The object of management in the organization of the field of sports is the totality of sports organizations, the product of which, respectively, are sports services. In this area, the following management objects should be distinguished: material, abstract, and abstract-material.

A sports organization has a certain internal structure based on the specifics of a particular sport. It has departments, groups, teams. In other words, in a sports organization there are various types of management activities. Together with them, a structure of relationships and subordination appears.

This means that managers come in different levels and they solve different tasks. Managers are usually divided into three main groups:

- strategic level (top manager) - these are the heads of sports schools, sports complexes, presidents of sports clubs and federations, etc.;
- tactical level (middle manager) - heads of departments, independent departments, etc.;
- executive level (entry manager) - coaches, team leaders, medical staff, etc.

Sports managers are also subdivided according to the types of professional activity: general manager, organization personnel manager, advertising manager, marketing manager, athlete representative manager.

Sports managers, being the subject of management activities, perform a number of specific functions in the organization. Three key functions stand out among them.

1. Decision making function. It is the manager who determines the direction of the organization, decides on the allocation of resources, and makes current adjustments. Only the manager has the right to make managerial decisions, but he is also responsible for the consequences.

2. Information function. The manager accumulates information about the internal and external environment of the sports organization in which he works, disseminates this information in the form of normative guidelines and explains to the staff the immediate and long-term goals of the organization.

3. The function of the leader. The manager acts as the head of the sports organization, shaping relationships within and outside the organization, motivating the members of the sports organization to achieve goals, coordinating their efforts, and finally acting as the representative of the organization in interaction with other organizations.

The market is characterized by the uncertainty of the situation and entrepreneurial risk. They require managers to be independent and accountable for their decisions. The professionalism of a sports manager is manifested in the knowledge of the technology of managing an organization and the laws of the market, in the ability to organize a well-coordinated work of the team and predict the development of the organization.

A generalization of the experience of training sports managers at a university and the market demand for specialists of this profile shows that more and more organizations in the sports industry need managers with a certain set of skills and abilities. Here are the main ones:

- Possession of modern computer technologies and programs;
- knowledge of a foreign language;
- the ability to form the information policy of the organization;
- organization of work of the office of the organization;
- Knowledge of basic marketing strategies;

In the Message of the President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan dated September 1, 2020 "Kazakhstan in a new reality: time for action" Tokayev K.K. said: "It is necessary to pay the most serious attention to the sports, creative potential of the younger generation. Given the shortage of financial resources, it makes no sense to maintain professional sports clubs entirely at public expense. Priority should be given to mass sports, physical education and, of course, children. In each region, large regional centers, sports sections should be opened"[1].

"A healthy lifestyle of citizens is a basic condition for the formation of a healthy nation," the Kazakh leader said. According to him, the development of mass and children's sports is a strategic priority[2].

In the Republic of Kazakhstan, as of January 1, 2021, the total number of sports facilities is 41,352 units, 13.3 thousand are sports facilities, 27.9 thousand sports facilities are educational facilities. In 2020, at the expense of the saved funds, current repairs were carried out at 4 schools of the republican boarding school-college of the Olympic reserve and the republican college of sports for a total of 477,217 thousand tenge.

Table 1. Total number of sports facilities in the Republic of Kazakhstan.

№	Sports facilities	Quantity
1.	Planar structures	25197
2.	Sport halls	9028
3.	Built-in gyms	2232
4.	Hockey court	1377
5.	Shooting range	1277
6.	Sports complex	524
7.	Tennis court	462
8.	Swimming pools	360
9.	Stadium with stands for 1500 seats or more	280
10.	Ski base	202
11.	Sports arena	172
12.	Complex of sports facilities	91
13.	Hippodrome with stands for 200 seats	48
14.	Sports Palaces	34
15.	Shooting range	23
16.	Training center for national teams	15
17.	Rowing base	10
18.	Skating stadium	8
19.	Yacht Club	4
20.	Cycle track	3
21.	Ski jumping board	3
22.	Rowing channel	2
23.	TOTAL	41352

In the Republic of Kazakhstan, from 2021, a new surcharge in the amount of 100% of the official salary for employees has been established:

1. Anti-doping laboratory of athletes.
2. National Anti-Doping Center.
3. Republican educational-methodical and analytical center for physical culture and sports.

Additional payments were established for physical education teachers in the amount of 100% of the base official salary for organizing and conducting extracurricular sports sections in schools.

The position of sports instructors has been introduced in each rural district, the salary of which is provided for at the expense of the local budget. From January 1, 2020, the wages of employees of specialized schools and colleges in the field of sports will increase annually by 25% until 2023.

According to the national action plan, there are a number of proposals:

1. Determine the maximum allowable salary of an athlete, coach and head of the club at the expense of budgetary funds and the quasi-public sector in the amount of no more than 2 million tenge.
2. Establish the maximum amount of financial resources allocated from the state budget and the quasi-public sector for the maintenance of gaming professional sports clubs in the amount of:
 - no more than 1.2 billion tenge for football and ice hockey;
 - no more than 450 million tenge for other game types.

The total amount of funding for 98 clubs is 55.5 billion tenge. According to preliminary calculations, the savings will amount to 16 billion tenge.

On December 30, 2020, the Law of the Republic of Kazakhstan "On amendments and additions to certain legislative acts of the Republic of Kazakhstan on issues of culture, physical culture and sports" was adopted.

A comprehensive plan for the development of physical culture and mass sports for 2020-2025 was developed and approved by the Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan dated April 23, 2020. The main directions of this plan are:

- Introduction of industrial gymnastics in labor collectives;
- School and student sports;
- Expansion of the sports network;
- Propaganda and popularization of a healthy lifestyle;
- Sports events.

Improvement of the legislative framework can be traced in the following points:

1. The network of children's and youth physical training clubs and medical and physical education dispensaries has been expanded.
2. An additional payment has been introduced to teachers for conducting extracurricular activities in physical culture and sports.
3. A mandatory component on national sports has been introduced in physical education classes at all levels of education.
4. Provision is made for the provision of full-time sports instructors to work with the population.
5. A new institution of state support for the creative and sports potential of children and adolescents has been introduced through the implementation of the state creative and sports order.

In a market economy, the role of management is truly significant, since the meaning of management is to obtain the final result of the enterprise's activities with minimal costs and with the greatest return at all stages of the management process.

Consider some features that characterize the state of management of sports organizations in Kazakhstan:

1. Inflating the administrative apparatus, which receives high wages, thereby increasing the cost of its maintenance;
2. Of the management styles, the authoritarian style continues to be the most popular, which in turn does not allow establishing feedback from subordinates and managers and destroys the initiative of subordinates. Decisions are made by managers, which causes resistance and misunderstanding of ordinary employees;
3. Often violated one of the basic principles of management - the principle of unity of command. Employees carry out the orders of the chiefs of different levels and their numerous deputies, and the assignments that they carry out are not included in their authority. This fact reduces the efficiency of work and increases the level of conflict;
4. Employees are poorly motivated to work, to improve its performance. Motivation is mainly implemented through a system of punishments; funds are allocated for employee training not systematically and on a residual basis. The work of consultants and highly qualified specialists is

poorly used in an attempt to save money and do it on their own, which does not contribute to the development of the enterprise and increase customer satisfaction. Low-paid work is very common.

Gaps or shortcomings in the management and organization of the sports sector are the absence or presence of formal strategic development programs in many sports organizations. It is considered sufficient planning for the year and operational planning, which is what top management does, with the inability to properly delegate authority. Management busy with current affairs is not able to engage in long-term planning.

Thus, drawing conclusions, it can be noted that the study of the activities of the organization of sports management was carried out according to the structural and functional orientation due to the fact that it is the management functions that characterize the state of the managed and control system. Therefore, the following functions of a sports organization manager should be included: planning, organization, regulation, management, control, and accounting.

In the process of analyzing the management of sports organizations, these functions were compared with specific functions, such as organizational and mass, educational and training, organization and holding of sports competitions, personnel, and logistical, scientific and methodological support.

Reference

1. Message of the Head of State Kassym-Jomart Tokayev to the people of Kazakhstan "Kazakhstan in a new reality: time for action". Akorda, September 1, 2020
2. "Tokayev called for the development of mass sports in Kazakhstan." <https://regnum.ru/news/sport/3163758.html>.
3. S.A. Demyanov, V.P. Kolesnikov. Sports management and marketing. Tutorial. Pinsk, 2013, p.72.

Система работы учителя начальных классов по формированию читательской компетентности

Юровник Инна Геннадьевна

Учитель начальных классов

Синякова Светлана Анатольевна

Учитель начальных классов

Коммунальное Государственное Учреждение «Школа – детский сад № 26»

г. Петропавловска

Аннотация: Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының оқу күзiреттiлiгiн қалыптастыру туралы айтылады. Әдебиеттiк оқу сабақтарында жұмыс iстеудiң тиiмдi әдiстерi қамтылған, олар оқырмандардың iс-әрекет техникасының деңгейiн арттырады, оқушылардың өз бетiнше ойлауға және танымдық iс-әрекеттерiн ұйымдастыруға көмектеседi.

Annotation: This article deals with the formation of the reading competence of primary schoolchildren.

The article covers productive methods and techniques of work in literary reading lessons, which increase the level of reading techniques, help students to think independently and organize their own cognitive activity.

Ключевые слова: читательская компетентность, образовательные технологии, методы, приёмы, осознанное чтение.

Люди перестают мыслить, когда перестают читать.

Д.Дидро

Отношение к процессу читательской деятельности сегодня изменилось и приобретает для общества чрезвычайно важное, даже первостепенное значение.

Ведь чтение - это труд, который в первую очередь и делает человека мыслящим.

Процесс модернизации образования, происходящий сегодня, изменение его целевой ориентации от социализации личности к формированию человека, являющегося носителем культуры своего времени и народа, привело к тому, что для его результата стала применяться такая категория, как образованность. Если раньше на выходе ученик должен был обладать определённым набором знаний, умений и навыков, то сегодня предлагается новая категория измерения результатов обучения - компетенция.

Читательская компетентность - совокупность знаний, умений и навыков, позволяющих человеку отбирать, понимать, организовывать информацию и успешно ее использовать в личных и общественных целях.

В настоящее время дети мало читают, предпочитая книге просмотр телепрограмм и видеофильмов, компьютерные игры, снижается их уровень грамотности. На сегодняшний день идет процесс падения уровня читательской культуры во многих социальных группах детей. Читательская компетентность определяется:

- владением техникой чтения,
- приемами понимания прочитанного и прослушанного произведения,
- знанием книг и умением их самостоятельно выбирать,
- сформированностью духовной потребности в книге как средстве познания мира и самопознания.

«Читать — это ещё ничего не значит, что читать и как понимать прочитанное — вот в чём главное», — говорил великий педагог К. Д. Ушинский.

Любовь к литературе зарождается в начальной школе на уроках чтения. Именно здесь, на начальной ступени обучения следует приобщать ребенка к литературе, формировать у него интерес к чтению книг вообще.

Возникает **проблема**: Как поддержать интерес учащихся к чтению? Какие приёмы и средства помогут в формировании читательской компетентности младших школьников? Как создать ситуацию успеха?

В качестве механизмов, посредством которых происходит приобщение к чтению выступают **образовательные технологии**:

- личностно – ориентированные;
- развивающие;
- деятельностно- ориентированные;
- развивающие технологии критического мышления;
- игровые технологии;
- проблемного обучения;
- дифференцированного обучения. [1.стр. 61]

Формы и виды работы:

- литературные конкурсы, викторины с использованием ИКТ;
- ведение и изучение читательских дневников;
- создание классной библиотеки;
- уроки читательского мастерства;
- презентации по творчеству писателей;
- для подготовки к урокам дополнительная литература;
- тесное сотрудничество со школьной библиотекой;
- проблемно- поисковые ситуации;
- семейное чтение.

Виды упражнений для совершенствования навыка чтения:

- упражнения, развивающие оперативное поле зрения и память (зрительные диктанты Федоренко, жужжащее чтение, «Таблица Шульте»);
- упражнения, развивающие гибкость и скорочтения вслух и про себя («Буксир», «Бросок – засечка», «Многократное чтение», «Молния», «Спринт», «Игра в прятки»);
- упражнения для развития осознанного чтения;
- упражнения для формирования правильности чтения;
- упражнения для развития беглого чтения;
- упражнения для развития выразительного чтения.[2.стр. 135]

В основе работы с информацией лежат **приемы технологии развития критического мышления через чтение и письмо.**

- **Приёмы активного чтения:**
- Приём «Чтение с пометами»
- Приём «Толстые и тонкие вопросы»
- Приём «Чтение с остановками»

Приёмы графической организации учебного материала:

- Приём «Составление кластера»
- Приём «Перепутанные логические цепочки»

Методы и приёмы, используемые при групповой работе:

- Метод «Шесть шляп критического мышления»
- Приём «Учебный мозговой штурм»
- Приём «Пицца»

Приёмы, требующие творчества учащихся:

- Приём «Синквэйн»
- Приём «Пятиминутное эссе»

Маркировочные таблицы:

- Приём «Знаю – хочу узнать – узнал»

Приемы, используемые при коллективной работе:

- Прием «Горячий стул»
- Прием «Волшебная линейка»
- Прием «Бельевая верёвка»

Приёмы активизации ранее полученных знаний:

- Приём «Ассоциация»
- Приём «Ключевые слова»
- Приём «Да – нет»

Процесс приобщения учащихся к чтению, воспитание квалифицированного читателя – это двусторонний процесс. С одной стороны, целенаправленная педагогическая деятельность, с другой – внутренний процесс приобщения школьника к чтению, формирующий стойкую потребность в регулярном чтении.

В результате хотелось бы видеть человека, который владеет необходимым уровнем техники читательской деятельности, способного самостоятельно мыслить, организовывать собственную познавательную деятельность. Нельзя не согласиться с великим педагогом В.А. Сухомлинским, что «чтение – это один из способов мышления и умственного развития». Если научимся читать – научимся мыслить! Научимся мыслить – станем успешными и в обучении, и в жизни!

Список литературы

1. Решетникова С.В. Формирование навыка чтения на основе развития познавательных процессов//Начальная школа. – 2006, №2 – С.61-64.
2. Ладанов И.Д., Розанова О.А. Практическое пособие с упражнениями «Техника быстрого чтения»/ И.Д.Ладанов, О.А.Розанова – М.: Просвещение, 1998.– 135с.

3. www.festival.1september.ruwww.referats.net
www.referats.com[www, Nachalka.](http://www.nachalka.ru)
[Comwww.hr-portal.ru](http://comwww.hr-portal.ru)www.clubook.ru

Требования к содержанию и оформлению

Авторские права.

Высылая материалы, автор гарантирует, что

- по данной работе у автора нет обязательств перед третьими лицами, препятствующими размещению материалов;

- отправляя материал для публикации в журнале, Вы подтверждаете, что права на нее принадлежат Вам, и если возникнут проблемы с соблюдением авторских прав, то обязуетесь разрешать их самостоятельно;

Требования к содержанию и оформлению статей:

1. В структуру статьи должны входить: заглавие статьи; ФИО автора/ов; занимаемая должность; название учреждения; город/район; текст статьи; список литературы, который должен содержать лишь цитируемые в тексте работы.

2. Заглавие статьи должно быть информативным, лаконичным.

3. Статья предоставляется в редакцию журнала в электронном виде.

4. Объем статьи не должен превышать **4 страниц** формата А4, страницы должны быть целиком заполнены текстом. Шрифт 14 Times New Roman, интервал – 1,0. Поля: слева, справа, сверху, снизу – 2 см, включая таблицы, схемы, рисунки и список литературы.

5. Все формулы должны набираться в «Редакторе формул» в текстовом редакторе Word.

6. Все графики и диаграммы и прочие выстраиваемые объекты должны быть снабжены числовыми данными, обеспечивающими при необходимости их (графиков, диаграмм) достоверное воспроизведение, размер шрифта-12 пт.

7. Табличные сноски располагаются под таблицей.

8. Список литературы оформляется в конце статьи.

9. Статья сопровождается краткими аннотациями (5-7 предложений), содержащими информацию о тематике и проблематике статьи, цели ее написания.

10. Ответственность за содержание статьи несут авторы.

11. Редакционная коллегия оставляет за собой право публикации или отклонения статьи.

12. Материалы авторам не возвращаются.

13. Статьи, оформленные с нарушением требований, к регистрации не принимаются.

14. Фото не помещать в текст (сохранять отдельно в формате JPG с нумерацией от №1, №2). В тексте статьи указывать номер фото, выделяя жирным шрифтом.

15. В отдельном от статьи файле (Заявка) указываются сведения об авторе: ФИО, учёная степень, учёное звание, занимаемая должность, название учреждения, домашний адрес, контактные телефоны, e-mail.

16. Можно приложить качественную фотографию автора (в электронном виде).

17. Редакционная коллегия имеет право вернуть на доработку автору материалы при невыполнении предъявляемых требований, наличии орфографических, грамматических и стилистических ошибок, отрицательной рецензии.

18. Статья обязана сопровождаться Рецензией, с подписью автора и печатью учреждения, в которой работает рецензент (авторами рецензии могут быть, руководители МО, методисты, ППС института или вуза)

19. Материалы представляются на казахском или русском языках на электронный адрес **ziat.journal@mail.ru**

Требования к содержанию и оформлению методической разработки:

1. Представляемый материал (методическая разработка, конспекты) должен являться оригиналом, неопубликованным ранее в других печатных изданиях.

2. Первая страница должна содержать следующую информацию: заглавие, фамилию, имя автора, место работы (наименование организации) автора, далее следует текст.

3. В конце метод.разработки должен быть приведен список использованной литературы.

4. Материалы представляются на казахском или русском языках на электронный адрес ziat.journal@mail.ru в формате «Microsoft Word».

5. Объем текста не должен превышать **4 страниц** формата А4. Набор текста должен быть осуществлен с учетом соблюдения общепринятых стандартов (абзацные отступы, «одинарный» межстрочный интервал и тп.), тип шрифта «Times New Roman», шрифт 14, интервал – 1,0. Поля: слева, справа, сверху, снизу – 2 см.

6. Ответственность за содержание материала несут авторы.

7. Методические разработки, оформленные без соблюдения данных требований не принимаются к публикации.

8. При наличии редакционных замечаний материал так же возвращается автору на доработку.

Мазмұны мен ресімделуіне қойылатын талаптар

Авторлық құқық.

материалды ұсынғанда, автор кепілдік береді

- осы жұмыс бойынша авторда материалдарды орналастыруға кедергі келтіретін үшінші тұлғалардың алдында міндеттемелер жоқ;

- журналға материалды жариялауға жібере отырып, сіз оған деген құқық Сізге тиесілі екенін растайсыз, егер авторлық құқықты сақтауда проблемалар туындаса, оларды өз бетінше шешуге міндеттенесіз;

Мақалалардың мазмұны мен ресімделуіне қойылатын талаптар:

1. Мақала құрылымына: мақаланың атауы; автордың аты-жөні; атқаратын қызметі; мекеменің атауы; қала/аудан; мақала мәтіні; тек жұмыс мәтінінде дәйексөз келтірілетін әдебиеттер тізімі кіреді.

2. Мақаланың тақырыбы ақпаратқа толы, жинақы болуы керек.

3. Мақала журнал редакциясына электронды түрде ұсынылады.

4. Мақала көлемі А4 форматындағы 4 беттен аспауы тиіс, беттер толық мәтінмен толтырылуы тиіс. Қаріп 14 Times New Roman, интервал – 1,0. Өрістер: сол, оң, жоғарғы, төменгі – 2 см, кестелерді, сызбаларды, суреттерді және әдебиеттер тізімін қоса алғанда.

5. Барлық формулалар Word мәтіндік редакторында "Формулалар редакторында" терілуі тиіс.

6. Барлық кестелер мен диаграммалар және өзге де құрылатын объектілер сандық деректермен жабдықталуы тиіс, қаріп мөлшері-12 пт.

7. Кестелік сілтемелер кестенің астына орналастырылады.

8. Әдебиеттер тізімі мақала соңында ресімделеді

9. Мақала тақырыбы мен мәселесі, оны жазу мақсаты туралы ақпаратты қамтитын қысқаша аннотациялармен (5-7 сөйлем) сүйемелденеді.

10. Мақала мазмұнына авторлар жауап береді.

12. Редакциялық алқа мақалаларды жариялау немесе қабылдамау құқығын өзіне қалдырады.

12. Материалдар авторларға қайтарылмайды.

13. Талаптар сай келмейтін мақалалар тіркеуге қабылданбайды.

14. Суретті мәтінге орналастырмау (№1, №2 нөмірленген JPG форматында жеке сақтау). Мақала мәтінінде Фото нөмірін жазып көрсеті қажет.

15. Мақаладан бөлек файлда (өтінім) автор туралы мәліметтер көрсетіледі: аты-жөні, оқу дәрежесі, оқу атағы, атқаратын қызметі, мекеменің атауы, мекен-жайы, байланыс телефондары, e-mail.

16. Автордың сапалы суретін (электронды түрде) қоса беруге болады.

17. Редакциялық алқа қойылатын талаптар орындалмаған, орфографиялық, грамматикалық және стилистикалық қателер, теріс рецензиялар болған кезде материалдарды авторға толықтыруға, өзгертуге қайтаруға құқылы.

18. Мақалаға рецензия жазылуы керек, онда рецензия жазған автордың қолы және рецензент жұмыс істейтін мекеменің мөрі қойылуы қажет (рецензияның авторлары ӘБ жетекшілері, әдіскерлер, институттың немесе ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамы болуы мүмкін).

19. Материалдар қазақ немесе орыс тілдерінде электронды мекен-жайға ұсынылады **ziat.journal@mail.ru**

Әдістемелік әзірлемелердің мазмұны мен ресімделуіне қойылатын талаптар:

1. Ұсынылатын материал (әдістемелік әзірleme, конспектілер) бұрын басқа баспа басылымдарында жарияланбаған болуы тиіс.

2. Бірінші бетте мынадай ақпарат болуы тиіс: материал тақырыбы, тегі, аты, жұмыс орны (ұйымның атауы), әрі қарай мәтін жазылады.

3. Соңында пайдаланылған әдебиеттер тізімі келтірілуі тиіс.

4. Материалдар қазақ немесе орыс тілдерінде "Microsoft Word" форматында электронды мекен-жайға ұсынылады **ziat.journal@mail.ru**.

5. Мәтін көлемі А4 форматындағы 4 беттен аспауы тиіс. Мәтін терімі жалпы қабылданған стандарттарды (абзацтық шегіністер, жоларалық "бір" интервал және т.б) сақтауды есепке ала отырып жүзеге асырылуы тиіс.), "Times New Roman" шрифтінің түрі, 14 шрифт, интервал – 1,0.

6. Материалдың мазмұнына авторлар жауапты

7. Осы талаптарды сақтамай ресімделген әдістемелік әзірлемелер жарияланымға қабылданбайды.

8. Орталық қойылатын талаптар орындалмаған жағдайда, орфографиялық, грамматикалық және стилистикалық қателер, болған кезде материалдарды авторға толықтыруға, өзгертуге қайтаруға құқылы.